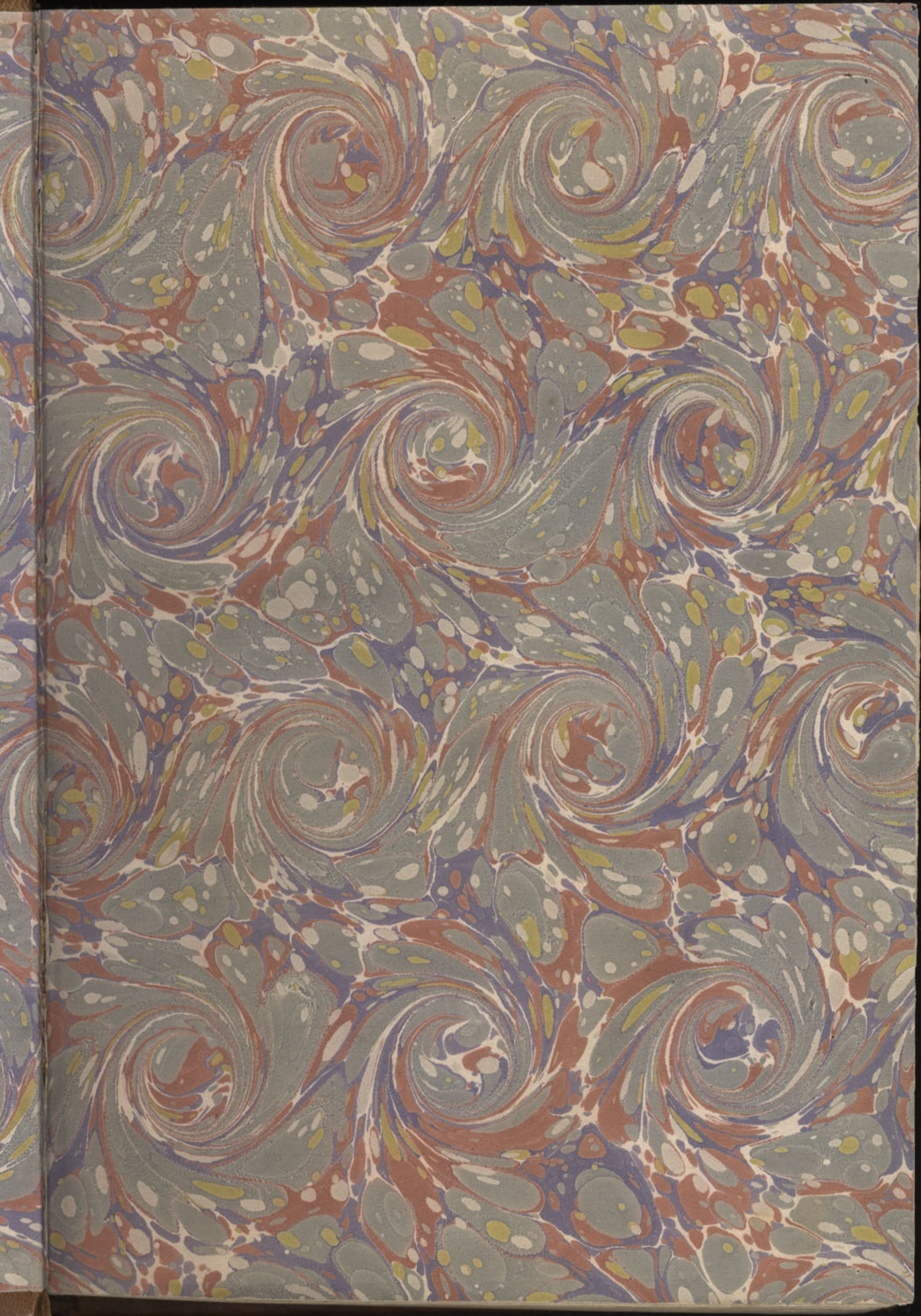

Sala
Gab. *R*
Est.
Tab. *47*
N.º *2*

R
47
2

Libri de celo ⁊ mundo Aristotelis
cum expositione Sancti Thome de
aquino. ⁊ cum additione Petri de
aluernia.

~~Deperit~~

15.10.18

João de Sousa
A. H. H.

J. Boer da Peira

Vide Livro 106.º 1531

Liber

Incipit utilis expositio super libro de celo et mundo Aristotelis secundum mentem sancti Thome de aquino verissimi Aristotelis expositoris.

Sicut philo-

sophus dicit in primo physicoz tunc opinamur cognoscere unumquodque: cum causas cognoscimus primas et principia prima et usque ad elementa: ex quo manifeste philosophus ostendit: in scientiis esse processum ordinatum prout procedit a primis causis et principijs usque ad primas causas que sunt ele-

menta constituenta eentiam rei. Et hoc est rationabile. Nam processus scientiarum est opus rationis: cuius proprius est ordinare. Unde in omni opere rationis ordo aliquis invenitur: secundum quem procedit ab uno in aliud. Et hoc patet in ratione practica: cuius consideratio est circa ea que nos facimus: que in ratione speculativa: cuius consideratio est circa ea que sunt aliunde facta. Invenitur autem processus de prioribus ad posterius in consideratione practice rationis secundum quadruplicem ordinem. Primo quidem secundum ordinem apprehensionis: prout artifex primo apprehendit formam domus absolute: et postea inducit eam in materiam. Secundo secundum ordinem intentionis: secundum quem artifex intendit totam domum perficere: et propter hoc facit quod operatur circa partes domus. Tertio secundum ordinem compositionis: prout scilicet lapis volat lapides et postea componit eos in unum parietem. Quarto secundum ordinem sustentationis artificij: prout artifex primo iacet fundamentum super quod cetera partes domus sustentantur. Sic etiam invenitur quadruplex ordo in consideratione rationis speculative. Primus quidem est secundum quem proceditur a comibus ad minus comia. Et hic ordo videtur proportionaliter primo ordini quem diximus apprehensionis. Uniuersalia enim considerantur secundum formam absolutam: particularia vero secundum applicationem forme ad materiam sicut philosophus in primo de celo dicit: quod qui dicit celum: dicit formam: qui autem dicit hoc celum dicit formam in materia. Secundus ordo proportionaliter videtur ordini quem diximus intentionis: prout scilicet totum est prius in consideratione que partes: non qualescunque: sed partes que sunt secundum materiam: et que sunt indiuidui. Sicut semicirculus: in cuius diffinitione ponitur circulus. Est enim semicirculus medietas circuli: acutus angulus in cuius diffinitione ponitur rectus. Est enim acutus angulus minor recto. Accidit autem circulo et recto angulo sic diuidi. vnde huiusmodi non sunt partes speciei. Huiusmodi. nam partes sunt priores in consideratione que totum et ponuntur in diffinitione totius sicut carnes et ossa in diffinitione hominis: ut dicitur in 7. methaphisice. Tertius autem ordo est secundum quem procedit a simplicibus ad composita in quantum composita cognoscuntur per simplicia sicut per sua simplicia principia. Et hic ordo comparatur tertio ordini quem diximus compositionis. Quartus autem ordo est secundum quem principales partes necesse est prius considerare sicut cor et epar que arterias et sanguinem: et ordo hic proportionaliter practico ordini quem fundamentum prius iacet. Et hic quadruplex ordo consideratur etiam in processu scientie naturalis. Nam primo determinantur comia nature in libro physicoz in quo agit de corpore mobili in quantum est mobile. Unde restat in alijs libris scientie naturalis huiusmodi comia applicare ad propria subiecta: Subiectum autem motus est magnitudo et corpus. quia nihil mouetur nisi quantum. In corporibus autem est attendere tres alios ordines. Uno quidem modo secundum quem totum uniuersum corporeum est prius in consideratione que partes eius. Alio modo secundum quem simplicia corpora prius consideran-

Primus

tur que mixta. Tertio secundum quem inter simplicia corpora prius necesse est de prioribus considerare. scilicet de celesti corpore: per quod omnia alia firmanter. Et hec tria in hoc libro aguntur qui apud grecos intitulatur de celo. Traduntur enim in hoc libro que ad partem pertinentiam ad totum uniuersum sicut patet in primo libro: quedam pertinentia ad corpus celeste sicut in secundo. quedam pertinentia ad alia simplicia corpora sicut patet in tertio et quarto. Et ideo rationabiliter hic liber ordinatur primus post librum physicoz. Et propter hoc statim in principio huius libri agitur de corpore: cui necesse est applicari omnia que tradita sunt de motu in libro physicoz. Quia igitur diuersa in hoc libro traduntur: Dubium fuit apud antiquos expositores Aristotelis de subiecto huius libri: Alexander namque opinatus est quod subiectum: de quo principaliter in hoc libro agitur: sit ipsum uniuersum. Unde cum celum tripliciter dicatur: quandoque ipsa vltima sphaera. quandoque totum corpus quod circulariter mouetur. quandoque autem ipsum uniuersum: asserit hunc librum intitulari de celo: quasi de uniuerso: vel de mundo. In cuius assertionem assumit quod philosophus in hoc libro determinat quedam ad totum uniuersum pertinentia: puta quod sit finitum et sit unum tantum et alia huiusmodi. Contra autem alij vident quod subiectum de quo principaliter in hoc libro intenditur: est corpus celeste quod circulariter mouetur. Et propter hoc intitulatur de celo. de alijs autem corporibus determinatur in hoc libro vel ex parte: in quantum continentur a celo. et eius influentiam recipiunt sicut Iamblicus dixit. vel per accidens in quantum aliorum corporum noticia assumitur ad manifestandum ea que dicuntur de celo: ut dicitur Sirianus: sed hoc non videtur probabile: quia postquam philosophus in 3. libro determinauit de celo: in 3. et 4. subiungit considerationem de alijs simplicibus corporibus quasi principaliter de eis intendens. Non enim consuevit philosophus principale partem alicuius scientie assignare his que per accidens assumuntur. Et ideo alij videntur: sicut simplicius dicit: quod intentio philosophi in hoc libro est determinare de simplicibus corporibus in quantum ueniunt in consideratione simplicis corporis. Et quia inter simplicia corpora principaliter est celum: a quo alia dependunt. Ideo denotatur totus liber de celo. Et sicut dicitur: non obstat quod in hoc libro determinantur quedam que pertinent ad totum uniuersum: quia huiusmodi conditiones ueniunt uniuerso: in quantum ueniunt celesti corpori. scilicet esse infinitum: et sempiternum et alia huiusmodi. Si autem intentio principalis philosophi esset determinare de uniuerso sive de mundo: oporteret quod aristoteles considerationem suam extenderet ad omnes partes mundi: et usque ad plantas: et animalia: sicut plato in thymeo. Sed eadem ratione possemus arguere contra simplicium: quia si in hoc libro principaliter intendere de corporibus simplicibus oporteret quod omnia que pertinent ad corpora simplicia in hoc libro traderentur. Nunc autem in hoc libro traduntur solum ea que pertinent ad leuitatem et grauitatem ipsorum. Alia vero traduntur in libro de generatione. Et ideo rationabiliter dicendum videtur secundum sententiam alexandri quod subiectum huius libri sit ipsum uniuersum. quod dicitur celum vel mundus. Et quod de simplicibus corporibus determinatur in hoc libro secundum quem sunt partes uniuersi constituitur. Constituitur autem uniuersum corporeum ex suis partibus secundum ordinem situs. Et ideo solum de illis partibus uniuersi determinatur in hoc libro: que primo et per se habent situm in uniuerso. scilicet de corporibus simplicibus. vnde de quatuor elementis non determinatur in hoc libro secundum quem sunt calida et frigida vel aliquid huiusmodi. sed solum secundum grauitatem et leuitatem: ex quibus determinatur eis situm in uniuerso: alijs autem partibus uniuersi: puta lapidibus: plantis: et animalibus non determinatur situs secundum se: sed secundum simplicia corpora. et ideo de his non in hoc libro agendum est. Et hoc consonat ei quod consuevit apud latinos dici: quod in hoc libro agitur de corpore mobili secundum situm sive secundum locum qui quidem motus comis est omnibus partibus uniuersi.

Qua in his libris de celo tradatur.

Subiectum huius libri de alexandri sententia qua vera est, eamque inferius ad probat thomas.

Iamblicus. Sirianus.

Simplicius. Sicut simplicius non recedenda.

Alexandri Sententia ad probat.

Ubi quod cum philosophus per se facit ens per accidens id non est subiectum nisi in quantum est per se ex suis partibus et in ordine.

Et de finitur a Cleonide in libro de mundo, ut sit constitutio celi, et terra, et natura rerum, quod intracluduntur.

scripsit libri d' rebo in q' p'ba tractat d' esse mobile ad b'bi
in q' p'oe ad simy totis h'bi. Inos h'bi p'p. in q'ua p' q' p'hem
aly d' apliras. C'itate s'bi p'hu n'alis ad p'ales q' d' r'as s'ie
h'z. q' p'hm. in q'ua p' p'p'm q' d' p'anda.

in b' tex. In q' p'hi est m'ostre
p' ad p'hm n'ale p'ties
q' d' r'as d' Corp'orib'z
e' magnitudinib'z

ponit p'ba g'nis

Naturalis p'hu
quomodo coside
rat linea, sup
ficiem: & quo
geometra.

traz p'm' b'ng. h' m'g
p'ba outin p'perato
m'as p'ties quib'z q' d' r'as
m' elinas q' d' r'as d' r'as
p' h' ca. in q' p' m' m' m'
best' got p'fectioz ip'z
d' r'as. ta' ex p'te p' r'as
ex p'te p'p'et' ip'z. d' h'
p' r'as p' r'as d' r'as g'ris
a' h' b'z. q' p'ti. in q' r'az
ponit d' r'as g' r'as q' d' r'as
d' r'as. ca' p' r'as q' r'as

liber

Textus commentii.

De natura scientia fere plurima videt' circa corpora & magnitudines: & hor' existens passioes & motus: adhuc aut' circa principia quonq' talis substantie sunt. Natura. n. constantius hec quidem sunt corpora & magnitudines. Hec autem habent corpus & magnitudines. Hec autem principia habentium sunt.

Lectio.

Uia igitur in hoc libro p'mo incipit applicare Aristoteles ad corpora que coiter dicta sunt de motu in libro phycor: ideo p'mo p'hemia liter ondit q' ad sciam n'alem p'inet determinare de corpibus & magnitudinibus. scdo incipit p'sequi suu' p'positu' ibi. C'otinu' quide' r'e. Circa p'imum ponit tal' r'onem. Res n'ales sunt corpora & magnitudines & que ad hec p'tinent: sed scia n'alis est de reb' n'alis: ergo scia n'alis consistit circa corpora & magnitudines. P'imo ergo ponit c'oclusionem dicens q' scia que est de natura fere plurima. i. in maiori parte videt' esse existens circa corpora & magnitudines. i. lineas & superficies: de quib' t'n aliter c'osiderat n'alis q' geometra. N'alis q'dem p'siderat de corpibus inquatu' sunt mobilia: de superficiebus aut' & lineis inquatu' sunt termini corp'or' mobiliu': geometra aut' p'siderat de eis. put sunt qued' quata mensurabilia. Et q' ad sciam p'inet n'o solum considerare subiecta: sed etiaz passiones: vt d'r in p'mo posterior: ideo subiungit q' n'alis scia existit circa p'dictor' passioes & motus: vt p' passiones intelligant' alteratioes & aly motus p'sequetes fm quos alterat' aliqd in substantia rei. Subdit aut' & motus: q'st p'cedes a sp'ali ad c'oe: vel per motus itelligit sp'alter motus locales: qui sunt p'fectiores in genere motuuz: vel per passioes intelligit p'prietates: per motus opatioes rerum n'aliuz que non sunt sine motu. Sed q' in qualibet scia oportet considerare p'ncipia: subiugit q' n'alis scia est circa quecuq' p'ncipia p'dicte substantie. s. corporee mobilis. Per q'd dat' intelligi q' ad n'alem p'inet p'cipue c'osiderare de corpe inquatu' est in genere substantie: sic enim est subiectu' motus: ad geometra aut' inquantu' est in genere q'ntitatis: sic eniz m'asurat'. Et q' minor est manifesta. s. q' scia n'alis sit de reb' n'alis: subiugit maiorem dicens q' ideo scia n'alis existit circa p'dicta: q' eor' que sunt fm naturam: qued' sunt corpora & magnitudines: sicut lapides & alia inaiata: qued' h'nt corpus & magnitudinem sicut pla'te & aialia: quoz p'ncipalior pars est aia. Un' magis sunt id q'd sunt fm aiam q' fm corpus: qued' v'o sunt p'ncipia h'ntium corpus & magnitudin' : sicut aia & vniuersaliter forma & materia. Et ex hoc apparet quare dixit q' scia de natura fere plurima existit circa corpora & magnitudines. qued' eniz pars eius est circa h'ntia corpus & magnitudines. Est et' circa p'ncipia hor'. Est etia' circa q'da: que non sunt in natura q' aliq' attribuerut corpib' & magnitudinibus. s. circa vacuu' & infinitu'. **Textus comenti. II.**

Continuum quidez igitur est: q'd diuisibile in semper diuisibilia. **Lectio. II.**

Ost' p'hu ondit p'hemialiter q' determinadum est de corp'orib' & magnitudinib' in scia n'ali: hic incipit p'sequi p'ncipale p'posituz. Et q' vt supra dictuz est: in hoc libro p'ncipaliter int'edit Aristoteles determinare de vniuerso

liber

corporeo & p'ncipalibus partib' eius: que sunt corpora simplicia: inter que potissimu' est corpus celeste. Ideo diuiditur liber iste in tres partes. In prima determinat de vniuerso corporeo. In scda determinat de corporeo celesti: & hoc in 2o libro ibi. Q'd quidem igit' neq' factu' est r'e. In tertia parte d'terminat de aly simplicib'. s. de graui & leui. ibi. De p'mo q'dem igit' celo r'e. Circa p'mum duo facit. primo ondit p'fectionem vniuersi. Scdo determinat q'sdam conditiones seu p'prietates ipsi'. ibi. Sed q'm manifestum de his r'e. Circa p'imum duo facit. primo ondit p'fectione' vniuersi. scdo ondit ex q'bus partib' eius p'fectio integre'. Ibi. De totius q'dem igit' natura r'e. Circa p'imum duo facit. p'mo ondit p'fectione' vniuersi qua' habet fm c'oe' r'onem sui generis inquatu'. s. est corpus. scdo p'bat p'fectione' p'piaz ipsius. Ibi. Partialiu' q'dez igitur corporu' r'e. Circa p'imum tria facit. p'mo manifestat diffinitione' corp'is: q' vti ad p'positu' ondedu'. scdo p'bat p'positu' Ibi. Itaq' q'm o'e' & totum r'e. tertio ondit q'd ex p'missis possit esse manifestum Ibi. Quecuq' q'dem igit' r'e. Circa p'muz duo facit. p'mo diffinit c'otinu' q'd est genus corporis. scdo manifestat corporis diffinitionem Ibi. Corpus aut' r'e. Circa p'mu' p'sideradu' e' q' p'tinu' iuenit' a p'ho dupl'r diffinitu'. Uno modo diffinitioe' formali put dicit' in p'dicamentis q' c'otinu' est cuius p'tes copulant' ad vnum c'oe' terminuz: vnitas enim p'tinui est q'st forma ipsius. Alio mo' diffinitioe' m'ali que sumit' ex p'tibus que h'nt r'onem materie. vt d'r in 2o phycor. Et sic diffinit' hic q' p'tinu' est q'd est diuisibile in semp diuisibilia. Nulla enim ps c'otinui pot' esse indiuisibilis: q' ex indiuisibilib' n'o c'oponit' aliqd p'tinu' : vt p'bat in 6o phycor. Satis c'ouenieter hec diffinitio ponit' hic. alia aut' in p'dicamentis: q' c'osideratio n'alis versat' circa materia: c'osideratio aut' logici circa r'onem & sp'em. Deinde cu' dicit.

Corpus aut' q'd omniquaq' diuisibile. Ad magnitudinis aut' q'd quidem ad vnu' linea. Q'd ad duo planuz. Q'd aut' ad tria corpus. Et p'ter has n'o est alia magnitudo p'pter tria omnia esse & ter omniquaq'.

Diffinit' corp' : & p'ponit diffone' dices q' corp' est c'otinu' q'd est diuisibile oiquaq'. i. quo ad o'em p'tem: vt f'z o'em dim'ensionem. scdo Ibi. Magnitudinis aut' r'e. p'bat p'posita diffone' tali r'one. Illud q'd diuidit' f'z tres dim'ensiones: diuidit' fm o'es dim'ensiones: vt oiquaq' corpus diuidit' fm tres dim'ensiones. q' corpus est diuisibile f'z o'es. P'imo g' manifestat minore' q'st p' diuisione'. Na' magnitudinu': qued' est que diuidit' ad vna' p'tes: & hec d'r linea: qued' aut' est que diuidit' ad duas p'tes: & hec d'r planu'. i. superficies: qued' aut' est que diuidit' fm tres dim'ensiones: Et cu' talis magnitudo n'o sit linea neq' superficies: sequit' q' sit corpus. maiore' p'ponem ponit' ibi. Et p'ter has r'e. & p'mo ponit' ea: & dicit q' p'ter has magnitudines seu dim'ensioes n'o e' alia magnitudo seu dim'ensio: p' hoc q' tria h'nt r'onem: vt sint oia: q' h'nt r'onem cuiusda' totalitatis & q'd est corpus: videt' esse omniquaq' vel oino. i. fm omnem modum. Secundo ibi.

Quemadmoduz. n. aium & pythagorici. Totum & oia tribus determinata sunt. Consumatio enim & medium et principium numeru' habent eum qui omnis: hic aut' eu' q' trinitatis. Probat q'd dixerat. p' q'de' fm r'onem pithagoricoz: q' dixerut q' id q'd d'r totu' & o'e' determinat ternario numero. p'ncipiu'. n. mediu': & sumatio. i. finis h'nt numez qui uenit toti & oi. In reb' n. diuisibilib' p'ima ps n'o sufficit ad

integritate totius quod constituitur per ultimum. et a principio peruenit per medium: hec autem sunt principium: medium: et finis sunt numerus ternarius. Et sic patet quod numerus ternarius conuenit omni et toti. Secundo ibi.

Propter quod a natura accipientes tanquam leges illius: et ad sanctificationes deorum utimur numero hoc.

Probat idem per ea que in cultu diuino obseruantur. Utimur enim numero hoc. scilicet ternario ad sacrificaciones deorum quos scilicet gentiles colebant in sacrificijs et laudibus ipsorum: ac si accepimus a natura leges et regulas ipsas. ut scilicet sicut natura perficit omnia ternario numero: ita illi que instituerunt cultum diuinum volentes deo attribuere omne quod perfectum est: attribuunt ei ternarium numerum. Tertio ibi.

Assignamus autem et appellationes secundum modum hunc. Que enim duo ambo dicimus et duos ambo. Omnes autem non dicimus: sed de tribus hanc predicacionem dicimus primum. Hoc autem quemadmodum dictum est propter natura ipsam sic inducere sequimur.

Probat idem per eorum usus loquendi: et dicit quod etiam assignamus vocabula rebus secundum modum predictum: quo scilicet perfectio competit ternario. Si enim aliquid sunt duo: dicimus quod sunt ambo: et duos hoies dicimus ambo: non autem de his dicimus oes: sed primo hoc vocabulo utimur circa tres. Et istum modum loquendi sequuntur ceteri oes: propter hoc quod natura ad hoc nos inclinatur. Ea enim que sunt propria singulis in modo loquendi: videntur provenire ex proprijs conceptibus uniuscuiusque: sed id quod obfatur ceteri apud oes videtur ex naturali inclinacione provenire. Est autem attendendum quod nusquam alibi Aristoteles inuenit pythagoricis rationibus utens ad propositum ostendendum: neque inuenit alibi per numerorum proprietates aliquid de rebus concludere. Et forte hoc hic facit: propter affinitatem numerorum ad magnitudines de quibus hic agit. Videtur cum hoc quod hec probatio non sit efficax. Non enim magis videtur sequi quod dimensiones sint tres: propter hoc quod ternarius est numerus totius et ois: alioquin sequeretur per eandem rationem: quod essent solum tria elementa: vel tres digitus manus. Sed sciendum est quod sic dicit simpliciter in commento. Aristoteles non procedit hic demonstratiue: sed secundum probabilitatem. et huiusmodi modus sufficiens est post demonstraciones premissas vel presuppositas ab alia scientia. Manifestum est autem quod determinare de dimensionibus corporum in quantum huiusmodi: per se pertinet ad mathematicam. natura autem presupponit a mathematico ea que circa dimensiones considerat. Et ideo probare demonstratiue esse solum tres dimensiones pertinet ad mathematicum: sicut ptholomeus probat per hoc quod impossibile est coniungi sine lineas perpendicularares. plures quam tres super idem punctum. ois autem dimensio mensurat secundum aliquam lineam perpendiculararem. Huiusmodi demstrationem supponens Aristoteles mathematico utitur testimonio et signis sic consuevit facere post demonstraciones a se inductas. Deinde cum dicit.

Textus commenti. III.

Itaque quoniam omne et totum et perfectum non secundum speciem differunt ab invicem: sed siquidem utique in materia: et in quibus dicuntur: corpus utique erit magnitudinis perfecta: solum enim determinatum est tribus. Hoc autem est omne terquaque autem existens diuisibile: omniquaque est diuisibile. Aliorum autem hoc quidem ad duo: hoc autem ad unum. Et enim numerum adeptas sunt sic et diuisionem et continuitatem: hoc quidem enim ad unum et continuum: hoc autem ad duo: hoc autem omniquaque tale.

Ex eo quod ostensum est procedit ad principale propositum ostendendum: et dicit quod hec tria oes: et totum: et perfectum: non differunt ab invicem secundum speciem. id est secundum formalem rationem: quia omnia important integritatem quadam. sed si in aliquo differant: differunt in materia et subiecto: in quantum de diversis dicitur. Nam hoc quod dicitur oes: utimur in discretis sic dicimus oem hoiem: utimur et eo in continuis que sunt proprie diuisio: sic dicimus oem aquam et oem aerem. Totum autem dicitur et in his et in continuis: dicimus enim totum populum et totum lignum. Perfectum est dicimus et in his et in formis: dicimus enim perfectam albedinem et perfectam virtutem. Quia igitur oes et perfectum est idem: ratio est quod corpus sit perfectum inter magnitudines: quia solum corpus est determinatum tribus dimensionibus. et hoc habet rationem ois: ut supra ostensum est. Cum enim sit tribus modis diuisibile: omniquaque id est secundum omnem dimensionem. Sed inter alias magnitudines aliquid est diuisibile secundum duas dimensiones. scilicet lineam et superficiem: aliud autem secundum unam. scilicet lineam. Ut enim numerus adeptas sunt id est sic magnitudines habent numerum dimensionum: ita habent diuisionem et continuitatem. ita scilicet quod aliquid magnitudo est continua secundum unum modum. scilicet lineam. alia est continua duobus modis. scilicet superficies: corpus autem est continuum secundum omnem modum. Unum patet quod corpus est magnitudo perfecta que habet oes tres modum continuitatis. Deinde cum dicit.

Textus commenti. III.

Quocumque quidem igitur diuisibilia magnitudinum: et continua hec. Si autem et continua omnia diuisibilia nondum manifestum ex his que nunc. Sed illud quidem palam non est in aliud generum transitio: quemadmodum ex longitudine in superficiem: in corpus autem ex superficie. Non enim ad huc talis perfecta erit magnitudo. Necesse enim fieri exitum secundum deflectionem. Non autem possibile perfectum deficere: omniquaque enim est.

Ostendit quod ex premissis manifestum sit vel non: et ponit tria: quorum primum secundum se manifestum est. scilicet quod quilibet magnitudo diuisibilis sit continua. Si enim non esset continua: non haberet rationem magnitudinis: sed potius numeri. Secundum autem est puerum huiusmodi. scilicet quod omne continuum sit diuisibile sicut in diffinitione fuit positum. Et hoc quidem manifestum est ex his que probata sunt in sexto physicorum ut supradictum est. Non est autem manifestum ex his que predicta sunt. Quia quod continuum sit diuisibile: hic supponit: non probat. Tertium est manifestum ex premissis. scilicet quod non sit transitus a corpore in aliud generum magnitudinis: sic fit transitus ex longitudine in superficiem et ex superficie in corpus. Et utitur modo loquendi quo utuntur geometre: imaginantes quod punctus motus facit lineam: linea vero mota facit superficiem: superficies autem corpus: a corpore autem non fit transitus ad aliam magnitudinem: quia talis exitus siue processus ad aliud generum magnitudinis est secundum defectum eius a quo transit: unde etiam motus naturalis est actus imperfecti: non est autem possibile quod corpus quod est perfecta magnitudo deficiat secundum hanc rationem: quia est continuum habet oem modum: et ideo non potest fieri transitus a corpore in aliud generum magnitudinis. Deinde cum dicit.

Partialium quidem igitur corporum secundum rationem unumquodque tale est: omnes enim habet dimensiones: sed terminatum est ad proximum tactu: propter quod modo quodam multa corporum unumquodque est.

Manifestat propria perfectionem uniuersi per omnia ad corpora particularia: et potest quilibet particularia corpora se habere ad perfectionem: et dicit quod unumquodque particularium corporum habet rationem corporis est tale. id est perfectum: in quantum habet oes dimensiones: sed tamen terminat ad proximum corpus: in quantum contigit ipsum. Et ita unumquodque

Coli. q. p. ad e. conu. in illo sub. mac. corp. n. pon. dari aliqua p. f. Coli. q. ois. mot. est. fir. m. indigent. e. p. de. g. p. m. o. b. i. l. i. s. d. e. q. i. n. t. o. i. n. d. e. g. e. r. // s. i. r. p. h. e. m. f. d. p. r. e. h. u. i. b. u. s. p. s. e. n. s. i. b. u. s. r. e. s. e. r. m. o. r. u. m. v. d. u. h. e. n. g. u. m. q. d. i. d. r. a. n. s. m. o. r. u. m. i. n. f. l. y. r. e. s. a. r. //

raliū corpōz quodāmo est multa. i. pfectū inq̄tū hz oēs dimēsiōes: et impfectū inq̄tū hz ad extra se corpus ad qd̄ terminat: vel est multa: fm̄ p̄tactū ad diuersa corpōza: v̄l est multa: qz sunt plura vni^o sp̄ei p̄p̄ impfectionē: qd̄ nō cōtingit de vniuerso. Secundo ibi.

Totum aut̄ cuius be partes: perfectus necesse est esse: et quemadmodū nomē significat oīquaqz et nō hac qdē: hac aut̄ nō.

Quidit quomō vniuersus se hz ad pfectionē et dic̄ q̄ totū. i. vniuersus: cui^o ptes sunt p̄ticularia corpōza: necesse est q̄ sit pfectū oīb^o modis: et sic ip̄m nomē vniuersi significat: oīquaqz. i. oīb^o modis pfectū: et nō fm̄ vni^o modū ita q̄ nō hz aliū: qz hz oēs dimēsiōes: et cōprehēdit i se corpōza.

De totius qdem igit̄ natura siqdē infinitus est sc̄dm̄ magnitudinē: siue finitū sc̄dm̄ totaz molē posteri^o itendendū. **Text^o cōmē. V.**

His aut̄ que secundū speciem ipsi^o partibus nunc dicimus principium facientes hoc.

Lectio. III.

Distq̄ phus oīdit vniuersus eē pfectū: et rōne sue corporeitatis et rōne sue vniuersitatis: hic oīdit ex qb^o partib^o pfectio ei^o itegrat: et p̄ dicit de quo ē itētio. sc̄do oīdit ppositū ibi. Dia enīz physica corpōza. Circa p̄mū cōsiderādū

est q̄ sicut dī i 3° physicoz̄ antig dixerūt ifinitū eē extra qd̄ nihil est. Quia igit̄ pbauit vniuersus eē pfectū ex hoc q̄ nihil est extra ip̄m: sed oīa cōplectit: posset aliqs suspi cari ip̄m eē ifinitū: et iō huic opiniōi occurrēs: cludit sub dēs qd̄ posteri^o itēdēdū est q̄tū ad nām totius vniuersi si est ifinitū fm̄ magnitudinē siue finitū hz totā suā molē: iterim tñ anq̄z hoc tractet: oīm est de p̄tibus eius q̄ sunt fm̄ sp̄em: in qb^o. i. itēgritas sp̄ei ipsi^o p̄sistit: cuiusmodi sunt simplicia corpōza. Nā aīalia et plāte et alia huiusmodi: sunt secundarie ptes eius q̄ magis p̄tinet ad bene eē ip̄i us q̄ ad p̄mā eius itēgritatē: et hāc p̄siderationē icohabimus a principio infra posito. Deinde cū dicit.

Omnia. n. physica corpōza et magnitudines sc̄dz seipsa mobilia dicim^o esse sc̄dz locū. **Itāz n. principii motus esse dicimus in ipsis.**

Quidit ppositū. i. ex qb^o p̄tib^o p̄ncipalib^o pfecta sp̄es vniuersi itegrat: et p̄ oīdit q̄ p̄ter q̄tuor elemēta necesse est aliud corp^o simplex esse. sc̄do oīdit q̄ p̄ter qnqz corpō simplicia nō est aliud corpus ibi. Manifestū aut̄ est ex dicitis et. Circa p̄mū duo facit. p̄ oīdit esse 5^m corpus p̄ter q̄ tuor elemēta. sc̄do oīdit dīaz eius ad q̄tuor elemēta ibi. Qm̄ aut̄ hec qdem supponunt et. Circa p̄mū duo facit. p̄ p̄mittit qdā q̄ sunt necessaria ad ppositū oīdēdū. sc̄do argumētat ad ppositū ibi. Si qdē igit̄ est simplex mot^o et. circa p̄mū duo facit. p̄ p̄mittit qdā que p̄tinet ad motum 2°: ponit qdā que p̄tinet ad corpō mobilia ibi. Qm̄ aut̄ corpōz hec qdē et. Circa p̄mū duo facit. p̄ p̄mittit p̄tinitatē mot^o localis ad corpō nālia: sc̄do ponit distictionē motuū localii ibi. Dis aut̄ et. dicit q̄ p̄: q̄ oīa corpō physica. i. naturalia dicimus esse mobilia fm̄ locū fm̄ seipsa. i. fm̄ sui nām: et s̄līr alias magnitudines nāles: puta superficies et lineas: put sunt termini nāliuz corpōz: ita tñ q̄ corpō p se mouent: alie tñ magnitudines p acciōs: motis corpōib^o. Et ad hui^o pbationē iducit diffōnē nature q̄ est p̄ncipiū motus in eis: in qb^o est: vt dī in 2° physicoz̄: ex hoc aut̄ sic argumētat: corpō nālia sunt q̄ h̄nt naturā. sed natura est p̄ncipiū motus in eis in qb^o est: q̄ corpō nālia h̄nt p̄ncipiū mot^o in seipsis: sed quecūqz mouent quocūqz motu: mouent

localiter. nō aut̄ ecōtrario: vt p̄z in 8° physicoz̄: eo q̄ mot^o localis est p̄m̄is motuū: oīa q̄ corpō nālia mouētur nāliter motu localī: nō aut̄ oīa aliquo alioz̄ motuū. Sed videt̄ hoc eē falsuz: celū. n. est corpus nāle: nec tñ eius motus videt̄ eē a natura: sed magis ab aliquo itellec^u: sicut ex his q̄ determinant̄ in 8° physicoz̄: et iz^o metaphysice p̄z. S3 dōm est: q̄ duplex est p̄ncipiū mot^o. Unū qdē actiuum qd̄ est ipse motor. Et tale p̄ncipiū mot^o aīaliū est aīa. aliud est p̄ncipiū mot^o passiūū fm̄ q̄ corpō hz aptitudinē vt sic moueat. et huiusmodi p̄ncipiū mot^o est in graui^o bus et leuib^o: nō. n. cōponunt̄ ex mouēte et moto. vt phus dicit in 8° physicoz̄. Qd̄ qdē ingt̄ nihil hoz̄. i. grauiū et leuiū ip̄m mouet seipm̄: manifestū est. Sed mot^o h̄nt p̄ncipiū nō mouēdi: neqz faciēdi sed patiēdi. Sic igit̄ dicēdū ē q̄ p̄ncipiū actiuū mot^o celestiū corpōz est intellectualis suba: p̄ncipiū v̄o passiūū est natura illius corpōis fm̄ quaz natū est tali motu moueri: et esset s̄līe in nobis: si aīa non moueret corpus n̄m nisi fm̄ nāle inclinationem eius. i. deorsum. Deinde cum dicit.

Omnis autem mot^o secunduz locum quem vocamus lationem: aut rectus: aut circularis: aut ex his mixtus.

Ponit distictionē localii motuū. In p̄ distinguunt cōiter mot^o locales tā cōpositos q̄ simplices. sc̄do distiguit mot^o simplices ibi. Circulario qdē igit̄ et. circa p̄mū duo facit. p̄ p̄ponit qd̄ itēdit. i. q̄ oīs mot^o localis q̄ vocat̄ latio: aut est circularis: aut rect^o: aut mixt^o ex his: sic mot^o obliquus eoz̄ que hac illacqz ferunt. Sc̄do ibi.

Simplices. n. hi duo soli. **C**ausa autēz quia magnitudines iste simplices.

Probat qd̄ dixerat p hoc q̄ mot^o simplices nō sūt nisi duo. i. rect^o et circularis: et hui^o cām assignat ex hoc q̄ sole sunt due magnitudines simplices. i. recta et circularis: motus aut̄ localis fm̄ loca specificat: sic et q̄libet alius mot^o fm̄ suos terminos. Sed videt̄ q̄ pbat̄ io Az. nō sit cōueniēs: qz vt dī in p̄ posteriorz̄ trāscēdentē in aliud gen^o nō p̄tingit demonstrare: incōueniēter igit̄ p̄ demonstrationem magnitudinū que p̄tinet ad mathematicū: cludit aliq̄d circa mot^o qui p̄tinet ad nālem. Sed dōm q̄ scia q̄ se hz ex additiōe ad aliā v̄it p̄ncipys eius i demonstrādo: sicut geometra v̄titur principys arismetice: magnitudo enim addit pōnē supra numez. v̄n p̄ctus dī eē vnitas posita: s̄līr aut̄ corpus nāle addit materiā sensibile sup magnitudinem mathematicam: et ideo nō est incōueniēs si nālis i suis demonstrationib^o v̄tat p̄ncipys mathematicis: nō. n. est oīo aliud gen^o: s3 quodāmo sub illo cōtinet. Itē videt̄ eē falsuz q̄ sole due magnitudines sunt simplices. i. recta et circularis: elix. n. videt̄ eē vna linea simplex. qz oīs ps eius est vniformis. et tñ linea elica nec ē recta nec est circularis. **S3 dōm q̄ elix sigs eius originē p̄sideret non est linea simplex: s3 mixta ex recta et circulari. cātur enim elix ex duob^o motib^o imaginatis: quoz̄ vn^o est lineec circueūtis colūnā. ali^o est p̄cti moti per lineā. Si. n. v̄terqz motus s̄līr regulariter pficiat: p̄stituet̄ elica linea p̄ motum p̄cti in linea mota. Itē videt̄ q̄ mot^o circularis nō sit simplex. ptes. n. spere circulariter motē: nō vniformiter mouent̄. s3 ps q̄ est circa polos vel circa cētrū: mouet̄ tardius: qz peragit minorē circulū in eodez tpe. et ita motus spere videt̄ p̄posit^o ex tardo et veloci. **S3 dōm q̄ p̄tinuū nō hz ptes in actu: s3 solū in potētia: qd̄ aut̄ nō ē actu: nō mouet̄ actu. v̄n ptes spere cū sit corp^o p̄tinuū: nō mouent̄ actu. v̄n nō sequit̄: q̄ in motu sperico vel circulari sit diuersitas actualis: s3 solū potētia: q̄ nō repugnat simplicitati de q̄ nūc loq̄mur. oīs. n. magnitudo hz plalitatē potentialem. Deinde cum dicit.****

cap. quinto.

Aut fortassis pro magnitudinibus corpora caelestia intelligit, quae praeelementis & alijs compositis simplices. quaedam magnitudines esse, videntur. & per se mouentur, quemadmodum Arist. in cōtextu contestatur, magnitudines per se moueri.

Circulatio qdem igitur est qui circa medium.
Distinguit motus simplices: et ponit unum. scilicet circularē: se-
 cundo ponit duos rectos: ibi. Rectus autem tertio concludit nu-
 merum ternarium simplicium motuum ibi. Itaque necesse est. dicit
 quod per circulatorio. i. motus circularis dicitur qui est circa medium:
 et est intelligendus circa mundi medium: rota. n. q. mouet circa
 medium sui: non mouet proprie circulariter sed motus eius est con-
 positus ex eleuatione et depressione: sed videtur secundum hoc quod non omnia
 corpora celestia circulariter moueantur: nam secundum Ptolemeum: mo-
 tus planetarum est in eccentricis et epicyclis: quod quidem motus non sunt
 circa medium mundi: quod est centrum terre: sed circa quodam alia centra.
 Unde quod Aristoteles non fuit huius opinionis sed existimauit quod omnes mo-
 tus celestium corporum sunt circa centrum terre ut ponebant astro-
 logi sui temporis. postmodum autem Ptolemeus et Ptolemeus adinuenere
 sunt motus eccentricorum et epicyclorum ad saluandum ea que apparent
 sensibilibus in corporibus celestibus: unde hoc non est demonstratum sed
 suppositio quodammodo: si tamen hoc verum sit: nihilominus omnia corpora cele-
 stia mouentur circa centrum mundi secundum motum diurnum
 qui est motus supreme sphaere reuoluentis totum celum.
 Deinde cum dicit.

Rectus autem sursum et deorsum. Dico autem sur-
 sum quidem eum: qui a medio. Deorsum autem eum:
 qui ad medium.

Distinguit motum rectum in duos. scilicet in eum qui est sursum et
 in eum qui est deorsum: et describit utrumque per aptitudinem ad
 medium mundi sic descriperat motum circularē ut sit unius
 mis descriptio: et dicit quod motus sursum est qui est a medio mu-
 di: motus autem deorsum est qui est ad medium mundi: unde primus est mo-
 tus leuius: secundus autem est motus grauius. Deinde cum dicit. Lō. VI.

Itaque necesse est esse simplicem lationem. Hanc
 quidem a medio. Hanc autem ad medium. Hanc
 autem circa medium.

Concludit numerum simplicium motuum: et per inducit conclusio-
 nem interā et quod necesse est simplicem lationem. i. motum localem
 quodammodo esse a medio: et hic est motus sursum corporum leuius: que-
 dammodo est ad medium: et hic est motus deorsum corporum grauius:
 alium vero esse circa medium: et huiusmodi est motus circularis cor-
 porum celestium. Secundo ibi.

Et videtur consequi secundum rationem hoc his que a
 principio. Et enim corpus perfectum est in tri-
 bus et motus ipsius.

Ondit hanc conclusionem supradictis arguere: et dicit quod
 hoc quod dictum est de numero simplicium motuum videtur contra-
 se habere ad id quod supra dictum est: de perfectione corporis que sic con-
 stitit in tribus dimensionibus: ita et motus simplices corporis in tres
 distinguuntur: hoc autem dicitur esse secundum rationem. i. secundum probabilitatem qua-
 dammodo. n. proprie tres motus coaptantur tribus dimensionibus.
 Deinde cum dicit. Lōmēti. VII.

Quonia autem corporum hec quodammodo sunt simplicia:
 hec autem composita ex his. Dico autem simplicia que
 cumque motus principium habent secundum naturam:
 puta ignis et terram: et horum species et cognata his
 necesse est motus esse: hos quidem simplices. hos
 autem mixtos aliter: simplicium quodammodo simplices.
 mixtos autem compositorum. Adoueri au-
 tem secundum predominantiam.

Ponit quodammodo ex parte corporum mobilium. Circa quod sciendum est
 in 3: physicorum quod motus est actus mobilis: actus autem proportiona-
 tur perfectioni: unde omnes motus proportionari corporibus mobilibus:
 sunt autem corporum quodammodo simplicia: quodammodo composita: simplex autem
 corpus est quod habet principium alicuius naturalis motus in seipso: sic patet de

igne qui est simpliciter leuis: et de terra que est simpliciter grauis: et de
 speciebus horum sicut flamma dicitur esse quedam species ignis et bitu-
 men quodammodo species terre: addit autem et cognata his propter
 media elementa: quorum aer habet maiorem affinitatem cum igne: aqua
 vero cum terra: et per consequens necesse est corpus mixtum esse: quod non habet in
 se simpliciter principium alicuius motus simplicis: et ex
 hoc concludit quod necesse est motuum quosdam esse simplices
 quosdam autem aliter mixtos: siue ita quod motus mixtus non sit unum
 sed habet diuersas partes: sic ille qui componitur ex eleuatione et de-
 pressionem: aut ex pulsu et tractu: siue ita quod motus mixtus sit unum:
 sic patet de motu qui est super lineam elasticam: unde simplicium corporum
 necesse est esse motus simplices: mixtorum autem mixtos: ut patet de
 motu pluuie: aut alicuius unum corporis in quo non totaliter gra-
 uitas aut leuitas dominatur: et si aliquid contingat quod corpus mixtum
 moueatur motu simplici: hoc est secundum elementum quod in eo est pre-
 dominans sicut ferrum mouetur deorsum secundum motum terre que in
 eius mixtione dominatur. Lōmen. VIII.

Si quidem igitur est simplex motus qui in circui-
 tu corporis: et simplex motus simplicis corpo-
 ris. Etenim si compositus fuerit secundum predominantiam
 erit necessarium esse aliquod corpus simplex: quod na-
 tum est ferri circulari motu secundum sui ipsius
 naturam. Lōmen. IX.

Violentia quidem enim contingit eo qui alterius:
 secundum autem naturam impossibile. Siquidem unum unius
 cuiusque motus qui secundum naturam simplicius.
 Lectio. III.

Ostendit philosophus promissit quodammodo necessaria ad propositum
 ostendendum: hic incipit arguere ad propositum: et hoc
 quodammodo rationibus: quare prima talis est: motus circularis
 est motus simplex: motus autem simplex est per se
 per se corporis simplicis: quare et si contingat quod alius
 motus simplex sit alicuius corporis compositi: hoc erit secundum corpus
 simplex quod in eo predominant: sic in lapide predominant terra: secundum cuius
 naturam mouetur deorsum: quod necesse est esse aliquod corpus simplex
 quod moueatur naturaliter secundum motum circularē. Posset autem aliquis
 huic rationi obuiare dicendo quod si simplex motus sit simplicis
 corporis: non tamen omnes qui id simplex corpus quod mouetur circulariter
 sit aliud a corpore simplici quod mouetur motu simplici recto.
 et id hoc excludit subdens quod nihil prohibet quod diuersa cor-
 pora moueantur uno motu non naturaliter: ita. scilicet quod unum corpus mo-
 ueatur per violentiam motu alteri: sed quod unum corpus moueatur secundum
 naturam motu naturali alteri corporis: est impossibile: necesse. n. est esse
 unum motum simplicem naturale unum simplicis corporis: et diuersos
 diuersorum: unde si motus circularis est simplex: et aliter a motibus
 rectis: necesse est quod sit naturalis corpori simplici: et quod sit aliud a
 corporibus simplicibus que mouentur motu recto. Sed videtur hoc
 esse falsum quod unum motus simplex sit solius unum corporis simpli-
 cis: motus. n. deorsum est naturalis aqua et terre: et motus sursum est na-
 turalis igni et aeri. Sed unde quod motus localis attribuitur elemento non
 secundum calidum et frigidum humidum et siccum: secundum que distinguunt qua-
 tuor elementa: ut. n. patet in 2: de generatione: hec. n. sunt principia al-
 terationum: motus autem localis attribuitur elementis secundum graui-
 tatem et leuitatem: unde duo corpora grauiora comparantur ad motum lo-
 calem sic unum corpus: et sicut duo corpora leuiora: humidum. n. et sic-
 cum sunt que differunt aqua et terra: vel ignis et aer: accidentale bitu-
 dine habent ad motum localem: et tamen in graui et leui omnia quodammodo est:
 nam ignis est leuis simpliciter et absolute: terra autem grauis: aer
 autem est leuis per comparationem ad duo elementa. et sicut aqua est
 grauis: unde non omnino est idem secundum speciem motus aque et terre vel
 ignis et aeris. quare non sunt idem termini secundum quos specificantur eo-
 rum motus: aer. n. naturalis est moueri ad locum qui subditur igni: aqua
 autem ad locum qui supereminet terre. Itē videtur quod non sit necessa-

riū si corpis simplicis ē vn^o mot^o simplex q^o pp hoc aliq^s mot^o simplex sit alicui^o corpis simplicis: sic etiā nō est necessariū q^o tot sint corpa cōposita quot sūt mot^o cōpositi qui diuersifican^t in īfinitū. S^z dicēdū est q^o sic mot^o simplex localis nō rīdet corpi simplici q̄tū ad calidū & frigidū humidū & siccū: ita ē neq^z mot^o cōposit^o rīdet corpoz mixto fm gradus mixtōis pdictaz q̄litatū: s^z fm cōpositionē grauis & leuis: s^z cui^o diuersitate diuersificat obliq̄tio corporis mixti a simplici motu grauis vl leuis: vtrazq^z aut diuersitas nō tēdit in īfinitū fm spēm: s^z solū fm nūc rū. Itē videt q^o fm hoc sint multa corpa simplicia: q^z sic mot^o sursuz & deorsuz videntur eē mot^o simplices. ita motus q^o dextrosuz vl sinistrozuz & q^o aū & retro. S^z dōz est q^o cū corpa simplicia sint cēntiales & pme ptes vniuersi: o^z q^o mot^o simplices q^o sunt nāles corpi^o simplicibus: at tēdan^t fm additionē vniuersi: q^o cū sit spericū vt infra p^o babit^o: o^z q^o mot^o eius attēdat p cōparationē ad medium q^o est immobile: q^z ois mot^o fundat supra aliq^o immobile vt d^o in li^o: de cā mot^o aīaliū: & iō o^z eē solū tres mot^o simplices. s. eū q^o est a medio: & eū qui est ad mediū: & eū q^o ē circa mediū: fm diuersas bitudines ad mediū. dext^z aut & sinistrū: aut aū & retro: cōsideran^t in aīalib^o: & nō in toto vniuerso: nisi fm q^o ponunt in celo: vt in 2° dicit^o: & fm h^o motus circularis celi est fm dext^z & sinistrū: aū & retro. Etia videt q^o mot^o rect^o & circularis nō sunt eiusdē rōnis: est enī mot^o rect^o corpi^o nōdū hūitis cōplemētū sue spēi: vt i 4° dicit^o: & existētis extra ppriū locū: mot^o aut circularis est corpi^o hūitis cōplemētū sue spēi & in loco pprio existis. vñ nō videt q^o s^z eādē rōnē mot^o simplices corpaes sint simpliciū corpoz: s^z q^o alij mot^o sint corpoz. put sūt i fieri: circularis aut put sunt in facto eē. S^z dōm q^o q^z mot^o pportionalē mobili tanq^z act^o ei^o: cōueniēs est q^o corpoz q^o est sepatū a gnātiōe & a corruptiōe: & nō pōt p violētiā expelli a pprio loco: debeat mot^o circularis: q^o est corpi^o i suo loco existētis: corpi^o aut gnābilib^o alyz & corruptibilib^o debeat locus extra ppriū locū: q^o est absq^z cōplemētō spēi: nō tñ ita q^o corpoz q^o mouet nāliter motu recto nō habeat pnum cōplemētū sue spēi q^o est forma. hāc. n. seq^z talis mot^o: s^z q^z nō h^z vltimū cōplemētū: q^o est in psecutiōe finis: qui est locus pueniēs & pseruās. Deide cū dicit. **C** Adhuc siqui pter naturā cōtrariū ei q^o scōz naturā & vnū vni cōtrariū necesse: qm q^o circulo simplex: si nō erit scōz naturā lati^o corporis pter naturā ipsius eē. Si igit ignis aut aliud aliq^o taliū est circulo in circuitu latū cōtraria q^o scōz naturā ipsius latio erit ei q^o in circuitu: sed vnū vni cōtrariū. Que aut sursuz & deorsuz inuicem ptrarie. **Cōmē. XI.**

C Si aut atez aliq^o est corpus latū circulariter pter naturā: erit aliq^s ipi^o aliū mot^o scōz naturā: hoc aut ipossibile. Si q^odem. n. q^o sursū ignis erit aut aer. Si at q^o deorsū: aq^o aut terra.

C Secundam rationem ponit. Et primo supponit duo principia: quorum vnum est q^o motus qui est pter naturam. i. violēt^o contrariet^o motui nāli sic terra mouet deorsum fm nām: sursuz aut s^z nām. Scōm aut pncipiū est q^o vnū vni est dūū vt pbatū est in 1° meta. Oportet aut 3° suppoere q^o seq^z v^o. s. eē aliq^o corpoz circulariter motū: & si q^ode ille mot^o sit illi corpi nālis: habem^o ppositū fm ptemissam rōnē: q^o. s. illud corpoz nāliter motū circulo: sit aliō a q̄tuor corpi^o simplicib^o. Si vō mot^o hui^o nō sit ei nālis o^z q^o sit ei s^z nām: ponat^o q^o p illud corpoz circulariter motū sit ignis: vt q^odā dicit^o vel q^odcūq^z aliud q̄tuor elemēto

rū: oportebit q^o q^o mot^o nālis ignis q^o est moueri sursuz: sit dūū motui circulari. S^z hoc nō pōt esse: q^z vni vnū est dūū: motui aut sursuz dūū mot^o deorsuz: & sic nō pōt ei dūū mot^o circularis: & eadē rō est d^o alyz trib^o elemētis. & s^z si de^o q^o illud corpus q^o s^z nām mouet circulariter: sit q^odcūq^z aliud corpus pter q̄tuor elemēta: oportebit q^o hēat aliq^o aliū motū nālez. S^z hoc est ipossibile: q^z si sit ei nālis mot^o q^o est sursuz: erit ignis aut aer. Si aut motus qui est deorsuz: erit aq^o aut terra. positū est aut q^o sit extra q̄tuor elemēta. Sic q^o necesse est corpus q^o mouet circulariter: nāliter hoc motu moueri. videt aut s^z ea que hic d^o. dicit^o dūū eē platonī q^o posuit corpoz q^o circulariter ferē eē ignē. sed fm veritate eadē ē circa hec vtriusq^z phi opīnio: plato. n. corpoz q^o circulariter ferē: ignē vocat pp lucē q^o spēs ignis pōit. nō q^o sit de natura ignis elemētis. vñ & posuit q^odcūq^z eē i vniuerso: q^o adaptauit q^odcūq^z figuras corpozales: q^o geometre tradūt: q^ontū corpoz etherez noians. Sed vlt^o q^o hic d^o ignē nō moueri circulariter eē pter nām: videt dūū ei q^o d^o in p methauroz vbi idē d^o. ponit q^o ypercaunia. i. ignis & supior ps aeris ferunt circulariter motu firmamēti sic p^z p motū stelle comate. S^z dōm ē q^o illa circulatio ignis vel aeris nō ē ei nālis: q^z nō causat ex p^o: intrinseco: neq^z itez est p violētiā: siue s^z naturā: sed est quodāmodo supra nām: q^z talis mot^o iest eis ex imp^osiōe supioris corpi^o: cui^o motū ignis & aer sequūt s^z cōpletā circulatōez: q^z hec corpa sūt celo ppingora: aq^o vō s^z circulationē icōpletā. s. s^z fluxū & refluxū maris: terra vō velut remotissima a celo: nihil a tali pmutatiōe p^oicipat nisi fm solā alterationē p^oium ipsius. Q^o aut iest iferioribus corpi^obus ex imp^osiōe supiorz: nō est eis violētū nec s^z naturā: q^z nāliter apta sunt moueri a supiori corpoz re. Sed videt falsuz esse q^o hic d^o vnū vni esse dūū: vñ

C n. vicio dūū & vtus & viciū oppositū: sic illiberalitatis pdigalitas & liberalitas. **C** Dōm est q^o eidez fm idem est vnum tm dūū: nihil tñ phibet q^o vni fm diuersa sint plura dūū: sic si sit idē subm dulce & albus: dūū vident^o ei nigrū & amaz. sic igit illiberalitatis dūū vtus liberalitatis: sic ordinatū & iordinatū: pdigalitas aut sic supabūdātia defectui: nō pōt aut dici: q^o vterq^z motus. s. q^o est sursū & qui ē deorsum dūū motui circulari fm cōm rōnez recti. Rectū. n. & circūlare nō sūt dūū: p^oinet. n. ad figurā: cui nihil ē dūū. Deinde cū dicit. **Cōmē. XII.**

C Sed ad huc & primā necessariū esse talē lationem. **P**erfectū. n. est prius natura imperfecto. **C**irculus aut perfectozuz. **R**ecta aut linea neq^z vna. **N**eq^z n. q^o infinita: habebit. n. vtiq^z finem & terminū. **N**eq^z finitaz neq^z vna. **D**mnuz. n. erit aliq^o extra. **A**ugeri. n. cōtingit quā cūq^z. **I**traz si q^odem prior mot^o prioris natura corporis: qui aut circulo in circuitu prior recto: q^o aut in recta: simplicium corpoz est. **E**teniz ignis ad rectū sursuz ferē: & terrea corpa deorsum ad mediū: necesse circularē motū alius simplicium esse corpoz. **A**ditoz. n. lationem dicebamus esse scōm pdominans in mixtura simplicium. **Cōmē. XIII.**

C Ex his q^odem vtiq^z manifestū: q^z nata est eē q^odā substātia corporis alia pter eas q^o hic cōsistentias diuiniōz & prior hoz oium.

C Tertiā rōnē pōit. **C**irca quā pmo oñdit q^o mot^o circularis sit p^o iter mot^o locales. ē enī cōpatio mot^o circularis

obicitio.
Disputatio.

ris ad motū rectū q̄ ē sursūz v̄l deorsū: sic cōparatio circuli ad lineā rectā. p̄bat̄ aut̄ q̄ circulus. i. lineā circularis ē p̄fecta: q̄ q̄cqd̄ in ea accipit̄ est p̄ncipiū z finis z mediū: v̄l nō recipit̄ alicui⁹ exterioris additionē. lineā aut̄ recta nulla ē p̄fecta: q̄ p̄s. z q̄tū ad lineā infinitā q̄ imp̄fecta ē: q̄z sine caret: ex quo denotat̄ aliqd̄ p̄fectū in greco. z idēz p̄s in lineā finita: q̄z quālibet lineā finitā p̄tingit̄ augeri. i. accipe maiore q̄t̄itatē: z sic ē aliqd̄ extra eā: z sic lineā circularis nāl̄r est p̄oz q̄z recta. q̄ z mot⁹ circularis est p̄oz naturaliter recto motu: s̄z p̄oz mot⁹ est nāl̄r p̄ozis corporis. motus aut̄ rect⁹ est nāl̄r alicui⁹ simpliciu⁹ corp̄oz: sicut ignis mouet̄ sursūz z terra deorsūz: z ad mediū. z si p̄tingat̄ q̄ mot⁹ rect⁹ sit corp̄oz mixtoz: hoc erit s̄m naturāz simplicis corp̄is dominātis i mixtione. cū igit̄ corp⁹ simplex sit nāl̄r prius mixto: nō est q̄ motus circularis est p̄prius z nāl̄s alicui⁹ corp̄is simplicis: q̄d̄ ē p̄us corp̄ib⁹ elemētari⁹ q̄ sūt hic apud nos: z ita ex his p̄s: q̄ p̄ter substantias corp̄ales q̄ hic sunt apud nos: nata est eē quedam substantia corp̄oralis que est dignior z p̄oz omnibus substantiis corp̄oralibus que sunt apud nos. Videtur autem esse falsum q̄ nulla lineā recta sit p̄fecta: si enim p̄fectum est q̄ habet p̄ncipiū mediū z finem: vt supra habitum est: videt̄ q̄ lineā recta finita que habet p̄ncipiū z mediū z finem: sit p̄fecta. Sed dicendum est q̄ ad hoc q̄ aliquid sit p̄fectum partialiter: oportet q̄ habeat p̄ncipiū mediū z finem in seip̄so: sed ad p̄fectionem p̄fecti simpliciter: requiritur q̄ non sit aliqd̄ extra ipsum: z hic modus p̄fectionis competit̄ p̄mo z sup̄remo corp̄oz q̄d̄ est oīum corp̄oz contentiuum: z s̄m hunc modum lineā recta dicit̄ esse imp̄fecta: circularis v̄o p̄fecta. Item videt̄ q̄ etiam s̄m hunc modum q̄ aliqua lineā recta sit p̄fecta: q̄z diameter celi non p̄t̄ additionem accipere. Sed dicendum est q̄ hoc ei accidit in quātum est in tali materia: non autem hoc habet ex hoc q̄ est lineā recta: s̄cōm hoc enim non impediret̄ ne ei posset additio fieri. Sed circulus ex propria ratione circuli habet q̄ non sit additionis susceptiuus. Videt̄ q̄ s̄m hoc concludi nō possit q̄ motus circularis sit p̄fectus. additionem enim recipit: cum sit continuus z sempiternus: s̄m Aristoteli ad hoc dicendū est q̄ vna circulatio habet complementum sue speciei cum redierit ad p̄ncipiū a quo incepit. vnde non sit additio ad eandem circulationem. Sed quod sequitur: ad aliam circulationem pertinet. Item si hoc solum p̄fectum dicitur: cui nō p̄t̄ fieri additio: sequit̄ q̄ neq̄ homo neq̄ aliquid aliud finitum in corp̄oribus sit p̄fectū: cum eis possit additio fieri. Ad hoc dicendū est q̄ hec dicunt̄ esse p̄fecta s̄m speciez inquantū nō p̄t̄ eis fieri additio alicui⁹ q̄d̄ pertinet ad rationē speciei ip̄soz. lineā aut̄ recte sit additio eius q̄d̄ pertinet ad speciez suam: z pro tanto dicit̄ imp̄fecta in quātum est lineā. Itē videtur q̄ circulus sit imp̄fectus: p̄fectū. n. est in magnitudinib⁹: q̄ h̄nt tres dimensionēs. hoc aut̄ lineā circulari nō cōpetit. Sed dicendum est q̄ lineā circularis non est simplr̄ magnitudo p̄fecta: q̄z nō habet quicqd̄ pertinet ad rōnem magnitudinis: est tamen quoddā p̄fectum in lineā: q̄z linealiter aliquid ei addi nō potest. Videt̄ etiam falsum esse q̄ p̄fectus sit p̄us imp̄fecto: ex quo simplex est prius cōposito: cui⁹ tamen compositum se habeat ad simplicia: vt p̄fectum ad imp̄fecta. Ad q̄d̄ dicendū est q̄ p̄fectum ad imp̄fectum se habet sicut actus ad potētias qui quidem simpliciter est p̄oz potētia i diuersis: in vno autem z eodem q̄d̄ mouet̄ de potētia ad actum: potētia est p̄oz actu tēpore. sed actus est p̄ior s̄m naturam: q̄z hoc est quod p̄mo z p̄ncipaliter natura intendit. nō aut̄ philosophus intendit q̄ p̄fectum sit p̄us imp̄fecto in

vno z eodem sed in diuersis. Nec etiam q̄ sit prius tēpore sed natura: sicut exp̄sse dicit. Itēz videt̄ q̄ p̄bus in cōuenienter argumētet̄. p̄cedit enim ex p̄fectione lineā circularis ad p̄bandū p̄fectionē circularis mot⁹: ex cuius p̄fectione p̄cedit ad p̄bandū p̄fectionē circularis corp̄ozis: z sic videt̄ eius p̄batio esse circularis: q̄z lineā circularis nō videt̄ esse alia q̄z que est ipsius corp̄ozis q̄d̄ circulariter mouet̄. Sed dicendum est q̄ motus circularis p̄batur esse p̄fectus ex p̄fectione lineā circularis absolute. ex p̄fectione autē motus circularis in cōmuni p̄batur hoc corpus quod circulariter mouet̄: esse p̄fectū: z sic non p̄ceditur ab eodem in idem sed ex cōmuni ad proprium. Deinde cū dicit. Lōmē. XIII. Et utiq̄z siqs̄ adhuc accipiat oēm esse simplicem motū aut s̄cōm naturā: aut p̄ter naturā: z eum q̄ alij p̄ter naturā: alteri s̄cōm naturāz: quale q̄ sursūm z q̄ deorsū passi sunt. Hic q̄d̄ enim igni: hic a sit terre p̄ter naturā z s̄cōm naturam. Quare necessarium z circularē motū: quoniam his p̄ter naturā alterius cuiusdam esse secundum naturam.

Quarta rōne ponit. Que quidē p̄cedit ex duab⁹ p̄p̄onib⁹ sup̄positis: q̄rū p̄ma est q̄ oīs mot⁹ simplex: aut ē s̄z naturā: aut p̄ter naturā. z est q̄ motus qui est p̄ter naturam vni corp̄ozis: est alij corp̄ozis s̄m naturāz: sicut patz in motu qui est sursūm: qui est s̄m naturā igni. z p̄ter naturam terre. z in motu qui est deorsūm: qui est naturalis terre. z p̄ter naturā igni. Manifestū est autē q̄ motus circularis inest alicui corp̄ozis quod ad sensūz circulariter mouet̄. Et siquidē talis motus sit eidez naturalis: habebimus p̄positū. s. q̄ p̄ter quatuor elemēta sit quoddā aliud corpus q̄d̄ circulariter mouet̄. Si aut̄ motus circularis sit p̄ter naturā corp̄ozis q̄d̄ circulariter fert̄: sequitur ex p̄missa sup̄positione q̄ sit alterius corp̄ozis s̄m naturā q̄d̄ p̄ter erit aliud in nā a quatuor elemētis. Videt̄ aut̄ Aristoteli sibi esse strari⁹. Nā supra p̄bavit q̄ motus circularis nō est p̄ter nām corp̄ozis q̄d̄ circulariter fert̄. hic aut̄ supponit strariū. Dicunt̄ igit̄ quidā q̄ p̄bus supra accepit p̄ter naturā: pro eo q̄d̄ est s̄ naturā. sic. n. o. q̄ motus s̄ naturā alicui⁹ corp̄ozis sit prius motui ēt nāl̄i eiusdē: vt supra p̄cedebat. hic aut̄ accipit p̄ter naturā cōius s̄m q̄ p̄ter naturā idē est q̄d̄ nō s̄m naturā. sic enī in se cōprehendit tam id quod est s̄ naturā q̄z id quod est supra naturāz: z hoc modo supponit hic q̄ aliqd̄ corpus p̄t̄ circulariter p̄ter naturā moueri: sicut dictū est supra q̄ ignis in sua speca circulariter mouet̄ p̄ter naturāz delatus a motu celi. Sed hoc videt̄ esse s̄ intētione Aristoteli. eodē autē mō videt̄ vtrobiz accipere p̄ter naturā: q̄z tā hic q̄ supra exp̄plicat de motu qui est sursūz z deorsūz: qui est vni corp̄ozis s̄ naturā z alteri s̄m naturā. Et ideo dicendum est z melius q̄ Aristoteli in p̄ma rōne p̄bavit q̄ aliquod corpus s̄m naturam circulariter mouetur: z quia posset aliquis dicere q̄ corpus quod videtur circulariter moueri: mouetur hoc motu contra naturam: dupliciter contra hoc arguitur. vno modo ostendendo q̄ iste motus non est cōtra naturāz: vt patet in secunda ratione. z etiaz in tertia. alio modo ostendendo q̄ etiam si moueatur contra naturam: adhuc sequitur esse aliud corpus quod s̄m naturam mouetur circulariter. Sic ergo quod supra negauit s̄m veritatem proprie opinionis loquēs: hic negauit quia si vtens sup̄positione aduersariorum. Itēz non videtur sequi q̄ si aliquis motus sit p̄ter naturāz alicui corp̄ozis q̄ sit alteri corp̄ozis naturalis. potest enim ignis vel quodcumq̄ aliud corpus multiformiter moueri: nec tā

men ppter hoc oportet qd huiusmodi motus omnes sint naturales aliquibus corporibus. ¶ Est autē aduertendum qd pbs hic loquitur de simplici motu ad quē nā corporis simplicis inclinatur: sicut ad aliqd vñū. mot⁹ autē diuersimode variati magis vident ex arte dispositi qd pōt esse pncipiū diuersoz. ¶ Est et cōsiderādū qd lz mot⁹ qui est alicui corpori pter nām sit alteri corpori fm nām: non tñ oz qd omne corpus cui est aliqd mot⁹ fm nām habeat aliqd motū pter nām: qd oē corpus qd susceptiuū ē alicui impressionis: hz aliqd sibi ppiū z nāle. Nō autē oē corpus pōt extraneā impōsionē accipere: vt sic possit nālem motum habere. Deinde cum dicit. *Cōmē. XV.*

¶ Adhuc autē si qdēz est circularis alicui latio scdm naturam: palam qdem vtiqz qd erit aliqd corpus simplicium z priorum: qd natum est: quemadmodū ignis sursum: z terra deorsus: z illud circumferri scdm naturā. Si autē pter naturam ferunt lata circuz scdm periferiā mirabile z oīo irrationabile solū esse cōtinuū hūc motum z sempiternū existentem pter naturā: vident. n. in alijs citissime corrupta qd pter naturam. Itaqz si qdem est ignis: qd circumferri: quemadmodū aiunt qdem: nihil min⁹ pter naturam mot⁹ est iste qd deorsum. Igni. n. motū videm⁹ eē a medio scdōz rectā. *Cōmē. XVI.*

¶ Propter qd ex oībus vtiqz his aliqd syllogizans credet qd est aliqd pter corpora qd hic z circa nos aliter segregatū tāto honorabiliorē habens naturam: qdō quidem plus elongatū est ab his que hic.

¶ Quintam rationē ponit ibi: que est talis: conclusum est ex premissa ratione qd si corpus quod ad sensuz circulariter mouetur: moueatur pter naturā: oportet qd talis motus sit alteri corpori fm nām: qd quidē si pcedat. s. qd circularis mot⁹ sit alicui corpori fm nām: notuz est qd erit aliqd corpus simplex. z pmiuz qd circulariter mouet ppter simplicitatē z pluralitatē circularis mot⁹: vt ex pmissis pz: sicut ignis mouet sursum z terra deorsus. si autē nō cōcedat pcessus pcedētis rōnis: sed dicat qd oīa que mouent circulariter fm periferiā. i. fm circūferentiā: mouentur pter nām: ita qd hic mot⁹ nulli corpori sit fz naturā: hoc autē videt esse mirabile oīo imo irrationabile. ostensum est. n. in. 8. pphycoz qd solū motū circularē cōtingit esse cōtinuū z sempiternū. Irrōnabile autē dī qd id qd ē sempiternū sit cōtinuū: z mot⁹ nō sempiternū sint fz nām. videm⁹. n. qd ea que sunt pter nām citissime trāseūt z corrūpūt: sicut calefactio aque: z plectio lapidis in altū. ea vō que sūt fz nām vident diuti⁹ pmanere. sic gōz oīo motū circularē eē alicui corpori nālez: si gōz istud corpus qd videm⁹ circulariter ferri est de nā ignis: vt quidā dicunt: motus iste erit pter nām: sicut z mot⁹ qui est deorsus. videm⁹ enī qd motus nālis ignis est sursum fm rectā lineā: z sic sicut motus qd deorsus est alteri corpori nālis. s. terre: ita erit motus circularis alicui alij corpori nālis. ¶ Ultio epilogo dcludit qd si aliqd ex oīb⁹ pmissis silogizauerit p modū pdictū credet. i. firmiter assentiet qd sit aliquod corp⁹ pter corpora que sūt hic circa nos. s. quatuor elemēta: z ex his cōpōsita: separatū ab eis: z in nā tanto habēs nobiliorē naturā: qdō est magis elongatū fm loci distantia ab his qd sunt hic. corpora enī cōtinētia in vniuerso se habēt ad corpora cōtenta: sicut forma ad mām: z actus ad potētia: vt

dictū ē in. 4. pphycoz.

Cōmē. XVII.

¶ Quoniam autē hec qdēz supponunt: hec autē ex dictis ostensa sunt: manifestuz qd neqz leuitatē neqz grauitatē habet corpus totū. *Lectio. V.*

¶ Ostēdit pbs ostēdit qd est corpus quoddā aliud a corporib⁹ que sunt hic. s. a quatuor elemētis z his que cōponunt ex eis: hic ostēdit differētiā huius corporis z corporoz que sunt hic. z pmo p cōparationē ad motū localē. z° fm alios mot⁹ ibi. Similiter autē rōnabile: zc. Circa pmo tria facit. pmo pponit quod intēdit. z° ostēdit ppositū ibi. Oportet autē supponere: zc. 3° excludit quādā obiectiōnē ibi. Quoniā autē in idē ferunt: zc. Dicit ergo pmo: qd quia eozū que dicta sunt quedā sunt supposita. s. qd vñū vni sit triū: z qd sint sole due simplices magnitudines. s. recta z circularis: z quedā alia huiusmodi. quedā autē sunt demonstrata ex quibusdā pmissis: puta qd sint tres motus simplices: z qd motus circularis sit nālis alicui corpori: quod est aliud in natura a corporibus que sunt hic. Notuz pōt esse ex pdictis qd totuz corp⁹ illud quod circulariter mouetur nō habet grauitatem neqz leuitatē: que sunt principia quorūdam motuum localū. Deinde cum dicit.

¶ Oportet autē supponere qd dicim⁹ graue: z qd leue: nunc qdem sufficienter vt ad ptes necessitatem diligētius aut iterum cū cōsiderabim⁹ de substantia ipsoz. Graue qdem igit sit quod ferri natum est ad mediū. Leue autēz quod a medio.

¶ Ostēdit ppositū: z qd pncipiū demōstrationis est qd qd est: vt dī in libro posterioroz. primo supponit diffōnes grauis z leuis. z° ex his argumētat ad ppositū: ibi. Necessesse est autē zc. ¶ Circa pmo duo facit. p describit qd graue. z qd leue est. z° describit qd est grauisimū. z qd leuisimū. Ibi. Grauisimū vō zc. Dicit gōz pmo qd ad ppositū ostēdendū oz supponere qd dicam⁹ graue. z qd leue: iō autē dicit supponere. qd nō pfecte iuestigat hic eoz diffōnes. sed vti eis vt supponib⁹ qdū sufficit ad necessitatē ptes demōstratiōis. diligētius aut cōsiderabit de eis in. 4. huius: vbi exponet suba siue nā ipsoz. diffinit gōz graue qd natū est moueri ad mediū: leue vō qd natuz est moueri a medio. vti autē tali mō diffiniēdi: vt obfuet se a drietate platonis q dicebat qd in mūdo fm se nō ē sursum pp rotūditatem mundi. corpus enī rotundum est vndiqz vñifoz: dicebat autē qd sursum z deorsum est in mundo soluz quo ad nos: qd noīam⁹ sursum qd est supra caput nām. deorsus autē id qd est sub pedib⁹ nostris. si autē essem⁹ cōtrario situati: noīarem⁹ sursum z deorsus cōtrario: sic ergo Plato nō accipit id qd ē sursum z deorsus fm rei nām: s. quo ad nos. Aristō. aut vti his noīb⁹ fm cōm modū loquēdi. put dicit in. 2. thopicoz qd noīb⁹ vtendū ē vt plures. vñ sursum z deorsus appellat in mūdo id qd cōiter ab hoīb⁹ appellat sursum z deorsus: nec tñ est distinctū soluz quo ad nos: s. etiā fz nām. sic. n. in nobis distinguunt dextruz z sinistrū fz diuersas habitudinē ad motū aīalē qui est fz locū: ita sursum z deorsus determinant in mūdo fz habitudinē ad motus simpliciū corporoz qd sunt pncipales partes mūdi: z ppter hoc ipse dicit qd sursum ē locus i quē ferunt leuia. deorsus autē locus in quē ferunt graua: z bō rōnabiliter. nā sicut in nobis nobilior pars est qd est sursum: ita in mūdo corpora leuia sūt nobiliora: qd formaliora. hic tñ vt sine calūnia pcedat ad ppositū ostēdendū. diffinit graue z leue p habitudinē ad mediū. Deinde cū dicit.

C Grauiſſimū autē qđ omnib⁹ ſubſtat deorſus
latis. Leuiſſimū qđ oib⁹ ſupferē ſurſus latis.

C Diffinit grauiſſimum & leuiſſimum. & dicit qđ grauiſſi-
mū eſt quod ſubſtat oibus que deorſus feruntur. leuiſſi-
mū autē eſt qđ ſupra eminet oibus que ſurſum feruntur.
& eſt intelligendū inter ea que deorſus & ſurſus feruntur.
Nā celū nō eſt leuiſſimū: l3 oibus ſupemineat que ferun-
tur ſurſus. Eſt autē attēdēdū qđ hic vtrū eo qđ eſt ſurſus.
& deorſus tanq̄ ſurſus & deorſus ē accipiat ad que termi-
nat motus qui eſt a medio vſ ad mediū. Deinde cū dicit.

C Neceſſe autem omne quod fertur deorſus
aut ſurſum: aut lenitatem habere: aut grauita-
tem: aut ambo. Non ad idem autem. Adinui-
cem enī ſunt graua & leua: pura aer ad aquā:
& ad terram aqua.

C Textus cōmenti.

XVIII.

C Qđ aut circunferē corp⁹ impoſſibile habe-
re grauitatem aut lenitatē. Neq̄ enī ſcđz nat-
uram neq̄ p̄ter naturā cōuenit ipſi moueri
ad medium vel a medio. Scđm naturā qđez
nō eſt ipſi q̄ in rectum latio: vna enī erat vniūſ
cuiuſq̄ ſimplicium. Quare erit idē alicui ſic la-
torum p̄ter naturā: aut latio ſiquidē q̄ deor-
ſum p̄ter naturā: q̄ ſurſum erit ſcđm naturā.
Si autem q̄ ſurſum ſunt p̄ter naturā q̄ deor-
ſum ſcđm naturā: poſuimus enim contraria-
rum cui altera p̄ter naturam alteram eſſe ſe-
cundum naturam.

C Oſtēdit p̄poſitū ex p̄miſſis dicēs notū eſſe qđ oē cor-
pus qđ fert deorſus aut ſurſus: habeat absolute grauita-
tem tanq̄ grauiſſimū: ſicut terra q̄ ſubſtat oibus: aut qđ
habeat lenitatē absolute: ſicut ignis q̄ ſupſtat oibus: aut
habeat ambo: nō quidē reſpectu eiūſdē: ſz reſpectu diuer-
ſoz. Media enī elemēta. ſ. aer & aqua ſunt ad inuicē gra-
ua & leua: ſicut aer ē leuis p̄ reſpectū ad aquā: qđ ſupfer-
tur ei: & eadē rōne aqua ad terrā: aer vero ad ignē qđē gra-
uis eſt: qđ ſubſtat ei: & ſiſr aqua ad aerē. corpus autē qđ cir-
culariter mouet: impoſſibile eſt qđ habeat grauitatē aut le-
uitatē. neq̄. n. pōt moueri ad mediū vel a medio ſz natu-
ram: neq̄ p̄ter nām: & qđ nō poſſit ſm nām hoc mō moue-
ri: manifeſtat p̄ hoc qđ mot⁹ rectus q̄ eſt ad mediū: vel a
medio. eſt nālis quatuor elemētis. dictū eſt autē ſupra qđ
vnuſ motus eſt naturalis vni ſimpliciuſ corp⁹. qđ ſeque-
retur qđ corpus qđ circulariter fert ſit eiūſdē nature cuiſ
aliquo corp⁹ qđ mouet motu rēcto: cui⁹ d̄riū eſt ſupra
oſteſus. ſiſr nō pōt dici: qđ motus rectus p̄ter hoc p̄ueni-
at corp⁹ qđ circulariter fert: qđ ſi vñ d̄rioz motuū iēſt
alicui corp⁹ p̄ter naturā: ali⁹ mot⁹ erit ei ſm naturā: vt ex
ſupradictis p̄. ſi qđ mot⁹ deorſus ſit q̄nto corp⁹ p̄ter na-
turā mot⁹ ſurſus erit ei ſm naturā & ecōuerſo. vtrūq̄ autē
eoz eſt falſus: vt p̄ p̄cedētē rōnē. ſequit qđ qđ corpus q̄nt-
um qđ circulariter fert: nō moueat a medio vel ad me-
diū: neq̄ ſz naturā: neq̄ p̄ter naturā. Oē autē corpus ha-
bens grauitatē aut lenitatē mouet vno hoz motuū ſm
naturā: & altero p̄ter naturā. ergo corp⁹ q̄ntū neq̄ habet
grauitatē neq̄ lenitatē. Deinde cū dicit.

C Textus cōmenti

XIX.

C Quoniam aut in idem ferunt totum & pars
ſcđm naturā: pura tota terra & paruus bolus:
accidit primū qđem neq̄ lenitatē habere ipſus

neq̄ vnam: neq̄ grauitatē. Aut enim vtiq̄ ad
medium aut a medio poſſet ferri ſcđm ſui ipſi⁹
naturā. Deinde qđ impoſſibile moueri eo qđ ſe-
cundum locum motū aut ſurſum aut deorſus
detractum. Neq̄ enim ſcđm naturā cōtingit
ipſi moueri motu alio: neq̄ p̄ter nām: neq̄
ipſi: neq̄ particularum nulli. Eadē enī ratio
de toto & partibus.

C Excludit quādā obiectiōnē. dicebāt enī quidā qđ par-
tes elemēt⁹ ſunt corruptibiles: ita extra p̄p̄riū locū exi-
ſtentes mouent nāl̄r motu recto. Ipſa aut elemēta ſz ſua
totalitatē ſunt incorruptibilia: & nunq̄ extra p̄p̄riū locū
eſſe poſſunt: vñ in locis ſuis mouent circulariter. & ſic cor-
pus qđ circulariter mouet in ſuo loco ſm ſua totalitatē:
nō o3 qđ careat grauitate & lenitate. ad hoc igit̄ excludē-
dum p̄p̄riū p̄ponit qđ in eundē locū ferunt nāl̄r pars & to-
tum: ſicut tota terra & vñ bolus eius: & hoc p̄ ex quiete:
qđ vñ quodq̄ mouet nāl̄r ad locū in quo q̄ſcit nāl̄r. in
eadē autē loco q̄ſcit nāl̄r tota terra & pars eius. vñ ma-
nifeſtus eſt qđ tota terra habeat inclinationē nāl̄e qđ mo-
ueat ad mediū ſi eſſet extra ſuū locū. ſic ergo ex p̄miſſis
duo ſequunt: quoz p̄mū eſt: qđ totū corpus q̄ntū nullam
bz grauitatē neq̄ lenitatē: qđ vt p̄ ex rōne p̄dicta moue-
retur naturaliter ad mediū vel a medio. Scđo ſequit̄ ex
ſuppōne nūc iudicta qđ ſi aliqua pars a corp⁹ celeſti tra-
here: nō mouebit̄ neq̄ ſurſum neq̄ deorſum: qđ cum ſit
eadē ratio de toto & partibus: nō conuenit neq̄ toti corp⁹
ri q̄nto: neq̄ alicui parti eius qđ moueatur vel ſm naturā
vel p̄ter naturā alio motu q̄ circulari.

C Textus cōmenti

XX.

C Similiter aut rōnabile exiſtimare de ip̄o: &
qđ ingenitum & incorruptibile & inaugmentabi-
le & inalterabile: p̄pter fieri quidez omne gene-
rabile ex cōtrario & ſubiecto quodā & corrup-
pi ſimiliter ſuppoſito quodā & a cōtrario & in-
contrariū: quēadmodū in primis dictum eſt
ſermonibus. Contrarioz autē & latio nes cō-
trarie. Si aut nihil contrariū p̄tingit eſſe: eo qđ
circulationi alicui nō eſt contrarius motus: re-
cte videtur natura futurum ingenitum & incorru-
ptibile exiſſe a cōtrarijs. Inter cōtraria enī
generatio & corruptio.

Lectio. VI.

P Oſtēdit p̄p̄riū oſtendit differentiā q̄nti corpo-
ris ad alia corpora que ſunt hic ex parte leui-
tatis & grauitatis ſm qđ corpora habēt incli-
nationē ad motū locale: hic oſtendit differē-
tiaz quinti corp⁹ ad corpora que ſunt hic
ſm alios motus oſtendens qđ illud corpus nō ſubycitur
alijs motibus q̄bus hec corpora ſubyciunt: & p̄mo oſten-
dit hoc per rōnem. ſcđo per ſigna ibi. Videtur autē & ra-
tio: &c. Circa primū duo facit. p̄mo proponit quod inten-
dit. & dicit qđ ſicut dictū eſt de q̄nto corp⁹ qđ careat gra-
uitate & lenitate. ſimiliter rationabile eſt eſtimare de ip̄o
qđ ſit ingenitū & incorruptibile: & inaugmentabile: & inalte-
rabile. i. non ſubiectū gn̄ationi & corruptioni: neq̄ augmē-
to: neq̄ alteratiōi. Scđo ibi. Propter ſimilr qđē &c. Pro-
bat p̄poſitū: & p̄mo oſtēdit corpus celeſte eſſe ingenera-
bile & incorruptibile. & qđ eſt inaugmentabile ibi. At vero
& augmentabile &c. 3° qđ nō eſt alterabile ibi. Si autē eſt &
inaugmentabile. Circa primū ponit talē rationē: omne
generabile ſit ex d̄rio & ſubiecto quodam ſiue materia.

Nam ex contrario fit aliquid sicut ex non permanente ex subiecto: sicut ex permanēte: ut patet in philosophia. et sicut est corruptibile corruptio exīte aliquo subiecto. est et oīs corruptio a dīo actiuo. oīs et corruptio terminat in dīū sicut dictū ē in p̄mis f̄monib⁹. i. in p̄ philosophia. Sed corpi q̄nto nō est aliqd dīū. q̄ nec est gnābile: nec est corruptibile. mediū pbat p̄ hoc q̄ dīoz dīy sunt mot⁹: sicut leue mouetur sursum: et graue deorsus. Sed motui nāli q̄nti corporis q̄ est mot⁹ circularis: nullus motus est r̄rarius: ut infra p̄babitur. ergo huic corpori nihil est dīū. et ita recte videt̄ natura fecisse excutiens siue eximēs hoc corpi a dīetate tanq̄ futurū. i. debens esse ingenitū et incorruptibile. ¶ Sed circa ea q̄ hic Arist. dicit duplex cōsideratio occurrit: vna q̄dem circa pōnem eius qua ponit corpi celi esse ingnābile et incorruptibile. alia aut̄ est circa rōnē ipsius. ¶ Sciendū est aut̄ circa p̄mū q̄ q̄dam posuerūt celi corpus eē gnābile et corruptibile f̄m suā nām sic Joānes gramaticus q̄ dictus est p̄bus: et ad suam itentionem astruendū p̄mo vti auctoritate platonis q̄ posuit celum esse genitū et totum mundū. Scōdo iducit talem rōnem. oīs v̄tus corporis finiti est finita: ut pbat in octauo physico: sed v̄tus finita nō pōt se extendere ad durationem ifinitā. vnde per v̄tutem finitā nō pōt aliquid moueri tēpore infinito ut ibidē pbat. ergo corpus celeste nō habet v̄tutem: ut sit infinitū tēpore. ¶ Tertio obicit sic. In oī corpore nāli est mā et p̄uatio: ut patet in p̄mo physico: sed v̄bicunq̄ est mā cū p̄uatiōe est potentia ad corruptionē. q̄ corpus celeste est corruptibile. Sigs aut̄ dicat q̄ nō est eadem materia celestiu corporū et inferiorū: obicit in contrarium: q̄ f̄m hoc oportet q̄ mā esset cōposita: ex eo. q̄ est cōmune v̄triq̄ māe: et ex eo q̄ facit diuersitatez iter mā. ¶ Sed hec necessitate nō habent. Quia plato posuit celum genitū: nō intellexit ex hoc q̄ est gnatiōi subiectus: q̄ Arist. hic negare itendit: s̄ q̄ necesse est ipm h̄re esse ab aliqua supiori cā: v̄tpote multitudinē et distēsiōnē in suis p̄tib⁹ h̄is: p̄ q̄ signat̄ esse eius a p̄mo vno causa: r̄a quo oportet multitudinē causari. Quod aut̄ obicit v̄tutē corporis celestis eē finitā: soluit Auerrois dicēdo q̄ in corpore celesti est v̄tus siue potētia ad motū f̄m locum. Nō est aut̄ v̄tus siue potētia ad esse neq̄ finita neq̄ ifinita. sed in hoc manifeste dixit Arist. qui infra in hoc eodem libro ponit in sempiternis v̄tutē ad hoc q̄ sint semp: fuit aut̄ decept⁹ p̄ hoc q̄ existimauit v̄tutē essendi p̄tinere solū ad potētiā passiua: que est potētia materie: cū magis p̄tineat ad potētiā forme: q̄ v̄nūq̄q̄ est p̄ suā formā. v̄n tantū et tam diu habet vnaqueq̄ res de esse: q̄ta est v̄tus forme eius: et sic nō solū in corpib⁹ celestib⁹: sed etiā in substatū sepatis ē v̄t⁹ eēndi semp. Quod est q̄ illud q̄ requirit v̄tutē ifinitā: oportet esse infinitū: infinitum aut̄ f̄m p̄m in p̄ philosophia p̄tinet ad q̄titate ita q̄ illud q̄ quātitate caret: neq̄ finitū neq̄ infinitū est: motus aut̄ q̄titatez habet: que mēsurat̄ tpe et magnitudine: ut patet in 6o physico. et iō v̄t⁹ que pōt in motū sempiternū: pōt in effectū infinitū: et p̄pter hoc talē v̄tutē oportet esse infinitam. Ip̄m aut̄ esse alicui⁹ rei f̄m se cōsideratū: nō est quātum: nō enim habet p̄tes: sed totū est simul: accidit aut̄ ei q̄ sit q̄tū: vno q̄dē modo f̄m durationē: inq̄tū est subiectū motui: et p̄ oīs tēpori: sicut esse rez variabiliū: v̄n v̄tus cuiuslibet rei tēporalis: cuius esse subm est variatiōi: nō pōt nisi in durationē finitā. Alio aut̄ mō esse alicui⁹ rei pōt p̄ accidēs dici q̄tum ex parte subiecti q̄d habet de terminatā q̄titatez. Dicēdum est ergo q̄ esse celi nō est subm variatiōi: nec tēpori. v̄n nō est q̄tū q̄titate durationis: et p̄ oīs neq̄ finitū neq̄ ifinitū: est aut̄ q̄tum f̄m q̄titatez corporis extēsi: et f̄m hoc est finitū. Sic ergo dicēdus est q̄ v̄tus essendi corporis celestis est finita: nec t̄ sequi

tur q̄ sit ad essendū tpe finito: q̄ finitū et infinitū tpe: accidit ipsi esse rei q̄d nō est subm varietati tpe: non t̄n pōt set huiusmodi virtus carere esse in infinita magnitudine: v̄t̄ ēt i maiōi q̄ sit magnitudo celestis corporis. Sicut tertiū q̄d obicit: soluit Auerrois p̄ itereptionē. negat. n. corpus celeste h̄re materiā: sed dicit corpus celeste esse solū actus: ad q̄d cōparat̄ aīa eius sicut forma ad materiā: et si q̄dem itelligat q̄ corpus celeste nō habeat materiā: f̄m q̄ d̄r materia in ordine ad motū vel mutationē: v̄t̄ dicit: sic enī etiā Arist. in octauo physico et duodecimo metaphysice ponit corpus celeste h̄re materiā: non ad esse sed ad v̄bi: q̄. s. nō est subiecta trāsmutationi: que est f̄m esse: sed ei que est f̄m v̄bi: si v̄o itelligat q̄ corpus celeste nullo mō h̄z materiā vel q̄dēq̄ subm: manifeste dicit falsum: patet enī q̄ corpus illud est actus: aliq̄n nō ageret in hec inferiora: oē aut̄ q̄d est actus: vel est actus vel est h̄is actus: nō pōt aut̄ dici q̄ corpi celeste sit act⁹: q̄ sic eēt forma subsistēs: et eēt aliqd itellectū in actu: nō aut̄ sensu app̄hēsū. oī q̄ in corpore celesti ponere aliqd subiectū sue actualitati: nō t̄n oī q̄ istud subiectū vel mā habeat p̄uatiōnē: q̄ p̄uatio nihil aliud est q̄ absentia forme: que est nata in eē. huic aut̄ materie vel subiecto. nō est nata in eē alia forma: s̄ forma sua replet totā potētiatē māe: cū sit q̄dā totalis et v̄lis p̄fectio: q̄d patet ex hoc q̄ v̄tus actiua eius est v̄lis nō particularis: sicut v̄tus inferiorū corporū: quoz forme tanq̄ particulares exītes. nō possunt replete totā potētiatē materie: v̄n simul cū vna forma remanet in mā p̄uatio forme alteri⁹: que est apta nata in eē: sicut etiā videm⁹ q̄ corpa inferiora sunt susceptibilia diuersarū figurarū: s̄ corpus celi nō est figurabile aliq̄ alia figura. sic igit̄ in corpore celesti. nō est p̄uatio alicui⁹ forme: s̄ solū p̄uatio alicui⁹ v̄bi: v̄n nō est mutabile f̄m formā per gnatiōnē et corruptionē: s̄ solū f̄m v̄bi. Ex quo patet q̄ mā celestis corporis est alia et alteri⁹ rōnis a mā inferiorum corporū: nō quidē p̄ aliquē cōpositionē: sicut philipponus existimauit: sed p̄ habitudinē ad diuersas formas: q̄rum vna est totalis et alia partialis. sicut potētie diuersifican̄ s̄ diuersitate actū ad quos sunt. Manifestū est igit̄ ex his q̄ corpus celi f̄m suā nām nō est subiectus generationi et corruptioni: v̄tpote p̄mū in genere mobilis et p̄p̄inquisimū rebus immobilib⁹. et inde est q̄ minimū h̄z de motu. mouet̄ enī solū motu locali q̄ nihil variat intrinsecū rei: et iter mot⁹ locales h̄z motū circularē: qui etiā minimū variationis: h̄z: q̄ in motu sperico totum nō mutat suū v̄bi subo: s̄ solū rōnē: ut pbat in 6o physico: s̄ partes mutant v̄bi: diuersus ēt subo: nō t̄n dicimus f̄m fidē catholicā q̄ celū semp fuerit: s̄ dicamus q̄ semp sit duraturū: nec hoc est d̄ demonstrationē Arist. hic positā. nō enī dicimus q̄ iceperit esse p̄ generationē: s̄ per effluxū a p̄mo p̄ncipio: a quo perficitur totus esse omnium rerū: sicut etiā p̄b̄ posuerūt: a quibus t̄n in hoc differim⁹. q̄ illi ponūt deū p̄duxisse celū coeterne sibi: nos aut̄ ponimus celū esse p̄ductū a deo f̄m totā sui subam ab aliquo determinato p̄ncipio tpe. Contra q̄d t̄n obstat simplicius Ari. cōmētator sup̄ hūc locū tripliciter. ¶ P̄mo q̄dē. q̄ d̄s p̄duxit celum f̄m suū esse nō p̄ aliqd aliud additū: v̄n cū esse suū sit eternū et inuariabile: sp̄ celū ab ipso p̄cessit. ¶ Itē si bonitas dei est causa rez: fuisset bonitas dei ociosa et vacans ante q̄m mūdus esset: si ex aliquo determinato p̄ncipio tpe incepit. ¶ Itē oē q̄d incepit esse aliqua determinata parte tpe cū prius non fuerit: hoc cōtingit ei ex ordine alicui⁹ superioris motus ex quo contingit q̄ hoc nūc incepit et non prius: sicut homo incepit esse nūc: et nō prius f̄m ordinem reuolutionis celestis corporis. Non est autē dare aliquā supiorē reuolutionē aut motū v̄ltra corpi celeste: nō q̄ pōt dici q̄ corpi celi ita nūc iceperit: q̄ prius n̄ fuerit

Primum

Sed hec necessitate non habet: quod enim primo dicitur quod deus agit per suum esse et non per aliquid superadditum: verum est: sed etiam esse suum non est distinctum a suo intelligere: sicut in nobis. Nec etiam a suo velle. Unde produxit res secundum intelligere et velle suum. In his autem que producantur ab aliquo agente in quantum est intelligens et volens: oportet esse id quod producit hoc modo: sicut est intellectus a producere: non autem eo modo quo est ipse producens secundum suum esse. Unde sicut non oportet quod id quod est productum a deo producat secundum suum esse: sit in aliis additionibus tale quale est esse divinum: sed quale est determinatum per eius intelligere: ita non est necessarium quod id quod est productum a deo sit tam diuturnum quantum deus: sed quantum determinatum est per intellectum ipsius. Et hoc etiam potest dici circa quantitatem dimensionum celi. Quod enim celum tantam habeat quantitatem et non maiorem: provenit ex determinatione intellectus divini. Determinatis sibi talis quantitate: et cooperantis ei naturam proportionatam tali quantitati: sicut etiam exemit ipsum a diversis ut est ingenitum et incorruptibile: ut dicitur in littera. Quod enim dicitur recte fecisse naturam importat actionem intellectus agentis propter aliquam finem. Non enim alia natura superior exemit eum a diversis nisi divina. Similiter quod dicitur bonitatem divinam fuisse vacante et ociosam ante productionem mundi: non habet rationem. Ociosus enim dicitur quod non consequitur finem ad quem est. Bonitas autem divina non est propter creaturas. Unde creature esse ociose si non consequerentur divinam bonitatem. Divina autem bonitas non est ociosa: etiam si nullam unquam creaturam produxisset. Similiter etiam quod tertio obicitur: locum habet in agente particulari quod presupponit tempus: et in parte temporis aliquid facit: et ita oportet quod id quod fit: proportionetur tali agenti: et ad aliam partem temporis et ad totum tempus: vel etiam ad causas totius temporis. Sed nunc agimus de agente universali quod produxit ipsum totum tempus simul cum his que sunt in tempore. Et ideo oportet habere hic locum quod cum quibus quare nunc et non prius: quasi presupponatur alia pars temporis precedens: vel aliqua causa universalior causans totum tempus. Sed habet hic locum quod quare agens videlicet deus voluit tempus non esse semper: et ea que sunt in tempore: quod dependet ex determinatione intellectus ipsius: sicut et in domo artifex quantitatem alicuius partis domus accipit secundum proportionem ad aliam partem vel totam domum: sed quantitatem totius domus determinat secundum suum intellectum et voluntatem. Restat autem alia consideratio circa demonstrationem Aristotelis. quam obicit Joannes grammaticus: quod si nihil generatur et corrumpitur nisi quod habet divinum: cum substantie non sit divinum aliquid: quod maxime manifestum est in animalibus et plantis: similiter etiam nec figuris et relationibus est aliquid divinum: nihil horum generabitur aut corrumpetur. Respondet autem ad hoc simpliciter quod hoc est intelligendum de divino commiter dicto: putat includit etiam divinitatem privationis et speciei. Sic enim Aristoteles loquitur de divino in philosophia: ad quod nos remittit. Et hoc modo divinum invenitur in omnibus predictis: sicut in forme est divinum formato: et in figuratum figurato. Privatio autem non habet locum in corporibus celestibus: ut dictum est. Nec autem responsio: et si sit vera: non tamen habet locum in proposito. Aristoteles enim dicit divinitates motuum localium ridentur divinitati corporum: cum tamen certum sit quod privationi non respondeat aliquid motus localis. Unde dicitur est quod sicut ipse post dicit: substantie nihil est divinum compositum vel secundum materiam: vel secundum formam subaltera. est tamen aliquid sibi divinum secundum propria dispositionem ad tale formam: sicut ignis dicitur esse divinus aque divinitate calidi et frigidi: et talis divinitas requiritur in omnibus que generantur: et corrumpuntur huiusmodi autem divinitatem consequitur divinitas motuum secundum gravem et leve: per quorum subtractionem: intelligitur corpus celeste esse exceptum ab omnibus aliis diversis que comitantur gravem et leve. Item videtur secundum hoc quod divinitati corporum dicitur respondere divinitas motuum: quod ignis magis sit divinus terre quam aque: cum qua convenit in una qualitate. scilicet in siccitate. Sed dicendum quod prius in hoc libro agit de corporibus simplicibus secundum situm. sic enim constituitur universus ut partes: et secundum hoc maior est divinitas ignis ad terram quam ad aquam: sed ad aquam sit maior divinitas

tas ignis secundum qualitates activas et passivas: quod pertinet ad considerationem libri de generatione. Videtur etiam nunc ex necessitate sequi quod corpori celesti nihil sit divinum: ex eo quod motus circulari quo movetur: nihil sit divinum: quod etiam ignis in propria sphaera eius et suprema pars aeris circulariter movetur: ut in per metheorum dicitur: aeri tamen et igni est aliud divinum. Sed dicendum est quod aer et ignis non moventur circulariter quasi proprio motu. sed deferuntur per motum celi. corpora autem celestia moventur circulariter proprio motu: unde non est falsum ratio. Item videtur quod divinitas motuum non assequatur divinitati mobilium. eadem enim substantia numero: que sibi non divinitatem est susceptiva diversorum: ut dicitur in per dicamentis. et ita movetur motibus diversis: qui sunt ad divinitatem: puta dealbatione et denigratione: et silibus motibus. Preterea aer movetur sursum in loco a quo exiit: et deorsum exiit in loco ignis. Idem ergo diversis motibus movetur: et sic divinitas motuum non consequitur divinitatem mobilium. Adhuc etiam videmus quod eadem anima movetur motu virtutis et virtutis qui sunt diversis motus. Est autem circa hoc considerandum quod prius videtur hac proponere quod si motus non sunt diversis quod etiam mobilia non sunt divinitatem: non autem ponit e converso: quod si mobilia non sunt divinitatem quod motus non sunt diversis: quod posset aliquid dicere quod omnibus corporum divinitatem habentium sunt diversis motus. non autem omnes diversis motus sunt contrariorum: contra quod predictae obiectioes procedunt: tamen secundum rei veritates divinitas motuum naturalium consequitur proprietatem activorum principiorum siue formalium: ad que consequitur motus. non autem divinitatem principiorum passivorum siue materialium: quod eadem materia susceptiva est diversorum: et ideo alterationes que fiunt ex principis extrinsecis. nihil prohibet esse circa idem subiectum quibus sunt divinitatem. Si qua vero alteratio est ex principio intrinseco proveniens: sic sanatio quam fit per naturam: oportet quod divinitas talium alterationum consequatur divinitatem mobilium: et eadem est ratio de motibus localibus: de quibus nunc intendit. huiusmodi enim motus consequuntur principia formalia intrinseca. Ad id vero quod obicitur de aere dicendum quod divinitas que includitur in omnibus oppositis habet in sui ratione quod sit secundum idem: et respectu eiusdem. Motus autem aeris naturalis non est sursum et deorsum respectu eiusdem: sed sursum quod respectu aque et terre: deorsum vero respectu ignis. unde huiusmodi motus non sunt contrarii. non enim sunt ad contraria loca sed ad eundem locum: qui scilicet supereminet aque: et subsidet igni. Quod autem dicitur de motu anime secundum virtutem et virtutum. non est ad propositum: quia huiusmodi motus non sunt naturales: sed voluntarii.

Textus commenti.

XXI.

At vero et augmentabile omne augetur a contrario naturali adveniente et resolutum in materia. Huic autem non est ex quo factum est.

Lectio

VII.

Postquam prius ostendit quod corpus quantum non est subiectum generationi et corruptioni: hic ostendit quod non est subiectum augmento et diminutioni: et videtur tali ratione. Quod corpus augmentabile est quantum ad aliquid subiectum generationi et corruptioni. Ad cuius manifestationem proponit quod omne corpus augmentabile augetur per appositionem alicuius conaturalis advenientis: quod quod cum prius esset dissimile: factum est simile per resolutionem in propria materiam que deposita forma priori: forma corporis augmentandi assumptis: sicut panis resolutus in materiam: accipit formam carnis: et ita per additionem ad carnem existentem facit augmentum: unde ubi cumque est augmentum ibi oportet quod sit generatio et corruptio in aliquid: corpori autem celesti non est dare aliquid ex quo sit generatum: ut ostensum est: ergo non potest esse augmentabile vel diminubile: Deinde cum dicit.

Si autem est et in augmentabile et incorruptibile eiusdem intellectus est suscipere et alterabile esse. Est quod enim alteratio motus secundum quod est. Qualis autem

habitus quidem et dispositiones non sine his que secundum passiones sunt transmutationibus: puta sanitas et langor. Secundum passionem autem quecunque transmutantur physicoz corporu habentia omnia et augmentum et decrementum: puta animalium corpora et partes ipsorum et plantarum: similiter et elementorum.

Textus comment. XXXII.

Itaque siquidem circulare corpus neque augmentum habere contingit: neque decrementum rationabile et inalterabile esse. Quod quidem igitur sempiternum: et neque augmentum habens neque decrementum: sed insensibile et inalterabile: et impassibile est primum corporum: siquis suppositis credit: manifestum ex dictis est.

Ostendit quod non sit subiectum alterationi. posset tamen videri alicui quod brevis via remouendi alterationem a corpore celesti esset per remotionem contrarietatis. sicut enim generatio est ex contrariis: ita et alteratio. sed aduertendum est quod Aristoteles remouit contrarietatem a quanto corpore: remouendo ab eo contrarietatem motus: alteratio autem videtur fieri non solum sed contrarietatem cui respondent sunt motus locales: qui sunt grauis et leuis. et eorum que assequuntur. sed etiam secundum alia tria que ad hoc non pertinent: puta secundum albus et nigrum: et ideo videtur alia via que sumitur ex parte augmenti. et dicitur quod eiusdem rationis est extimare quod corpus celeste non sit alterabile: et quod non sit augmentabile seu corruptibile: quia alteratio est motus secundum qualitatem: ut dictum est in 5. physicoz. alteratio autem: ut in 7. physicoz ostensum est: proprie fit secundum tertiam speciem qualitatis que est passio et passibilis qualitas: quibus enim habitus et dispositio pertineant ad genus qualitatis: non tamen causantur sine transmutatione que fit secundum passiones: sicut sanitas et langor pueniunt ex transmutatione frigidi et calidi: humidum et siccum: omnia autem corpora naturalia que transmutantur secundum passionem vel passibilem qualitatem: per se videntur habere augmentum et decrementum: sicut patet de corporibus animalium et de partibus eorum: et etiam de plantis in quibus proprie est augmentum. Ita etiam de elementis est: que quidem secundum transmutationem calidi et frigidi rarefiunt et condensantur. et per se transmutantur in maiorem vel minorem quantitatem: quod est quodammodo augmentari et diminui. sic igitur patet quod si corpus quod circulariter mouetur non subiaceret augmento: vel decremento: quod etiam non subiaceret alterationi. Ultimo autem epilogando concludit manifestum esse ex dictis: si quis velit sentire per se demonstrationibus non peruehit ad dicendum quod corpus primum: quod scilicet mouetur motu proprio et perfecto. id est circulari: est sempiternum: quasi non subiaceret generationi et corruptioni. neque est habens augmentum neque decrementum: et non subiaceret senectuti: neque alterationi neque passioni. Possent tamen obijci contra hanc Aristotelis rationem dupliciter. Primo quod est conclusio: videtur enim esse falsum quod corpus celeste non alteretur: manifeste enim apparet lunam a sole illuminari: et per umbram terre obscurari. Dicendum est autem quod duplex est alteratio. vna quidem passiva sed qua ita aliquid abijciatur quod etiam aliquid aliud additur: sicut cum aliquid alteratur de calido in frigidum: amittit calorem et recipit frigiditatem: et talem alterationem que fit per passiones interdicit hic philosophus excludere a corpore celesti. Est autem altera alteratio perfecta que fit secundum quod aliquid ab alio proficitur absque alterius abiectio. qualem alterationem ponit philosophus in 2. de anima: etiam in potentia sensitiva. et talem alterationem nihil prohibet esse in corporibus celestibus: quorum quedam recipiunt virtutes ab alijs secundum coniunctiones: et varios aspectus absque hoc quod aliquid eorum propriam virtutem amittat. Secundo

obijci contra processum rationis hic inducte: non enim videtur esse verum quod quecumque alterantur: augmentum et decrementum suscipiant. Augmentum enim et decrementum fit per additionem alicuius quod est conuersum in substantiam eius quod augetur. ut dicitur in libro de generatione: et in 2. de anima. et etiam hoc supra dictum est. hic autem motus augmenti non est nisi in animalibus et plantis. nam ea que rarefiunt et condensantur. non augentur ex aliquo addito. ut patet in 4. physicoz. Inconuenienter igitur videtur hic Aristoteles attribuere motum augmenti non solum animalibus et plantis et partibus eorum: sed etiam elementis. Dicendum est autem quod Aristoteles hic loquitur de augmento pro quolibet motu quo aliquid proficit in maiorem quantitatem. Nondum enim perfecte explicauerat naturam motus augmenti. est autem sue consuetudinis. ut ante manifestationem veritatis videretur opinionibus conuersis. nec impedit virtutem probationis eius quod supra exclusit augmentum a corpore celesti per exclusionem additionis corporis in ipsum: quod augetur transmutari: quia sicut quod augetur per additionem: non est omnino liberum a generatione et corruptione: ita etiam quod augetur per rarefactionem. Est autem considerandum quod signanter in hac ratione mentionem facit de corporibus physicis quia in corporibus mathematicis potest esse augmentum sine alteratione. puta cum quadratum creuit appposito gnomone. Sed non est alteratum. ut dicitur in predicamentis: et e contrario potest aliquid alterari sine hoc quod augetur sicut cum fit triangulus equalis quadrato. Deinde cum dicit.

Videtur autem et ratio apparentibus testificari et apparentia rationi. Omnes enim homines de dijs habent existimationes: et omnes enim qui sursum deo locum attribuunt: et barbari et greci quecunque quidem putant deos. Palam ut immortalis coaptatum: impossibile enim aliter: si quidem igitur est aliquid diuinum: quemadmodum est: et nunc dicta de prima substantia corporum dicta sunt bene.

Manifestat propositum etiam per signa: et dicitur quod ratio. et ea que apparent: probabiliter videntur in materia ista inuicem testificari: et ponit tria signa: quorum primum est ex communi opinione: qui ponunt multos deos vel unum deum cui alias substantias sepatas seruire dicunt: et omnes sic opinantes attribuunt supremum locum. scilicet celestem deo siue sint barbari siue greci quecumque. scilicet putant esse res diuinas: sic autem attribuunt celum diuinis substantijs quasi adaptantes immortalis locum immortalibus et diuinis rebus: ut sic habitatio dei in celo intelligatur esse secundum similitudinem et adaptationem: quia scilicet illud corpus inter cetera corpora magis accedit ad similitudinem spiritualium substantiarum: et diuinarum. est enim impossibile quod aliter deo habitatio celi attribuat: quasi indigeat loco corporali a quo comprehendatur. Si igitur ponenda sint tales res: imo quod pro certo ponenda sunt: non est: quia bene sint dicta ea que dicta sunt de prima substantia corporali. scilicet de corpore celesti: quod scilicet est ingenitum et impassibile. quibus autem existimat homines templa esse locum dei: hoc tamen non existimat ex parte ipsius dei: sed ex parte colentium deum: quos oportet deum in aliquo loco colere. vnde templa corruptibilia sunt proportio nabilia hominibus corruptibilibus. celum autem est incorruptibile proportio nabile substantie diuine. 2. signum ponit ibi.

Accidit autem hoc et per sensum sufficienter ut ad humanam dicere fidem. In omni enim preterito tempore secundum traditam inuicem memoriam nihil videtur transmutatum: neque secundum totum extremum celum: neque secundum partem

ipsius propriam nullam.

Quod quidem accipitur ab experientia longi temporis: et dicitur quod id quod probatum est per rationem et per communem opinionem accidit. id est sequitur sufficienter: non quod simpliciter: sed sicut potest dici per comparationem ad humanam fidem: et quantum homines possunt testificari de his quae paruo tempore: et a remotis videntur. Secundum enim memoriam quam sibi invicem tradiderunt astrologi. dispositiones. et motus celestium corporum observantes in toto praeterito tempore non vident aliquid transmutatum: neque secundum totum celum: neque secundum aliquam partem eius. quod quidem non esset si celum generabile et corruptibile esset. Quaecumque enim generantur et corrumpuntur: paulatim et successively ad perfectum statum perveniunt: et ex eo paulatim recedunt: quod quidem non posset tanto tempore latere in celo: si naturaliter generationi et corruptioni subiaceret: nec tamen hoc est necessarium: sed probabile: quanto enim aliquid est diuturnius: tanto maius tempus requiritur ad hoc quod eius mutatio dependat: sicut transmutatio hominis non dependit in duobus vel tribus annis in quibus deprehenditur transmutatio canis: vel alicuius alterius animalis brevioris vitae hominis. Posset igitur aliquid dicere quod tamen celum sit naturaliter corruptibile: est tamen tam diuturnum quod totum tempus cuius memoria potest haberi: non sufficit ad comprehendendam eius transmutationem. Tertium signum ponit ibi.

Videntur autem et nomen ab antiquis datum esse usque ad tempus praesens hoc modo existimantibus quo quidem et nos dicimus. Non enim semel: neque bis: sed infinities oportet putare easdem advenisse opiniones ad nos propter quod tamquam altero quodam existente primo corpore propter terram et ignem et aerem: et aquam aethera appellaverunt supremum locum a currere semper sempiterno tempore ponentes denominationem ipsi. Anaxagoras autem utitur nomine hoc non bene nominat. enim aethera pro igne.

Quod quidem sumitur a nomine imposito ab antiquis quod durat usque ad praesens tempus per quod datur intelligi quod ipsi et hoc modo opinantur celum esse incorruptibile: sicut nos opinamur: et ne aliquid contra hoc obiceret quod aliquid circa suum tempus celum generabile et corruptibile posuerunt: subiungit quod opiniones vere renovate sunt secundum diversa tempora non semel: aut bis: sed infinities supposita infinitate temporis destruantur. enim studia veritatis per diversas mutationes in his inferioribus accidunt: sed quia mentes hominum naturaliter inclinantur ad veritatem cessantibus impedimentis: renovantur studia. et homines tandem perveniunt ad opiniones veras quae prius fuerunt. Opiniones autem falsas non necesse est renovari: et ideo antiqui opinantes quod primum corpus. scilicet celi esset alterius nature propter quatuor elementa: nominaverunt supremum locum mundi aethera ponentes. scilicet eius nomen ab eo quod semper currit sempiterno tempore: thein enim in greco idem est quod currere: sed anaxagoras male interpretatus est hoc nomen attribuens ipsum igni quasi celeste corpus sit igneus. ethim enim in greco idem est quod ardere: quod est proprium ignis: sed quod celeste corpus non sit igneum patet ex supra dictis.

Manifestum autem ex dictis quod et numerus impossibile esse plurem dictorum corporum simplicium. Simplicis quidem enim corporis necesse motum simplicem esse. Solos autem hos esse dicimus simplices enim qui circuli: et eum qui in rectum: et huiusmodi duas partes. Hunc quidem a medio. hunc autem ad medium. Lectio VIII.

Quod philosophus ostendit necesse esse aliquid corpus praeter quatuor elementa: hic ostendit quod praeter ista corpora non regit integritas universi aliquid aliud corpus. et primo ostendit. propositum. 2. probat quoddam quod supposuerat ibi. Quod autem non est circulationi etc. Dicit ergo primo quod ex praedictis quibus probatum est esse quantum corpus praeter graviora et leviora: potest etiam manifestari quod impossibile est esse maiorem numerum simplicium corporum. quia sicut supra dictum est: necesse est quod cuiuslibet simplicis corporis sit aliquid motus simplex. Sed non est alius motus simplex praeter praedictos: quorum unus est circularis. et alius est rectus qui in duas partes dividitur. Nam motum rectorum unus quidem est a medio qui dicitur motus sursum. alius autem est ad medium qui dicitur motus deorsum: horum autem motum ille qui est ad medium est corporis gravioris. scilicet terre et aquae: ille autem qui est a medio: est corporis levioris. scilicet ignis et aeris. Ille autem qui est circularis: est primi et supremi corporis. unde relinquitur quod praeter praedicta corpora simplicia non est aliquid corpus simplex: et ita integritas universi ex istis quinque corporibus consistit. Deinde cum dicit.

Quod autem non est circulationi contra rationem alia ratio: ex multis utique quis accipiet fidem.

Probat quoddam quod supposuerat. scilicet quod motui circulari non sit aliquid motus contrarius. et hoc quidem supposuerat in demonstratione qua probavit corpus celi non esse sub generationi et corruptioni: sed ideo hoc statim non probavit: sed distulit probationem usque huc. quia hoc et valet ad ostendendum quod non sit maior numerus simplicium corporum. scilicet non motui circulari esset aliquid motus contrarius: posset dici quod sicut est duplex corpus quod movetur motu recto propter contrarietatem huius motus. ita et est duplex corpus quod movetur motu circulari. hoc autem non continget si constet quod corpori circulari non sit aliquid motus circularis contrarius. Circa hoc ergo primo proponit quod intendit. et dicit quod per multas rationes potest aliquid accipere fidem: quod motui circulari non sit aliquid motus localis contrarius. Secunda ibi.

Primus quidem. quia circulari rectum opponi maxime ponimus. Concauum enim et gibbosum non solum adinvicem opponi videntur: sed et recto combinata et iuxta se posita. Itaque si quidem contraria aliqua esse in recto maxime necessarium contrariam esse: ad eum qui in circuitu motum. Quae autem in recto adinvicem opponuntur propter loca. Quod enim sursum ei quod deorsum: et loci est differentia et contrarietas.

Ostendit propositum circa quod considerandum est quod si in motu circulari sit contrarietas: oportet hoc esse altero trium modorum: quorum unus est: ut motui circulari rectus sit contrarius. Alius modus est: ut sit aliqua contrarietas in ipsis partibus motus circularis. Tertius est ut uni motui circulari alius motus circularis contrarietur. primo ergo ostendit quod motui circulari non contrariatur motus rectus. 2. ostendit quod non sit contrarietas in partibus motus circularis ibi. Deinde si quis existimat etc. 3. quod non sit contrarietas in toto motu circulari unius. scilicet motus circularis ad alium. Ibi. At vero neque quae alia etc. Dicit ergo primo quod motui maxime circulari videtur opponi rectum. Linea enim recta nullam habet fractionem. figura autem angularis habet quaedam fractionem: non per totum: sed in angulis. Sed figura circularis videtur per totum habere fractionem: ac si totum esset angulus

L6.
23.

L6.
24.

L6.
25.

L6.
26.

et secundum hoc rectum et circulare videntur esse contraria quia si maxime distantia: et quia posset aliquis dicere quod circulari non opponitur rectum. sed concavo opponitur convexum siue gibbosum: ad hanc objectionem excludendam subiungit quod concavum et gibbosum. id est convexum non solum videntur habere oppositionem ad invicem: sed etiam ad rectum. ad se invicem autem videntur habere oppositionem sicut combinata. et iuxta se posita. id est secundum relationem. Nam concavum dicitur respectu eorum quae intra sunt: gibbosum vero respectu eorum quae extra sunt. et sic omni modo rectum contrariatur circulari siue accipiat sub ratione concavi siue sub ratione convexi: et quia contrarietas motuum videtur esse secundum contrarietatem eorum in quibus est motus: videtur esse contra quod aliquis motus sit contrarius motui circulari: maxime quod sit ei contrarius motus rectus: quod si est super lineam rectam. sed motus rectus contrariatur ad invicem per loca diversa: motus vero non qui est sursum contrariatur ei qui deorsum est. quia deorsum et sursum importat differentiam. et contrarietatem loci. et sic unum motui recto contrariatur alius motus rectus et circularis: hoc autem est impossibile. quia unum unum est contrarium. ergo impossibile est quod motui circulari sit aliquis motus contrarius. potest autem aliquis obviare contra hoc quod dicitur: quod circulari maxime contrariatur rectum. dicitur enim in predicamentis quod si figura nihil est diversum. rectum autem et circulare sunt differentie figurarum: potest autem dici quod plus hic ex hypothesis loquitur. et non simpliciter: si enim esset aliquid contrarium circulari: maxime contrariatur sibi rectum: ratione supra dicta: potest etiam dici quod in quolibet genere. inveniuntur contrarietas differentiarum ut patet decimo metaphisice licet non sit in omni genere contrarietas specierum. Et si enim rationale et irrationale sunt contrarie differentie: non tamen homo et asinus sunt contrarie species. sic igitur ponitur contrarietas inter rectum et circulare: non sicut inter species: sed sicut inter differentias eiusdem generis: hoc autem contrarietas posset attendi in motibus. secundum differentiam recti et circularis non est contrarietas corruptiva: quale interdit hic plus excludere a corpore celesti: sicut est diversitas calidi et frigidi: contrarietas autem secundum differentias aliquorum generum nihil prohibet in corpore celesti esse. puta secundum quod par et impar vel aliquid horum. Obviat autem Johannes grammaticus contra id quod plus videtur ponere concavum et gibbosum opponi secundum relationem. quia relativa videntur sibi esse. concavum autem et gibbosum non sunt simul ex necessitate: potest enim esse aliquod corpus sphericum exterius convexum: absque hoc quod sit interius concavum: sed in hoc deceptus fuit: quia plus loquitur de concavo et convexo sed quod inveniuntur in linea circulari: non autem secundum quod inveniuntur in corpore spherico: in quo unum potest esse sine altero: non autem in linea. Deinde cum dicit.

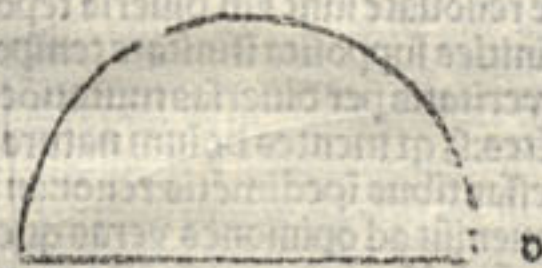
Com. **C** Deinde si
27. quod existimat eandem rationem esse: quam et in recto et in circulari: eam enim que ab

.a. ad .b. lationem contrariam ei que .a. .b. ad .a. eam que in recto dicitur. De. n. finite sunt. Circulares autem infinite utique erunt circa eadem signa. Ostendit non esse contrarietatem in partibus motus circularis: et primo excludit contrarietatem a partibus huius motus: ostendit quod contrarietas partium non sufficit ad contrarietatem totius ibi. Si autem et iste contrarie est. Circa primum tria facit. primo ostendit quod non est contrarietas in partibus motus circularis: que accipiuntur secundum diversas portiones circuli: que designantur inter duo puncta. 2o ostendit quod non est contrarietas in partibus motus circularis: que accipiuntur sed eundem semicirculo ibi. Similiter autem et quod in semicirculo est. Tertio ostendit

quod non est contrarietas in partibus motus circularis que accipiuntur sed duos semicirculos ibi. Sic autem et utique est. Dicit ergo per quod posset aliquis existimare quod eadem sit ratio contrarietatis in motu qui est per lineam circularem: et in motu qui est per lineam rectam. Si enim designet una linea recta inter duo puncta que sunt .a. et .b. manifestum est quod motus localis qui fiet super lineam rectam ab .a. in .b. prius erit motui locali qui fiet e converso .a. b. in .a. sed non est similis ratio si describat una linea circularis super duo puncta: que sunt .a. et .b. quia inter duo puncta non potest esse nisi una linea recta: sed inter duo puncta potest describi infinite linee curve: que sunt diverse portiones circuloz: sequeret igitur si motui qui est ab .a. in .b. per circulum lineam esset prius motus qui est ab .b. in .a. secundum lineam circularem: quod infiniti motus essent contrarii unum. Est autem attendendum quod loco huius quod debuit dicere quod linea recta est una inter duo puncta dixit quod linee recte sunt finite. quia si accipiamus in diversis locis duo puncta erunt inter ea linee recte finite. sed inter quolibet duo puncta poterunt describi linee curve infinite. Obviat autem contra hanc rationem Johannes grammaticus. quia non videtur quod unum motui sint infiniti motus diversimodum. sed infiniti infinitis. quia secundum unamquamque portione circuli que describuntur super duo puncta: erunt duo motus sibi invicem diversimodum. Item videtur quod sit idem inconueniens quod sequitur ex contrarietate motuum rectorum: manifestum est enim. quod sicut iter duo puncta possunt describi infinite linee curve: ita a centro mundi ad circumferentiam potest describi infinite linee recte. Sed idem est ad primum: quod si contrarietas sit motuum que fiunt per lineas curvas secundum contrarietatem terminorum sicut accidit in motibus rectis: sequitur ex hac suppositione: quod quilibet motus que sit ab .a. in .a. per quancumque lineam curvam sit contrarius motui qui est ab .a. in .b. et sic sequitur quod non solum unum motui sint infiniti motus contrarii: sed quod quilibet infinitorum motuum ex una parte incipientium: contrarietur infiniti motus qui incipiunt ex parte contraria. Ad secundum idem: quod infinite linee recte que sunt a centro ad circumferentiam sunt equales et ideo designat eandem distantiam inter contrarios terminos et ideo in omnibus est eadem ratio contrarietatis que importat maximam distantiam: sed omnes linee curve infinite que describuntur super eadem puncta sunt inequales: unde non est in eis eadem ratio contrarietatis: quia non est una et eadem distantia accepta secundum quantitates linee curve. Deinde cum dicit.

C Similiter autem et que in semicirculo uno: puta .a. g. ad .d. et .a. .d. ad .g.

Eadem enim est que in diametro est. Semp. n. unumquodque distare secundum rectum ponimus. Ostendit quod non sit contrarietas in motu circulari secundum unum et eundem semicirculum: posset enim aliquis dicere quod motui qui est super una lineam curvam ab .a. in .b. non contrariatur quilibet motus que est ab .b. in .a. per quancumque lineam curvam: sed per unam et eandem: puta per unum semicirculum. Sit autem semicirculus .g. .d. et sit ita quod motus que est per semicirculum .a. g. ad .d. contrarietur motui: qui est super eundem semicirculum .a. d. ad .g. sed contra hoc procedit Aristoteles. ex hoc quod eadem distantia reputatur que est .a. g. in .d. per semicirculum illi distantie que accipitur per diametrum: non quod semicirculus sit equalis diametro: sed quia omnem distantiam mensuramus per lineam rectam. Cuius ratio est: quia omnis mensura debet esse certa et determinata et minima. Inter duo autem puncta mensura linee recte est certa et determinata: quia non potest esse nisi una. et est

Ob
tie
376

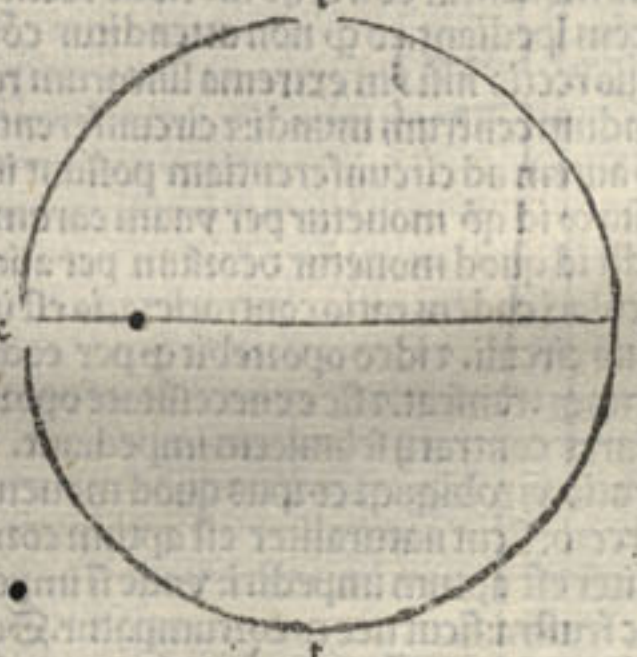
Di

Co
29

Co
28

minima omnium linearum que sunt inter duo puncta: lineae
 vero curue iter duo puncta describitur infinite que omnes sunt ma-
 iores linea recta: iter eadem puncta descripta. Unde distantia
 que est inter duo puncta: mensuratur per lineam rectam. et non per lineam
 curvam semicirculi: seu cuiuslibet alterius portionis circuli
 aut maioris: aut minoris portionis circuli. Cum igitur de con-
 trarietatis ratione sit quod habeat maximam distantiam: ut dicitur in 10.
 meta. cum distantia que est inter duo puncta non mensuretur secundum
 lineam curvam: sed secundum rectam. consequens est quod contrarietas termi-
 norum non faciat contrarietatem in motibus qui sunt super semicir-
 culum: sed solum in motibus qui sunt super diametrum. Obicit autem
 contra hoc Joannes grammaticus. quod non solum geometre et
 astrologi accipiunt quantitatem lineae curvae per lineam rectam: sed
 et econverso. probant. n. quantitatem chordae per arcum. et quantitatem
 arcus per chordam: sed in hoc deficit ab intellectu Aristotelis. Non enim
 hic creditur Aristoteli. quod linea curva mensuretur per rectam: sed quod di-
 stantia que est inter quolibet duo puncta mensuretur per lineam re-
 ctam ratione iam dicta. Obicit etiam quod maxima distan-
 tia est in celo que est inter duo puncta opposita: puta iter
 principium arietis. et principium librae. et tunc si contrarie-
 tas est maxima distantia: poterit secundum hanc distantiam attendi con-
 trarietas in motu circulari. Sed dicitur quod illa distantia maxime
 attenditur secundum quanti-
 tatem diametri.

et si secundum quantitatem
 semicirculi. alio-
 quoniam plus distaret
 principium arietis a prin-
 cipio sagittarum
 quod respicit
 trino aspectu:
 quod a principio
 librae quod re-
 spicit aspectu
 recte opposi-
 tionis. De-
 inde cum di-
 citur.

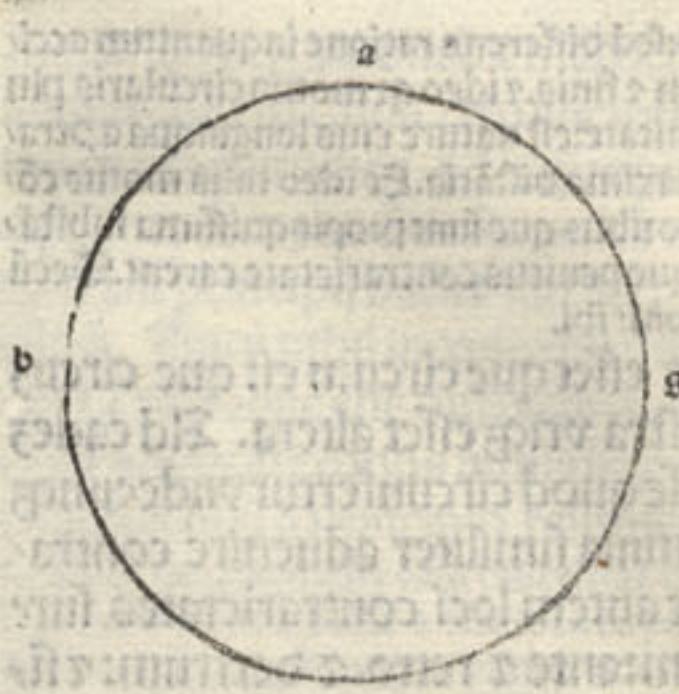
29. **C** Similiter autem et utique: si quod circuli faciens
 eam que in altero semicirculo lationem contrariam
 ponat ei: que in altero: puta in toto circulo eam
 que ab e. ad 3. eius qui. i. semicirculi: et que a.
 3. ad e. i. t. semicirculo.

28.

Ostendit non esse contrarietatem in motu circulari secundum
 duos semicirculos. et dicitur quod similis est ratio: si quod describens
 circulum totum ponat motum qui est in uno semicirculo con-
 trarium ei quod est in alio semicirculo. Sit enim circulus cuius dia-
 meter sit e. 3. dividens ipsum in duos semicirculos: in uno quo-
 rum describat. i. in alio. t. posset ergo aliquis dicere quod mo-
 tum qui est ab e. ad 3. per semicirculum. i. contrarietatem motus
 eam. 3. ad e. per semicirculum. t. sed hoc improbat eadem ratione
 qua et prius. quod i. distantia que est inter e. t. 3. non mensuratur
 semicirculo: sed diametro. e. 3. **A**dbuc alia ratio est. quod unum
 motus continuus est: qui incipiens ab e. venit in 3. per semicir-
 culum. et iterum per semicirculum. t. redit. a. 3. in e. duo autem motus
 contrarii non possunt sibi invicem continuari: ut patet in 8.
 physicorum. **D**einde cum dicitur.

Si autem et iste contrarie: sed nunquam: et
 que in toto circulo invicem propter hoc con-
 trarie.

Ostendit quod etiam si iste partes motuum circularium
 essent contrarie. non tamen propter hoc sequeretur quod con-
 trarietas esset in motibus circularibus secundum totum:
 non enim sequitur ad contrarietatem partium contra-

rietas totius.
 Et sic patet quod
 id quod iam
 ostendit philo-
 sophus de con-
 trarietate par-
 tium motus cir-
 cularis ex ab-
 danti profectu-
 tus est: ut totali-
 ter a motu cir-
 culari contra-
 rietatem exclu-
 deret. **D**e-
 inde cum di-
 citur.

At vero neque que ab a. ad b. circulatio con-
 traria ei que ab a. ad g. **E**x eodem. n. in idem
 motus. **C**ontraria autem determinata est latio
 ex contrario in contrarium esse.

26.
30.

Ostendit quod toti motui circulari non est alius totus motus
 circularis contrarius. et hoc duabus rationibus: quarum pri-
 ma sumitur ex consideratione ipsius motus circularis in
 communi. Sit ergo unus circulus super quem in tribus punctis
 describantur. a. 2. b. 2. g. super hunc autem circulum intelligantur duo
 motus circulares: quorum unus incipiat ab a. et per b. vadat
 in g. et sic revertatur ad a. alius autem motus econverso inci-
 piens ab a. primo vadat ad g. et sic transiens per b. revertatur
 ad a. dicit ergo illos duos motus non esse contrarios. uter-
 que enim horum motuum ab eodem incipit. scilicet ab a. et in idem termi-
 nat. scilicet in ipso a. et sic patet quod isti duo motus non incipiunt
 a contrario: neque terminantur ad contrarium: contrarius au-
 tem motus localis est: qui est a contrario in contrarium:
 patet ergo predictos motus circulares non esse contrarios.
 Obicit autem contra hoc iterum Joannes grammaticus.
 primo quidem. quod in diversis videtur esse diversa ratio contra-
 rietatis. moveri enim a contrario in contrarium determinat
 contrarietatem in motibus rectis: unde non oportet si
 talis contrarietas non est in motibus circularibus quod pro-
 pter hoc nulla contrarietas in eis esse possit. Item sicut
 est de ratione motus contrarii in motibus rectis: quod sit de con-
 trario in contrarium: ita est de ratione motus quod sit de uno
 in aliud. per hoc autem quod motus circularis est ab eodem
 in idem: non solum excluditur a motibus circularibus quod
 non sint contrarii: sed etiam quod penitus non sint motus.
Consequens est autem ad primum quod esse a contrario in con-
 trarium non est ratio contrarietatis propria in motibus
 localibus qui sunt secundum lineam rectam: sed est communis
 ratio contrarietatis in omnibus motibus: ut patet in 5. phy-
 sicorum. Et huius ratio est. quod contrarietas est differentia
 secundum formam. ut ostenditur in 10. metaphysice. motus au-
 tem habet formam: seu speciem ex suo termino. et ideo in
 nullo motu potest esse contrarietas absque contrarietate
 terminorum. **A**d secundum dicendum quod motus cir-
 cularis. quod est primus motuum: minimus habet de diver-
 sitate. et plurimum de uniformitate. Et hoc quidem appa-
 ret proportionabiliter in mobili. et in motu. In mobili quod
 dem. quod non mutat suum ubi secundum totum subiecto: sed solum
 ratione. pars vero quolibet mutat suum ubi: etiam sub-
 iecto: ut ostensum est in 6. physicorum. Et similiter etiam
 pars motus circularis est de uno in aliud: subiecto diffe-
 rens: totus autem motus circularis est quidem de eodem
 in idem secundum subiectum: sed est de uno in aliud differens
 sola ratione. Si enim accipiatur circulatio una que ab a.
 redit in a. ipsum a. quod est terminus a quo: et in quem

*Duae obiectiones
Philoponi, & dilu-
tiones.*

Prima dilutio.

Secunda dilutio.

B

est idem subiecto: sed differens ratione in quantum accipitur ut principium et finis. et ideo quod motus circularis plurimum habet de unitate: est natura eius longinqua a contrarietate: que est maxima distantia. Et ideo talis motus competit primis corporibus que sunt propinquissima substantiis simplicibus que penitus contrarietate carent. Secunda rationem ponit ibi.

25. **C** Si autem et esset que circum est: que circum contraria: frustra utique esset altera. Ad eadem enim quod necesse quod circumfertur undecumque incipiens in omnia similiter aduenire contraria loca. Sunt autem loci contrarietates sursum et deorsum: ante et retro. et dextrum: et sinistrum. Rationis autem contrarietates secundum locorum sunt contrarietates. **C** Si quidem enim equales essent: non utique esset motus ipsarum. Si autem alter motus dominaretur: alter utique non esset. Itaque si ambo essent frustra utique esset alterum corpus non motus eodem motu. Frustra enim calciamentum hoc dicimus: cuius non est calciatio. deus autem et natura nihil frustra faciunt.

C Et hec quidem ratio sumitur per applicationem circularis motus ad corpora naturalia: que quidem ratio talis est. Si unus motus circularis esset contrarius alii oporteret: quod alter eorum esset frustra: sed nihil est frustra in natura. ergo non sunt duo motus circulares contrarii: conditionalem autem probat sic. si essent duo motus circulares contrarii: oporteret quod corpora que mouerentur illis duobus motibus: transirent per eadem signa in circulo signata. et hoc ideo quod contrarietas motus localis exigit contrarietatem locorum que attingit utrumque mobilium. Si ergo essent motus circulares contrarii. oporteret quod loca designarent contraria in circulo. In recta quidem linea designantur sola duo loca contraria: que. scilicet maxime distant. alia vero loca signata per lineam rectam que sunt infra duo loca extrema: cum non maxime distent: non habent contrarietatem ad invicem: sed in circulo cuiuslibet puncti est accipere maximam distantiam ad aliquod aliud punctum circuli. quod a quolibet puncto signato in circulo: contingit ducere aliquam diametrum que est maxima linearum rectorum cadentium in circulo. dictum est autem quod omnis distantia mensuratur secundum lineam rectam. quod igitur ea que mouentur contrariis motibus: necesse est attingere contraria loca: necesse est si motus circulares sint contrarii quod utrumque corpus circulariter motum a quouis puncto circuli moueri incipiat: perueniat ad omnia loca circuli que omnia sunt contraria. Nec est inconueniens si in circulo describantur loca contraria secundum omnem partem. quod contrarietates loci accipiuntur: non solum secundum sursum: et deorsum: sed etiam secundum ante et retro: et dextrum: et sinistrum: deum est autem quod contrarietates motus localis accipiuntur secundum contrarietates locorum. et sic si motus circulares sunt contrarii: necesse est accipi contrarietates in circulo secundum predicta. Ex his autem sequitur quod alter motus vel corporum esset frustra. quod si equales essent magnitudines motus. id est equalis virtutis: neutrum ipsarum moueretur. quod una totaliter impediret alteram. cum oporteret utrumque transire per eadem loca. si vero alter motus dominaretur propter preeminentiam virtutis in altero mobili vel mouentium: sequens est quod alter motus esse non posset. quod totaliter impediretur per motum fortiozem. Itaque si ambo corpora essent que essent nata moueri contrariis motibus circularibus: frustra esset alter istorum corporum: quod non pos-

set moueri illo motu qui impediretur per fortiozem. unumquodque quod non dicimus esse frustra. quod non potest habere suum usum: sicut dicimus calciamentum esse frustra. quo non potest aliquid calciari. et sicut corpus erit frustra quod non poterit moueri per primo motu. et etiam motus erit frustra quo nihil potest moueri. Sic ergo patet quod si sint duo motus circulares contrarii: necesse est aliquid esse frustra in natura: sed quod hoc sit impossibile: probat sic. Omne quod est in natura: vel est a deo: sicut prime res naturales: vel est a natura: sicut a secunda causa: puta inferioribus effectibus: sed deus nihil facit frustra. quod cum sit agens per intellectum: agit propter finem. similiter etiam natura nihil facit frustra. quod agit sicut mota a deo: velut a primo mouente: sicut sagitta non mouetur frustra: quantum emittitur a sagittante ad aliquod certum. Relinquitur ergo quod nihil in natura sit frustra. Est autem attendendum quod Aristoteles hic ponit deum esse factorem celestium corporum. et non solum causam per modum finis. ut quidam dixerunt.

C Obicit autem contra hanc rationem Joannes grammaticus quod pari ratione posset aliquis concludere quod in motibus rectis non sit contrarietas. quod contraria mobilia impediunt se invicem. sed dicendum quod alia ratio est in motibus rectis et circularibus: propter duo. Primo quidem. quod duo corpora mouentur contrariis motibus rectis absque eo quod se invicem impediant. eo quod non attenditur contrarietas in motibus rectis nisi secundum extrema linearum rectorum: puta secundum centrum mundi: et circumferentiam eius: a centro autem ad circumferentiam possunt infinite linee duci. ita quod id quod mouetur per unam earum sursum: non impedit id quod mouetur deorsum per aliam: sed in motu circulari eadem ratio contrarietatis est in omnibus partibus circuli. et ideo oportet quod per eadem loca circuli utrumque transeat. et sic ex necessitate oportet quod motus circulares contrarii se invicem impediunt. Secundo est diuersa ratio utrobique. quod corpus quod mouetur naturaliter motu recto: sicut naturaliter est aptum corrumpi: ita naturaliter est aptum impediri: unde si impediatur: non est hoc frustra: sicut nec quod corrumpatur. Sed corpus circulariter motum est naturaliter incorruptibile: unde non est natum impediri: unde si in natura esset aliquod impedimentum ipsius esset frustra. **C** Item potest obici de motu planetarum qui mouentur propriis motibus ab occidente in orientem: quod videtur esse in contrarium motus firmamenti: quod mouetur motu diurno ab oriente in occidentem. **C** Sed obicitur quod tales motus habent quidem aliquam diuersitatem ab invicem que designat aliquo modo diuersam naturam mobilium. non tamen est aliqua contrarietas propter tria: primo quidem. quod huiusmodi diuersitas non est secundum contrarios terminos: sed secundum contrarias vias perueniendi ad eundem terminum. puta quod firmamentum a puncto orientis mouetur ad punctum occidentis per hemispherium superius. et redit ad punctum orientis per hemispherium inferius. planeta autem mouetur a puncto occidentis ad orientem per aliud hemispherium: moueri autem diuersis viis ad eundem finem non facit contrarietatem actionum: vel motuum: sed pertinet ad diuersum ordinem motuum vel mobilium. quod quod nobiliori via pertingit ad terminum est nobilior: sicut melior est medicus qui efficaciori via sanitatem inducit. Et ideo est quod motus primo firmamenti est nobilior secundo motu qui est planetarum: sicut et superius orbis est nobilior: unde et orbis planetarum mouetur motu primo orbis absque hoc quod impediantur a suis propriis motibus. Secunda ratio est. quod quousque motus sit super idem centrum. est tamen uterque motus iuxta alios et alios polos: unde non sunt contrarii. Tertia ratio est. quod non sunt in eodem circulo: sed motus planetarum sunt in inferioribus circulis: oportet autem contrarietatem attendi circa eadem distantiam: sicut patet in motibus rectis: quorum contrarietas consistit in distantia centri et circumferentie.

Y
ob
phil
ni

Co. 35.

Ed quoniam manifestum de his: et de reliquis intendendum est. Et primo utrum et corpus infinitum quemadmodum plurimi antiquorum philosophorum putauerunt: aut hoc unum est aliquid impossibile. **Lectio. IX.**

Ostendit philosophus ostendit perfectionem universi. et ex quibus partibus eius perfectio integritate: hic incipit arguere de infinitate ipsi. quod ut dicitur in 3. physica. quodam ratione perfecti attribuerunt infinito. potest autem aliquid dici infinitum tripliciter. Uno modo secundum magnitudinem. Alio modo secundum numerum. Tertio modo secundum durationem. Primo igitur ingrit utrum universum sit infinitum secundum magnitudinem. Secundo utrum sit infinitum secundum multitudinem: utrum scilicet sit unus mundus tantum: vel infiniti seu plures mundi. Quia autem neque plures sunt. Tertio utrum sit infinitum duratione: quasi semper existens ibi. His autem determinatis etc. Circa primum duo facit: primo ostendit problematice de quo est intentio. secundo exequitur propositum ibi. Quod quidem igitur necesse est. Circa primum tria facit. primo ostendit de quo est intentio. secundo assignat rationem sue intentionis ibi. Sic enim aut nullo modo etc. Tertio determinat modum agendi mundi. Necesse autem itaque etc. **D**icit ergo primo. quod manifestum est ex predictis quod motui circulari non est aliquid motus contrarius. et de aliis quae dicta sunt: oportet nunc intendere ad ea quae residua sunt. et primo ingreditur est utrum sit aliquid corpus infinitum in actu secundum magnitudinem: sicut plurimi antiquorum philosophorum putauerunt: omnes scilicet qui posuerunt unum principium naturale: puta ignem: vel aere: aut aquam. aut aliquid medium horum: vel potius hoc est impossibile quod sit aliquid corpus infinitum in actu: sicut probatum est in 3. physica: supponedo tantum quod non sit aliquid corpus praeter quatuor elementa secundum opinionem aliorum: sed quod iam probavit quod est aliquid corpus praeter quatuor elementa repetit hanc considerationem: ut uniuersalior sit inquisitio veritatis. **D**einde cum dicit.

Sic enim: aut nullo modo habere non aliquid modicum: sed totum differre facit. et omne ad eam quae de veritate speculationem. Fere enim hoc omnium principium contradictionum enunciantibus aliquid de tota natura: et fuit: et erit utique.

Assignat rationem sue intentionis ex diuersitate quae accidit propter predictam positionem. et primo proponit hanc diuersitatem consequentem. et dicit: quod non modicum differt in comparatione ad speculationem veritatis in naturali philosophia: utrum hoc: aut illo modo se habeat. scilicet quod sit aliquid corpus infinitum secundum magnitudinem: vel non: sed magis inducit differentiam circa totum. scilicet circa totum uniuersum. et circa omnem considerationem naturalem. hoc enim quod dicitur est: fere fuit in praeterito: et erit in futuro principium omnium contradictionum inter eos qui aliquid enunciant uerum de tota natura re. Illi enim qui posuerunt unum infinitum principium: posuerunt alia fieri quasi per separationem ab illo principio. et sic propter infinitatem illius principii dixerunt generationem re non deficere: sicut si aliquid diceret quod ex infinita massa possent fieri panes in infinitum. Illi uero qui posuerunt principia finita: dixerunt res fieri in infinitum per reciprocam congregationem et separationem elementorum. **D**einde cum dicit.

Si quidem qui modicum transgressus fuerit a veritate: fit longe plus decies milies. Puta si quis minimam aliquam dicat esse magnitudinem. Sic enim minimum introducens

maxima utique amouebit mathematicorum. Huius autem causa. quod principium virtute maius quam magnitudine. Quapropter quod in principio modicum: in fine fit multum magnus: infinitum autem principium habet virtute: et quanti maximam. Itaque nihil inconueniens: neque irrationabile mirabile esse differentiam: ex eo quod sumitur quod est aliquid corpus infinitum: propter quod de ipso dicendum a principio resumendum.

Assignat causam quare tanta diuersitas ex hoc sequatur. quod si quod modicum transgreditur a veritate circa principium procedens in ulteriora: fit magis longe a veritate decies milies. et hoc ideo. quod omnia subsequentera dependet ex suis principijs. et hoc maxime apparet in errore viarum. quod qui parum elongatur a recta via: postmodum procedens fit multum longe. Et ponit exemplum de eo quod dictum est in his qui posuerunt aliquam minimam magnitudinem: sicut Democritus posuit corpora indiuisibilia. sic autem introducens aliquid minimum in quantitate: destruit maximas propositiones mathematicorum. puta quod lineam datam contingit secari in duo media. et huius causa est quod principium ut sit modicum magnitudine seu quantitate: est tantum magnam virtute: sicut ex modico semine producit magna arbor. Et ideo est quod illud quod est modicum in principio: in fine multiplicatur. quod contingit ad totum id ad quod se extendit virtus principij: siue hoc sit verum: siue falsum: infinitum autem habet rationem principij: omnes enim quicumque sunt locuti de infinito posuerunt infinitum esse principium: ut dictum est in 3. physica. et cum hoc habet maximam virtute quo ad quantitate. quod excedit omnem quantitate datam. si igitur principium quod est minimum quantitate facit magnam differentiam in sequentibus: multo magis infinitum: quod non solum excedit in virtute principij: sed etiam in quantitate. et ideo neque inconueniens: neque irrationabile est: si mirabilis differentia sequatur in scientia naturali: ex eo quod sumitur aliquid corpus esse infinitum. et ideo de hoc dicendum est resumendo considerationem nostram a principio quod supra accepimus de differentia simplicium corporum. et compositorum. **D**einde cum dicit.

Necesse itaque omne corpus: aut simplicius esse: aut compositorum: quare et infinitum: aut simplex erit: aut compositum. Sed adhuc et quod finitum simplicibus necesse finitum esse compositum palam.

Ex finiti enim et multitudine et magnitudine compositum: finitum est et multitudine et magnitudine. Tanti enim est ex quantitate est compositum.

Restat igitur videre: utrum contingit aliquid quod simplicium infinitum esse magnitudine: aut hoc impossibile. praeargumentantes autem de principio corporum sic intendamus et de reliquis.

Ostendit quo ordine agendum sit. et dicit quod necesse est

Co. 34.

Co. 35.

b z

omne corpus aut de numero simplicium: aut de numero compositorum corporum esse. unde oportet etiam quod corpus infinitum: aut sit simplex: aut compositum. Item manifestum est quod si corpora simplicia essent finita multitudine: et magnitudine: necesse est quod compositum sit finitum et multitudine et magnitudine. Tantam enim quantitatem habet corpus compositum: quanta est quantitas corporum simplicium: ex quibus compositum est: ostensum est autem supra quod corpora simplicia sunt finita multitudine. quia non est aliud corpus preter predicta. Restat igitur videre utrum aliquod corpus simplicium sit infinitum magnitudine: vel si hoc sit impossibile. Et hoc quidem ostendemus primo argumentantes de primo corpore: quod scilicet circulariter mouetur. et sic intendemus ad reliqua corpora que scilicet mouentur motu recto. **C** Deinde cum dicit.

Quod quidem igitur necesse est corpus quod circumfertur finitum esse omne ex his palam.

Ostendit quod non sit corpus infinitum. et primo propter rationibus de singulis corporibus. scilicet tribus communibus rationibus de omnibus. Ibi. Quod quidem igitur non est infinitum corpus etc. Circa primum duo facit. primo ostendit propositum in corpore quod circulariter mouetur. scilicet in corporibus que mouentur motu recto Ibi. Sed adhuc neque quod ad medium etc. Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit et dicit quod manifestum est ex his que dicuntur quod necesse est omne corpus quod circulariter fertur esse finitum. hoc. n. est primum corpus. **C** Deinde cum dicit.

Si. n. infinitum quod circumfertur corpus: infinite erunt que a medio egredientes. Infinitam autem distantiam infinitam. Infinitam. n. distantiam dico lineam: cuius nulla est extra sumere magnitudinem tangentem lineam. Hanc igitur necesse est infinitam esse. Finitam. n. semper erit finita. Adhuc autem semper est data maiorem accipere. Ita que quemadmodum numerus dicimus infinitum. quia maximus non est: eadem ratio: et de distantia. Si igitur infinitum non est pertransire: infinito autem ente necesse distantiam infinitam esse: non utique pertingeret circummoueri.

Probat propositum sex rationibus. Quarum prima talis est: si aliud corpus est infinitum: non potest moueri circulariter: sed corpus primum mouetur circulariter. ergo non est infinitum. primo ergo probat conditionales sic. quia si corpus quod circulariter fertur est infinitum: necesse est quod linee recte que egrediuntur a centro ipsius sint infinite. protendantur. n. quantum durat corpus quantitas: distantia autem que est inter infinitas lineas: est infinita: posset autem aliquid dicere quod et si sint linee infinite a centro egredientes: tamen inter eas est aliqua distantia finita. quia omnis distantia mensuratur secundum lineam rectam. posset autem aliqua linea finita probari infra duas predictas lineas. puta in proximiori propinquitate ad centrum: sed manifestum est quod extra illam lineam poterit alia linea recta maior probari inter illas lineas: de quibus primo loquebamur. Et ideo dicit quod non loquitur de distantia quam mensurant tales linee: sed illam distantiam dicit esse infinitam que mensuratur per lineam extra quam non est sumere aliquam aliam lineam maiorem: que tangentem utranque primarum linearum. Et tale distantiam probat esse infinitam dupliciter. primo quidem quia omnis talis distantia finita est inter lineas egredientes a centro finitas. oportet. n. quod idem sint termini linearum egredientium a centro et linee finite mensurantis extremam distantiam inter eas. scilicet probat idem per hoc quod qualibet distantia data inter duas lineas mensuratas egre-

dietes a centro: est accipere aliam maiorem: sicut quod uolibet numero dato est accipere maiorem: unde sicut est infinitum in numeris. ita est infinitum in tali distantia. Ex hoc sic arguitur. infinitum non est pertransire: ut probatum est in .6. physicorum: sed si corpus sit infinitum: necesse est quod distantia sit infinita inter lineas egredientes a centro: ut probatum est. ad hoc autem quod fiat motus circularis: oportet quod una linea egrediens a centro pertingat ad situm alterius. sic igitur nunquam contingeret aliquid circulariter moueri. **S**ecundo Ibi.

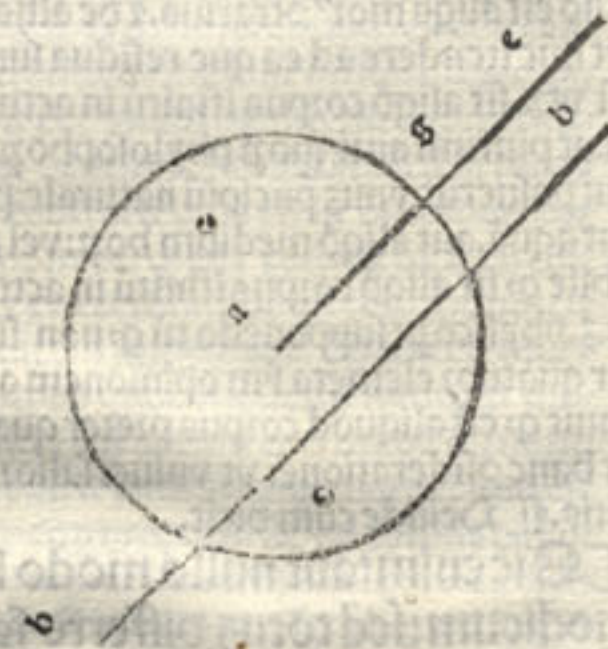
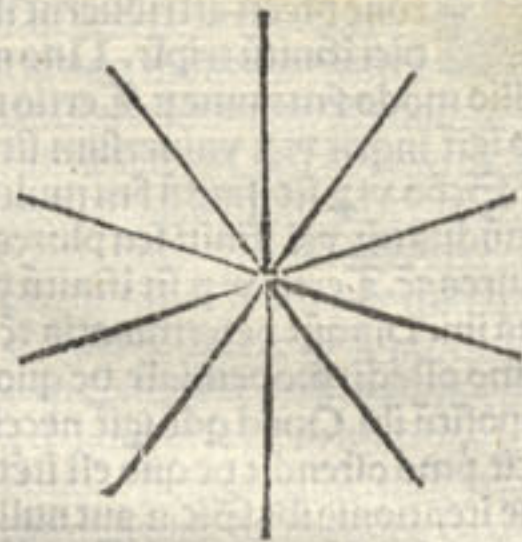
Celū autem videtur in mundo circumuolui: et ratione deterrimauimus quia est aliquis circularis motus

Probat de constructione consequentis dupliciter. primo quidem. quia ad sensum videtur quod celus circulariter mouetur. et quia supra per rationem probatum est quod motus circularis est aliquis corporis: unde relinquitur quod impossibile sit esse corpus infinitum quod circulariter mouetur.

Adhuc a finito tempore si auferas finitum tempus: necesse reliquum esse finitum: et habere principium. Si autem tempus incessus habet principium: est principium et motus. Quare et magnitudinis que mota est: similiter autem hoc et in alijs. Sic itaque linea infinita: in qua. a. g. e. ad alteram partem que. e. in qua autem. bb. ad utranque partem infinita. Si itaque scribat circuli: que. a. g. e. a. g. centro icidens: quandoque fertur circuli per eas que. bb. a. g. e. in tempore finito. Omne. n. tempus in quantum circulo latius est celus: finitum est: et ablatum igitur quo icidens ferebatur. Erit igitur aliquod principium: quo primum que. a. g. e. eam que. bb. icidit: sed impossibile. Non contingit igitur circuli uolui infinitum. Quare neque mundum: si erat infinitus.

Lectio. X.

Remissa prima ratione que precedebat ad ostendendum corpus non esse infinitum quod circulariter fertur ex hoc quod distantia que est inter duas lineas a centro egredientes erit infinita et impertransibilis. hic ponit secundam rationem ex hoc quod linee descri-

Co. 34

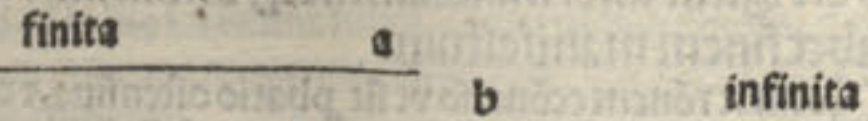
Co. 37.

Co. 38.

pre imagine in corpore infinito: siue in ei⁹ loco non pnt
 seinuicē itersecare. Et pmittit in hac rōne quoddā pnci-
 piū. s. qd si a tēpore finito subtrahat tēpus finitū: qd relin-
 quit necesse est esse finitū. qz pars finiti nō pōt eē infinita.
 aliogn totū esset minus sua parte. z si illud residuū tem-
 poris est finitū. sequēs ē qd habeat pncipiū. hoc. n. tēpus
 dicimus eē finitū: qd hz pncipiū z finē. demonstratū ē aut
 in. 6. physicoz qd tēpus z motus. z mobile sequunt se in-
 uicē in hoc qd est eē finitū. Unde si tēpus mēsurās inces-
 sus: siue motū est finitū: z habēs pncipiū: necesse ē qd mo-
 tus sit finitus. z habeat pncipiū: z qd etiā magnitudo
 mota sit finita: z habēs pncipiū: z sicut hoc dicimus i mo-
 tu celi: similiter opz se habere in alijs motibus z mobili-
 bus. ¶ Istisigit pmissis tanqz pncipijs. pcedit ad demō-
 strādū ppositū. Supponat ergo qd a centro corporis in
 finiti qd est. a. trahatur qdam linea. s. a. g. e. que sit infinita
 ad aliam partē. s. ex parte. e. z itelligat ista linea circūuol-
 ui fm motū totius corporis. z qd fm pūctum. g. describat
 quēdam circulū suo motu. imagineēt etiā in spatio ima-
 ginato in quo reuoluit corpus infinitū quēdam linea stās
 immobilis que nō trāseat per cētū: sed sit infinita ex vtraqz
 parte. z sit linea. bb. si ergo sicut dictū est linea qd ē. a. g. e.
 sua icesione describat circulū. a. g. e. i. cui⁹ semidiameter
 sit. a. g. ¶ tringet qd linea. a. g. e. circueūdo circulū pdictum
 secabit totā lineā. bb. in tēpore finito: manifestū est autē
 qd semidiameter circuli nō pōt volui in circuitu: nisi inci-
 dat: vel secet successiue totā lineā immobilem imaginatā
 in circulo extra cētū. Et qd tēpus sit finitū: in quo linea
 que educitur a cētro secet lineam infinitam. que describit
 extra cētū. manifestat per hoc qd totū tēpus in quo ce-
 lum mouetur: est finitū: sicut patz ad sensum: vnde conse-
 quens est qd pars illius temporis qd aufertur a toto tem-
 pore: sit finita in quo. s. linea. a. g. e. incidit lineam. bb. vel
 potius segtur illud tēpus esse finitū in quo ista linea inci-
 dens: fertur vsqz ad lineā que iciditur. z hoc opz auferri
 a toto tēpore finito: vt residui tēporis accipiatur qddam
 pncipiū fm pncipiū supra positū. segtur ergo qd sit aliqđ
 pncipiū tēporis in quo linea a. g. e. icēpit icidere lineaz
 .b. b. hoc aut ē impossibile. qz cuz vnam partem icidat ante
 aliā: si sit dare pncipiū tēporis: in quo icipit icidere: eēt
 dare pncipiū aliqđ in linea infinita: qd est contra rōnez
 infiniti. Sic ergo pz qd corpus infinitum nō tringit reuolui
 circulariter. Unde si mūdus sit infinitus. segtur qd nō mo-
 ueatur circulariter. Videmus aut firmamētum moueri
 circulariter. nō ergo est infinitū. Tertiā rōnē ponit ibi.

26. 36

26. 37. ¶ Adhuc aut z ex his manifestum qd infinituz
 ipossibile moueri. Sit. n. que. a. lata iuxta eaz
 que. b. finita iuxta finitā. Necesse igitur simul
 z eā que. a. ab ea que. b. absolui: z ea q. b. ab ea
 que. a. Quantū eniz altera acceperit alterius:
 z altera illius tantum. Si qdem igitur ambe
 moueantur in contrariū: velocius vtiqz disū-
 gētur. Si aut iuxta manētem feratur tardius:
 eadem celeritate mota ea que iuxta fertur.

26. 38. ¶ Sed illud qdem manifestū: qd impossibile
 infinitaz pertransire in tēpore finito. In infinito
 igitur: ostensum enim est hoc prius in his que
 de motu. Differt aut nihil: aut finitam ferri iux-
 ta infinitā: aut infinitam iuxta illā. Cū enim illa

permutetur iuxta illā similiter mota. Verita-
 men si iuxta moueātur ambe velocius absol-
 uentur: qzuis aliquādo nihil prohibet motam
 iuxta quiescētē velocius pertrāsire: qz supra
 motaz: siqz fecerit cōtra motas qdem ambas
 latas lēte. Nam asit que iuxta quietaz multo il-
 lius velocius latā. Nulluz igitur ad rationez
 ipedimētū: qz iuxta qetā: quoniā qdē motā cō-
 tingit eā q. a. iuxta motā eaz q. b. tardius per-
 trāsire. Si igitur infinitū tēpus quo finita absol-
 uitur mota: z i quo p infinita infinitaz mouebat:
 necesse infinitū esse: ipossibile igitur infinituz per
 infinitū moueri totum. Si enim z per minimū
 moueatur: necesse infinitum fieri tēpus. Sed
 tamen celū circuit: z vertitur totū in circuituz
 in tēpore finito. quare cōtinet totā circuli q in-
 tus: puta eā que. a. b. finitā: ipossibile igitur in
 finitum esse quod in circuitu.

¶ Et sumit hec ratio ex infinitate totius corporis qd po-
 nit circulariter moueri. dicit ergo qd ex his etq sequuntur
 manifestū est qd ipossibile ē corpus infinitū moueri circu-
 lariter. Premittit aut qd si sint due linee finite: quaruz
 vna sit. a. z alia. b. ita qd a. ferat iuxta. b. gescēte. b. ex ne-
 cessitate segtur qd simul linea mota que est. a. separet. a.
 linea stāte: que ē. b. z ecōtra linea stās: qd est. b. separetur a
 linea mota qd est. a. z huius ratio est. qz qz tam partes vna
 eaz accipit de alia: tātaq ecōuerso alia accipit de ipsa. Sz
 tū si ambe moueantur vna cōtra aliā. velocius separabū-
 tur linee abinuicem: dum sit equalis velocitas duarum
 motaz contra seinuicē: z vnius mote iuxta aliā stātem. z
 hoc iō premittit. qz idem ē tēpus quo vna linea pertransit
 aliā: z quo alia pertransit ipsam. Et postqz hoc manifesta-
 uit per lineas finitas applicat hoc ad lineas infinitas. de
 qbus itēdit: z dicit manifestū esse qd ipossibile est lineam
 infinitā pertrāsiri tēpore finito a linea finita: vnde relinq-
 tur qd linea finita pertrāseat infinitā tēpore infinito: quod
 qdem ostēsum est pus in his qd de motu. i. in. 6. physicoz:
 sicut aut apparet ex his que dicta sunt de lineis finitis: ni-
 hil differt qd linea finita moueat per infinitā. z qd infinita
 moueat super finitā. cum. n. linea infinita moueat p lineā
 finitā: similis ratio est si linea finita moueat: vel nō mo-
 ueat. Manifestū est aut qd si moueatur linea finita: sicut
 z infinita: vtraqz eaz velocius pertrāsibit aliam: vnde ma-
 nifestū est qd et si nō moueatur linea finita simile erit qd
 trāsitur a linea infinita: ac si trāsiret illā: sz qz dixerat qd si-
 militer se habeat: siue moueat altera: siue nō: ostendit in
 quo. Circa hoc posset esse differētia. qz si vtraqz linearū
 moueat vna cōtra aliā: velocius separabunt abinuicem
 Sed hoc itelligenduz est si sit eadem velocitas: sicut su-
 pra dictū est: aliquādo tū nihil phibet: qn etiā linea q mo-
 uetur iuxta gescētem. velocius pertrāseat eam: qz si mo-
 uere iuxta lineā in ptrariū motā: puta quādo due linee
 q cōtra se mouerent: habere motū lentum: illa vō q mo-
 uere iuxta gescētem haberet motū velocē. sic igitur pz
 q nullū ipedimētum est: qz tū ad rōnez istā q linea infini-
 ta moueatur iuxta lineā finitā qetam. qz contigit q linea
 mota q est. a. tardius trāsit lineā. b. motā. qz si non moue-
 ret: dūmodo ponat q linea. b. gescēte linea. a. veloci⁹ mo-
 uere. Sic igit ostēso qd nihil differt lineā infinitā moue-
 ri iuxta finitā: gescētem ab eo qd linea finita moueretur
 super infinitaz. ex hoc arguitur qd tempus quo linea fini-

ta pertrāsit ifinitā lineā est ifinitum psequēs est q̄ tēpus quo lineā ifinita mouet p lineā ifinitā: sit ifinitū. Sic igit̄ p̄ q̄ impossibile est totū corpus ifinitū moueri per totum spatiū ifinitū: i quo imaginamur motū eius tēpore. s. finitō. q̄ si ifinitū moueret etiā per minimū spatiū finitum: sequeret̄ q̄ tēpus esset ifinitū: pbatū est. n. q̄ ifinitū mouetur per finitū tēpore ifinito: sicut etiā finituz per ifinitū: videmus aut̄ q̄ celū circuit totū spatiū suuz tēpore finitō. Unde manifestū est q̄ pertrāsit tēpore finitō aliq̄ lineā finitā: puta que continet iterius totū circulū descriptū circa centrum eius. s. lineam. a. b. quod non contingeret: si esset ifinitum. Impossibile est igitur corpus quod circulariter fertur esse ifinitum.

39. **C** Adhuc quemadmoduz lineam cuius finis est: impossibile esse ifinitam: sed siquidez ad longitudinem ⁊ superficiem: similiter cuius finis non contingit: cum autem determinatur nusq̄: puta tetragonum ifinitum: aut circulū aut spatiū: queadmodum neq̄ pedale ifinitum: si igitur neq̄ sphaera: neq̄ tetragonū: neq̄ circulus est ifinitus. Non existente autēz circulo: neq̄ vtiq̄ que circum erit latio. Similr autem neq̄ ifinito existente: non vtiq̄ erit ifinita: si neq̄ circulus ifinitus est: non vtiq̄ mouebitur circulariter ifinitū corp⁹. **Lec. XI.**

Remissis tribus rōnibus ad pbādūz q̄ corpus qd̄ circulariter mouet: nō possit esse ifinitum. hic ponit quartā que talis est. Impossibile est lineā esse ifinitā: cuius est aliqs finis nisi forte ad alterā partē habeat finē. ⁊ ad alterā partēz sit ifinita. ⁊ simile etiā est de superficie: q̄ si habeat finē ad vnā ptē q̄ nō attingit eē eā ifinitaz ad illā partē: s̄ quādo ad oēm partē determinat̄: nullo modo potest eē ifinita: sicut p̄ q̄ nō attingit esse tetragonū. i. quadratū ifinitū: neq̄ circulū q̄ ē superficialis figura: neq̄ sphaera que est figuracorporea: hec. n. sunt noia figuraz: figura aut̄ est q̄ termino: vel terminis p̄prehendit̄. ⁊ sic p̄ q̄ nulla superficies figurata est ifinita q̄ si nulla superficies est ifinita. ergo neq̄ sphaera est ifinita. Si ergo neq̄ sphaera est ifinita: neq̄ quadratū: neq̄ circul⁹: manifestū est q̄ nō potest esse motus circularis ifinitus. sicut. n. si non est circulus: nō pōt esse motus circularis: ita si nō sit ifinitus circulus: non pōt esse ifinit⁹ motus circularis: sed si corpus ifinituz moueatur circulariter: necesse est motum circularē esse ifinitum. nō ē ergo possibile q̄ corpus ifinitum circulariter moueatur.

Quitā rōnē ponit ibi.

40. **C** Adhuc autem si. g. centrum sit: que autem .a. b. ifinita: ⁊ q̄ est ad rectum ifinita: ⁊ q̄. d. g. mora nunq̄ absoluetur ab. e. sed semper se habebit: quemadmodū. g. e. icidit ei que. 3. Non

igitur circuit circulum que ifinita.

C Supponat̄ q̄ corporis ifiniti circulariter moti cētrū sit. g. ducat̄ aut̄ per hoc centz lineā ad vtrāq̄ partē ifinita: q̄ sit lineā a. b. ducatur autem alia lineā p̄ter centz eadē ad rectos angulos sup lineam. b. a. in pūcto. s. e. sit eē lineā ifinita ex vtrāq̄ parte: ⁊ he due linee sint stantes quasi imagine in spatio: in quo corpus ifinitū mouetur circulariter. Sit eē alia lineā egrediēs a cētro q̄ sit lineā d. g. ifinita ex parte. d. nā ex parte. g. o3 eā esse finitaz: hec aut̄ lineā moueat̄ per motū corporis: vtpote in eo descripta. Quia igit̄ lineā. e. est ifinita: nunq̄ absoluet̄: idest separabit̄ ab ea. q̄ nō pōt eā pertrāsire: cū sit ifinita: s̄ semper se habebit queadmodū. g. e. i. semp̄ continget. vel seccabit lineā. e. sicut seccabat eā in p̄ncipio a quo icēpit moueri: puta quādo lineā. g. d. superponebat̄ linee. b. a. ⁊ seccabit lineam. e. perpendiculariter in puncto. e. recedens enim ab hoc situ incidet lineaz. e. in pūcto. 3. ⁊ sic semp̄ in alio ⁊ alio pūcto seccabit illaz. nunq̄ tamen totalr poterit ab ea separari. Impossibile est autēz q̄ motus circularis p̄pleat̄: nisi lineā. g. d. dimittat lineā e. q̄ oportebit ante q̄ p̄pleatur motus circularis q̄ lineā. g. d. pertrāseat partē circuli q̄ est in opposito linee. sic p̄ ergo q̄ lineā ifinita nullo modo pōt circuire circulū ita. s. q̄ totus motus circularis p̄pleat̄. ⁊ ita segtur q̄ corpus ifinitū nō possit circulariter moueri. **Sextam rōnem ponit ibi.**

41. **C** Adhuc siquidem ifinitum celum: mouet̄ autem circum: in tempore finitō: ifinituz erit pertransitum. erit enim hoc quidem manens celum ifinitum. Hoc autem in hoc motum equale. Itaq̄ siquidem circuiuit ifinituz ens ifinituz equale ipsi in tempore finitō: sed hoc erat impossibile.

C Et hāc qd̄ rōnem format duplr. p̄mo ducēdo ad iposibile hoc modo. sit celū ifinitū: sicut tu ponis: manifestū est aut̄ ad sensum q̄ mouet̄ circumquāq̄ tēpore finitō. Videmus. n. eius reuolutionem perfici in .24. horis: ex hoc ergo sequitur q̄ ifinitum sit pertrāsitum tēpore finitō. ⁊ hoc iō q̄ necesse est imaginari aliq̄ spatiū equale celo in quo celū mouetur. hoc aut̄ spatiū imaginamur vt q̄scens: sic igit̄ oportebit: q̄ sit quoddam celum manens ifinitum: idest ipm spatiū in quo celum mouetur ⁊ q̄ sit corpus celi qd̄ mouetur in hoc spatio equale dicto spatio. q̄ oportet corpus equari spatio in quo est. Si igit̄ celum ifinitū existens circulariter est motum tēpore finitō: nō ē q̄ pertrāsuerit spatiū ifinituz tēpore finitō: vt probatum est in. 6. physicorum. Impossibile est igitur q̄ corpus ifinitum circulariter moueat̄. **Scda ibi.**

42. **C** Est autem ⁊ conuertibiliter dicere. Quod si finitum tempus in quo reuolutuz est: ⁊ magnitudinez que pertransita est: necesse est esse finitam. equale autem ipsi pertransiuit: finituz igitur ⁊ ipsum. **C** Quod qd̄m circulo motū nō est igitur interminatum: neq̄ ifinitum: s̄ habet finem manifestum.

C Format rōnem ecōuerso vt sit p̄batio ostensua. ⁊ dicit q̄ possumus ecōuerso dicere q̄ tēpus est finitum: ex quo celū reuolutū est: sicut ad sensum p̄: consequens est q̄ magnitudo que eē pertransita: sit finita: manifestum est aut̄ q̄ spatiū pertransituz est equale ipsi corp⁹ p̄trāsenti. Sequit̄ ergo corpus qd̄ circulariter mouet̄ eē finitū. sic ergo epilogaō cludit manifestū eē q̄ corpus qd̄ circulariter mouet̄: nō ē interminatū. i. carēs termino:

44

Lō. 41.

Lō. 42.

Lō. 43.

Lō. 45.

quasi figuratū. et p̄sequens nō est infinitū: sed h̄z finem.

44. **C** Sed adhuc: neq; quod ad medium: neq; quod a medio fertur: infinitū erit. **C** Le. XII.

Ostēdit p̄b̄s ostēdit q̄ corpus circulariter motum nō est infinitū: hic ostendit idem de corpore qd̄ mouet̄ motu recto: vel a medio: vel ad medium. Et p̄mo p̄ponit qd̄ itēdit dicens q̄ sicut corpus qd̄ circulariter fertur: nō p̄t esse infinitū. ita corpus quod fert̄ motu recto: vel a medio vel ad mediū non p̄t eē infinitū. Secūda ibi.

C Contrarie enim lationes: q̄ sursum: et q̄ deorsum. Contrarie autem ad contraria loca. **C** Contrariorum autem si alterum determinatum est: et alterum determinatum erit. **C** Medius autem determinatum est: si enim vnde cūq; feratur deorsum quod substat: non contingit pertransire longius medio loco. **C** Determinato igitur medio loco: et eum qui sursum locum necesse determinatum esse. Si autem loca determinata sunt et finita: et corpora erūt finita.

C Ostendit p̄positū. et p̄mo ex parte locorū q̄ sunt huiusmodi corporibus p̄p̄ia. sc̄do ex parte grauitatis et leuitatis per que h̄z corpora in p̄p̄ia loca mouent̄. Ibi. Et adhuc si grauitas et leuitas. Circa p̄m̄z duo facit. p̄mo ostendit p̄positū quātū ad extrema corpora: quorū vnum est simpliciter graue. s. terra: et aliud simpliciter leue. s. ignis. sc̄do q̄stuz ad corpora medio modo se habētia q̄ sunt aer et aqua ibi. Adhuc si sursum et deorsum. **C** Proponit ergo p̄mo q̄ huiusmodi motus qui sunt sursum et deorsum: vel a medio: et ad medium: sunt motus contrarij. contrarij autem motus locales sunt: qui sunt ad loca contraria: vt supra dictuz est. et est ostensum in. 5. p̄p̄icorū. relinquitur ergo q̄ loca p̄p̄ia in que feruntur huiusmodi corpora sint contraria.

Ex hoc ergo statim concludere posset huiusmodi loca eē determinata. contraria. n. sunt que maxime distant. maxima vō distātia locorum: nō p̄t esse nisi sint loca determinata. qz maxima distātia est: qua nō est alia maior. infinitis autē semp̄ est maiorem ac maiorem distātiam accipere. vnde si loca essent infinita: cessaret locorum contrarietas: sed Arist. p̄termissa hac p̄batione tanquā manifesta p̄cedit per alium modum. verum est enim q̄ si vnū contrariorum est determinatum: q̄ reliquū erit determinatum: eo q̄ contraria sunt vnius generis. medium autem mūdi qd̄ est medius terminus motus deorsum est determinatum. Ex quacūq; n. parte celi aliqd̄ feratur sursum qd̄. s. substat superiori parti: que est versus celum: non cōtinget longius p̄trāsire recedēd̄ a celo: q̄ p̄ueniat ad medium. Jam enim fieret propinquius celo. et sic moueretur sursum. sic igitur p̄ q̄ medius locus est determinatus: patet etiam ex p̄dictis q̄ determinato medio qd̄ est locus deorsum: necesse est et determinatum esse locum qui est sursum: cum sint contraria: si autēz ambo loca sint determinata et finita: necesse est q̄ corpora que sunt nata eē in his locis: sint finita. Unde p̄ huiusmodi corpora extrema que mouentur motu recto esse finita. **C** Deinde cum dicit.

45. **C** Adhuc si sursum et deorsum determinata sunt. et intermedium necesse determinatū esse. Si. n. non est determinatū: infinitus vtiq; erit motus: hoc autēz q̄ impossibile: ostensum est prius. **C** Determinatū est igitur mediū. Quare et quod in hoc corpus: aut existens: aut fieri

possibile.

C Ostendit idem q̄stuz ad media corpora. et p̄mo p̄ponit quandam p̄ditionalem. s. q̄ si sursum et deorsum sunt determinata. necesse est q̄ locus iter medius sit determinatus. et hoc p̄bat duplici ratiōe: quaz p̄ma est. Si p̄mis existentibus determinatis. mediū nō sit determinatum: sequitur q̄ motus q̄ est ab vno extremo in aliud sit infinitus: vtpote medio existēte infinito: q̄ autē hoc sit impossibile ostensum est prius in his que dicta sunt de motu circulari: vnde ostensuz est q̄ motus qui ē per infinitū: non p̄t compleri. sic ergo p̄ q̄ locus medius est determinatus. et ita cū locatum p̄mensuref̄ loco: p̄sequens est q̄ corpus sit finitum: qd̄ actu existit in hoc loco: vel quod potest ibi existere. **C** Secundam rationem ponit ibi.

C Sed et adhuc quod sursum et deorsum fertur: potest in hoc factū esse: natū est. n. hoc quidē a medio moueri. hoc autem ad medium.

C Ex his itaq; manifestū q̄ non contingit corpus esse infinitū. **C** 6. 46.

C Que talis est. Corpus qd̄ fertur sursum p̄t peruenire ad hoc q̄ sit factum existens in loco tali. Quod qdem p̄ per hoc q̄ tale corpus natum est moueri a medio: vel ad mediū. i. habet naturalē inclinationem ad hunc vel illum locū. Naturalis autē inclinatio nō p̄t esse frustra. qz deus et natura nihil faciūt frustra: vt habituz est. Sic igitur oē qd̄ mouetur naturaliter sursum vel deorsum: potest motus eius determinari ad hoc q̄ sit sursum: vel deorsum. Sed hoc non posset esse: si locus medius esset infinitus. est ergo locus medius finitus: et corpus in eo existens finitū. Ex p̄missis epilogando concludit manifestum esse: q̄ non contingit aliquod corpus esse infinitum. **C** Deinde cum dicit.

C Et adhuc si grauitas non est infinita: neq; vtiq; horū et corporū nullū erit infinitū. Necesse. n. infiniti corporis infinitā esse et grauitatē. eadez autē ratio erit et in leui. Si. n. est infinita grauitas: et leuitas si infinitū sit quod superf̄.

C Ostendit non esse corpus graue: vel leue infinitū: ratione sumpta ex grauitate: vel leuitate: que talis est. Si ē corpus graue vel leue infinitum: necesse est q̄ sit grauitas vel leuitas infinita: sed hoc est impossibile. ergo et ipsum ex quo sequitur. Circa hoc duo facit. p̄mo p̄bat p̄ditionalem. sc̄do p̄bat destructionem consequentis Ibi. Sed adhuc quoniam infinitam et leuitatem. Circa p̄m̄z duo facit. p̄mo p̄ponit quod intendit dicens: si non est grauitas infinita: nullum erit corporum horum. s. grauium infinitum. et hoc idē qz necesse est infiniti corporis infinitam esse grauitatem. Et eadem ratio est de corpore leui. qz si infinita est grauitas corporis grauis: necesse est q̄ etiam leuitas corporis leuis sit infinita. si supponatur corpus leue quod sursum fertur esse infinitum. Secūda ibi.

C Palam autem ex his. Sit enim finita: et sumatur infinitū quidem corpus: in quo. a. b. grauitas autem ipsius in quo. g. Auferatur igitur ab infinito finita magnitudo in qua. b. d. et grauitas eius sit in quo est. e. itaq; e. eo qd̄ g. minus erit. Adinoris. n. grauitas minor. mēsuretur autē minus quotienscūq; et vt grauitas minor ad maiore. b. d. ad. b. 3. fiat: contingit. n. auferri ab infinito quantūcūq;. Si igitur proportionaliter magnitudines grauitati

bus. Minor autem gravitas minoris est magnitudinis. et maior maioris utique erit: equalis igitur erit finiti et infiniti gravitas.

¶ Probat quod supposuerat. et primo proponit probationem. secundo excludit obiectiones quasdam ibi. Nihil autem differt etc. Ponit ergo primo rationem ducentem ad impossibile que talis est. Si non est verum quod supra dictum est: supponatur quod corporis infiniti sit gravitas finita. et sit corpus infinitum. a. b. gravitas autem eius finita sit. g. a corpore igitur infinito predicto auferatur aliqua pars eius finita: que est magnitudo. b. d. quam necesse est esse multo minorem toto corpore infinito. Minoris autem corporis minor est gravitas. sit ergo gravitas corporis. b. d. quod est pars finita ablata a corpore infinito cuius gravitas est minor quam sit gravitas. g. que est gravitas totius corporis infiniti. et sit ista minor gravitas. e. hec autem minor gravitas. s. e. mensuret maiorem gravitatem finitam que est. g. quotienscunq; i. secundum quemcunq; numerum: puta secundum tria: ut scilicet dicatur quod. e. est tertia pars totius. g. accipiatur autem a corpore infinito aliqua pars que superaddatur corpori finito. b. d. secundum proportionem qua. g. excedit. e. et hoc corpus excedens sit. b. 3. ita. s. sicut gravitas minor que est. e. se habet ad maiorem que est. g. Ita corpus. b. d. se habet ad. b. 3. et hoc fieri possit probat. quia a corpore infinito potest auferri quantumcunq; oportuerit: eo quod sicut dicitur in 3. physicorum. infinitum est: cuius quantitatem accipientibus: semper est aliquid extra accipere. His igitur presuppositis arguitur ducendo ad tria inconuenientia. primo quidem sic. Eadem est proportio magnitudinum grauium: que est ipsarum grauitatum. Videmus enim quod minor gravitas est minoris magnitudinis. et maior maioris: sed que est proportio e. ad. g. minoris scilicet grauitatis ad maiorem: eadem est proportio. b. d. ad. b. 3. minoris scilicet corporis ad maius: ut suppositum est. Cum igitur. e. sit gravitas corporis. b. d. sequitur quod. g. sit gravitas corporis. b. 3. Supponebatur autem quod esset gravitas totius corporis infiniti. ergo equalis numero eadem erit gravitas corporis finiti et infiniti. quod est inconueniens. quia sequeretur quod totum residuum corporis infiniti. nihil habeat grauitatis. ergo et primum est impossibile scilicet quod corporis infiniti sit gravitas finita. Secundo Ibi.

¶ Adhuc autem si maioris corporis: maior gravitas eius quod est. i. b. maior erit grauitas quare. 3. b. Quare finiti gravitas erit maior quam infiniti.

¶ Ducit ad aliud inconueniens. quia enim a corpore infinito potest accipi quantumcunq; quis voluerit: ut dictum est: accipiatur adhuc aliqua pars corporis infiniti que superaddatur corpori. b. 3. et sit vnum corpus. b. i. finitum maius corpore finito: quod est. b. 3. maioris autem corporis: maior est gravitas: ut supra dictum est. ergo grauitas corporis. b. i. est maior quam grauitas corporis. b. 3. sed primo supponebatur quod. g. erat gravitas totius corporis infiniti. ergo grauitas corporis finiti erit maior quam grauitas corporis infiniti: quod est impossibile. ergo et primum. i. quod grauitas corporis infiniti sit finita. Tertio Ibi.

¶ Et inequalium magnitudinum eadem grauitas erit. Inequale. n. finito infinito.

¶ Ducit ad tertium inconueniens scilicet quod inequalium magnitudinum sit eadem grauitas: illud manifeste sequitur ex premissis: quia infinitum est inequale finito: cum sit maius eo. Unde cum hec sint impossibilia: impossibile

est corporis infiniti esse grauitatem finitam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nihil autem differt grauitates commensuratas esse: aut incommensuratas. et enim non commensuratis existentibus: eadem erit ratio puta si in tertio mensurans excedit. g. grauitatem. Ad magnitudinibus enim. b. d. tribus totis sumptis: maior erit grauitas quam que in quo. g. Quare idem erit impossibile.

¶ Excludit duas obiectiones contra premissas rationem. primo primam. Secundo secundam Ibi. Nec utique magnitudinem etc. prima autem obiectio est. quia supposuerat in precedenti ratione quod grauitas minor que est e. mensuret secundum aliquem numerum grauitatem maiorem que est. g. quod quidem aliquis posset negare. non. n. omne maius mensuratur a minori. quia linea trium palmarum non mensurat lineam octo palmarum: hanc autem obiectionem excludit philosophus dupliciter. primo quidem quia nihil differt ad propositum. utrum due predictae grauitates scilicet maior et minor sint commensurate: sic scilicet quod minor maiorem mensuret: vel quod sint incommensurate: sic scilicet quod minor maiorem non mensuret. eadem enim ratio sequitur utrobique. Necessesse est enim quod minus aliquotiens sumptum: aut mensuret maius: aut excedat ipsum: sicut binarius: ter sumptus mensurat senarium. ter enim duo sunt. vi. quinarium autem non mensurat: sed excedit: sic igitur si grauitas. e. non mensuret grauitatem. g. sit ita quod ter sumpta mensuret quandam maiorem grauitatem. que excedit grauitatem. g. et ex hoc sumitur inconueniens sicut prius. quod si assumpserimus ex corpore infinito tres magnitudines secundum quantitatem b. d. magnitudinis ex his tribus compositae: erit tripla grauitas grauitatis. e. que ponitur esse grauitas corporis. b. d. grauitas autem tripla ad. e. est maior secundum predicta: quam grauitas. g. que est grauitas corporis infiniti: quare sequitur idem impossibile quod prius: scilicet quod maior sit grauitas corporis finiti quam infiniti. Secundo Ibi.

¶ Adhuc autem etiam contingit commensuratas sumere. Nihil enim differt incipere a grauitate: aut a magnitudine: puta si sumatur commensurata grauitas ei quod est. g. ei quod est. e. et ab infinito auferatur habens grauitatem in quo. e. puta. d. b. Deinde ut grauitas ad grauitatem. b. d. ad aliam fiat magnitudinem: puta ad. b. 3. Contingit enim infinita existente magnitudine quantumcunq; ablatum esse. His enim sumptis: commensurate erunt magnitudines et grauitates inuicem.

¶ Excludit eadem obiectionem modo: et dicit quod possumus sumere in demonstratione predicta: quod due grauitates sint commensurate. ita. s. quod. e. commensuret. g. supra. n. primo sumpta est magnitudinis pars. s. b. d. cuius grauitatem diximus esse. e. Et ideo dici poterat quod. e. non mensurat. g. nihil autem differt ad propositum utrum incipiamus a grauitate accipiendo partem eius quamcunq; volumus: aut a magnitudine sic sumpta: puta si incipiendo a grauitate sumatur quidam pars eius. s. e. que mensuret totum. s. g. et consequenter ab infinito corpore accipiamus aliquam partem. s. b. d. cuius grauitas sit. e. et deinde procedamus: ut supra. s. sicut se habet grauitas e. ad grauitatem. g. ita se habeat magnitudo. b. d. ad aliam magnitudinem maiorem:

Co. 48.

Co. 49.

Co. Si.

que est. b. 3. et hoc ideo quod ex quo magnitudo totius corporis est infinita: contingit auferri ex ea quicquid placuerit. hoc igitur modo sumptis partibus grauitatis et magnitudinis: sequitur quod magnitudines et grauitates erunt inuicem comensurate. ita. scilicet quod minor grauitas mensurabit maiorem. et similiter minor magnitudo maiorem. **C** Deinde cum dicit.

50. **C** Nec utriusque magnitudinem omnino eras esse aut anomomera nihil differret ad demonstrationem. Semper enim erit sumere equaliter graua corpora ei quod est. b. d. ab infinito quacumque aut auferentes aut apponentes. Quia propter manifestum ex dictis quoniam non erit infiniti corporis finita grauitas. Infinita igitur si igitur hoc impossibile et infinitum aliquod esse corpus impossibile.

C Excludit secundam obiectionem. supposuerat. n. esse magnitudines proportionales grauitatibus. quod quidem necesse est in corpore similium partium. cum. n. sit vnicuique per totum similis grauitatis. necesse est quod in maiori parte sit maior grauitas. sed in corpore dissimilium partium hoc non est necesse. quod potest esse quod grauitas minoris partis excedat grauitate maioris. sicut minor pars terre est grauior maiori parte aque. Hanc ergo obiectionem excludit dicens. quod nihil differt ad demonstrationem premissam utrum magnitudo infinita: de qua loquimur quicquid ad grauitate sit omnino eras vel homogenia. i. similium partium vel etherogenia. i. dissimilium partium. quia a corpore infinito possumus sumere quicquid voluerimus. vel apponere vel subtrahere. Ita quod accipiamus aliquas partes habere equalem grauitatem parti primo sumptis. scilicet b. d. siue ille partes posterius assumptis sint maiores in magnitudine: siue minores. Si ergo primo acciperemus quod b. d. sit tricubitum: habens grauitate 3. et accipiamus alias multas partes: puta decem cubitorum habentes equales grauitatem: idem erit ac si sumeretur alia pars equalis: habens equalem grauitatem. sic igitur sequitur idem inconueniens. Premissa igitur demonstratio: et exclusis obiectionibus: concludit ex dictis quod infiniti corporis non potest esse finita grauitas. Relinquitur ergo quod sit infinita. Si ergo impossibile est esse grauitatem infinitam: ut statim probabit: consequens est quod impossibile sit esse aliquod corpus infinitum. **C** Deinde cum dicit.

51. **C** Sed adhuc quoniam infinitam esse grauitatem impossibile ex his manifestum.

C Ostendit quod supposuerat. scilicet quod non possit esse grauitas infinita: et in hoc destruit consequens premissis conditionalis. Circa hoc autem duo facit. primo proponit quod intendit. et dicit quod adhuc oportet manifestare ex his que subsequuntur quod impossibile sit grauitatem infinitam esse.

C Secundo ibi.

C Si enim tanta grauitas tantam in hoc tempore mouet tantum et adhuc in minori.

C Probat propositum: et primo premitit quasdam suppositiones. secundo ex his arguit ad propositum ibi. Necesse est ex his tertio excludit quandam obiectionem ibi.

Necesse si esset tertio. ponit autem primo tres suppositiones: quarum prima est. quod si grauitas tanta. i. alicuius determinate mensure. mouet tantum. i. per determinatam magnitudinem spacii. in hoc tempore. scilicet determinato: necesse est quod tanta et adhuc. i. quod grauitas maior que habet tantam quantam minor. et adhuc amplius. moueat per tantam magnitudinem spacii in minori tempore. quod quinto vir-

tus motiua est fortior. tanto motus eius est velocior. et ita pertransit equale spacium in minori tempore ut probatum est in. 6. phisicorum. **C** Secundo suppositionem ponit ibi.

C Et analogiam quam grauitas habent tempore econuerso habebunt: puta si media grauitas in hoc duplum in medietate eius.

C Et hec sequitur ex prima. si. n. maior grauitas mouet in minori tempore: consequens est quod eadem analogia. i. proportio grauitatum et temporum econuerso. ita. scilicet quod si media grauitas mouet in tanto tempore. duplum grauitatis mouet in medietate eius. scilicet temporis. **C** Tertia suppositionem ponit ibi.

C Adhuc finita grauitas omnem finitam mouet in quodam tempore finito. **L6.**

C Et dicit quod finita grauitas mouet per finitam magnitudinem spacii in quodam tempore finito. **C** Deinde cum dicit.

C Necesse igitur ex his si quia est infinita grauitas moueri quidem secundum tantum quantum finita: et adhuc non moueri quidem: eo quod proportionabiliter oportet secundum excellentias moueri. Contrarie autem maior in minori: proportio autem nulla est infiniti ad finitum.

Ad minoris autem temporis ad maius finitum sed semper in minori. Ad minimum autem non est.

C Arguit ex premissis. si enim sit grauitas infinita. sequitur duo contradictoria. scilicet quod aliquid moueatur secundum eam. et quod non moueatur. Quod moueatur quidem sequitur ex prima suppositione. quia si tanta grauitas mouet in tanto tempore: maior mouebit velocius. scilicet in minori tempore. quia ergo infinita grauitas est maior quam finita: si finita mouet per determinatum tempus per determinatum spacium. ut tertia suppositio dicebat: consequens est quod infinita moueat tantum et adhuc amplius. i. vel per maius spacium in equali tempore. vel per equale spacium in minori tempore. quod est velocius moueri. Sed quod aliquid non moueatur secundum infinitam grauitatem sequitur ex secunda suppositione. oportet. n. proportionabiliter aliquid moueri secundum excellentias. scilicet quod maior grauitas moueat in minori tempore. nulla autem proportio potest esse infinite grauitatis ad finitam minoris aut tempis ad maius: dummodo sit finitum. est aliquid proportio. sic igitur non erit aliquod tempus dare in quo infinita grauitas moueat: sed semper erit accipere aliquid moueri in minori tempore quam sit tempus in quo moueat grauitas infinita. cum non moueat ita quod possit dici: quod non posset aliquid moueri in minori tempore. Ideo autem non est minimum tempus accipere: quia cum omne tempus sit diuisibile. sicut et quodlibet continuum quolibet tempore est accipere aliquod minus. partem. scilicet temporis diuisi. Sic igitur non potest esse grauitas infinita. **C** Deinde cum dicit.

C Neque si esset. que utilitas utriusque esset. Alia. n. contra finita sumeretur in eadem proportionem **L6.** in qua infinita ad alteram maiorem. Itaque in equali tempore equalem utriusque moueret infinita finite: sed impossibile. **52.**

C Excludit quendam obiectionem: posset. n. aliquid dicere aliquid esse minimum tempus. scilicet indiuisibile in quo mouet grauitas infinita. sicut et quidam posuerunt aliquas magnitudines esse minimas: et indiuisibiles. Sed hanc obuiationem excludit. et primo dicit quod inconueniens sequetur si ponatur minimum tempus. et quod in hoc infinita grauitas moueret. et ostendit idem inconueniens sequi in quolibet tempore etiam non minimo in quo infinita grauitas moueat ibi. Sed adhuc necesse est. dicitur quod per quod

etiam si esset tempus minimum: nulla utilitas ex hoc esset ponenti gravitatem infinitam. ad vitandum incōueniens. quāvis enim ponamus minimum tempus: nō tamē excludimus quin sit aliqua proportio huius minimi tēpōis ad tēpōs maius. eo quod hoc tēpōs minimum erit pars maioris tēpōis: sicut vnitas est pars numeri. vnde est aliqua proportio eius ad omnem numerum. Illud autem indiuisibile non habet proportionem ad diuisibile quod non est pars eius sicut punctus non est pars lineae. et ideo nō est aliqua proportio puncti ad lineam: accipiat ergo alia gravitas finita e contrario tanto maior gravitate finita: que mouebat in maiori tēpōe. quā gravitas infinita in qua proportione tēpōs minimum gravitatis infinite se habet ad tēpōs maius alterius gravitatis finite. puta sit gravitas infinita. e. tēpōs minimum in quo mouet. b. gravitas autem finita. g. que mouet in maiori tēpōe quā. b. s. in tēpōe. d. accipiat ergo alia gravitas tanto maior quā. g. in qua proportio. d. excedit. b. et sit hec gravitas. f. sic ergo cōminozatio tēpōis sit sicut additio gravitatis: sequitur quod gravitas. f. que est finita moueat in eodem tēpōe cum gravitate infinita: quod est impossibile. Est autem attendendum quod sicut non est proportio puncti ad lineam: ita etiam non est proportio instantis ad tēpōs. quia instantis non est pars tēpōis. sic solum ista ratio tolleretur si quis poneret quod gravitas infinita moueret in instanti quod est impossibile. vt probatum est in. 6. phisicorum. s. quod aliquis motus sit in instanti. Deinde cum dicit.

Sed adhuc necesse siquidem in qualicūque tēpōe finito mouet infinita: et aliam in ipso finitam gravitatem mouere quandam finitam.

54. **I**mpossibile igitur infinitas esse gravitatem. Similiter autem et leuitatem et corpora ergo infinitam gravitatem habentia et leuitatem impossibile.

Ostendit quod illud inconueniens sequitur in quocūque tēpōe ponamus gravitatem infinitam mouere. etiam in tēpōe non minimo. et hoc est quod dicit. quod si in qualicūque tēpōe finito: etiam non minimo: gravitas infinita moueret adhuc necesse est quod in ipso tēpōe aliqua gravitas finita moueat per finitum spacium. quia erit accipere excessum gravitatis secundum diminutionem tēpōis vt predictum est. sic igitur patet quod impossibile est esse gravitatem infinitam. et eadem ratio est de leuitate. s. quod impossibile est esse leuitatem infinitam.

Quod quidem igitur non est infinitum corpus: palam per ea que secundum partem speculantibus hoc modo. **Lectio. XIII.**

Ostendit de singulis corporibus naturalibus. quod nullum eorum sit infinitum. hic ostendit cōmuni ratione quod nullum corpus naturale sit infinitum. probatio. n. que est per medium cōmune. perfectiorem scientiam causat. Circa hoc ergo duo facit. primo dicit de quo est intentio. 2. ostendit propositum ibi. Necesse itaque corpus omne esse. Circa primum tria facit. primo ostendit epilogando. quod prius est dictum dicens: quod predicto modo considerantibus. manifestum est quod non est corpus infinitum per ea que sunt secundum partem. i. secundum proprias rationes singularum partium vniversi. s. corporis quod mouetur circulariter. et quod mouetur sursum aut deorsum. **Secundo ibi.**

Et vniuersaliter intendentibus: non solum secundum rationes eas: que in dictis nobis circa principia. Determinatum est enim et ibi vni-

uersaliter prius de infinito quomodo est: et quomodo non est: sed nunc et alio modo.

Ostendit quid immediate restat dicendum. et dicit. quod idem potest esse manifestum si aliquis intendat vniuersaliter. id est per medium cōmune. et hoc non est solum sed illas rationes cōmunes que posite sunt in lib. phisicorum vbi determinatum est de principijs cōmunibus corporum naturalium. In 3. enim phisicorum determinatur vniuersaliter de infinito quomodo sit. et quomodo non sit. ostensus est ibi quod infinitum est in potentia. sed non in actu. Nunc autem determinandum est alio modo de infinito ostendendo. s. vniuersaliter quod nullum corpus sensibile potest esse infinitum in actu. **Tertio ibi.**

Ostendit autem intendendum vtrum si non infinitum quidem corpus quod omne. Sed tamen adhuc tantum quidem vt possint esse plures celi.

55. **F**orte enim vtrique quis hoc dubitabit: quoniam am quemadmodum qui circa nos mundus constitutus est: nihil prohibet et alios esse plures quidem vno: non tamen infinitos. **Primum autem dicamus vniuersaliter de infinito.**

Ostendit quid sit determinandum immediate post ista et dicit. quod postquam ostendimus hoc quod dictum est. intentio nostra erit inquirere: supposito quod totum corpus vniuersi non sit infinitum. vtrum tamen totum corpus sit tante quantitatis: quod possint ex eo esse plures celi. i. plures mundi. Forte enim posset de hoc aliquis dubitare. an sit possibile. quod sicut iste mundus est constitutus circa nos: ita sint alij mundi plures vno. non tamen infiniti. Sed antequam hoc pertractemus: dicemus naturaliter de infinito: ostendendo. s. cōmunibus rationibus quod nullum corpus sit infinitum. **Deinde cum dicit.**

Necesse itaque corpus omne: aut infinitum esse aut finitum: et si infinitum: aut anomerum totum aut omiomerum: et vtrique si anomerum: aut ex finitis speciebus: aut ex infinitis.

Ostendit propositum. et primo per rationes naturales demonstratiuas. scdo per rationes logicas ibi. **Rationabilibus autem etc.** dico autem rationes demonstratiuas et naturales. que sumuntur ex proprijs principijs scientie naturalis. cuius consideratio consistit circa motum. et actionem et passionem: que in motu consistunt vt dicitur in 3. phisicorum. primo ergo ostendit nullum corpus esse infinitum ex parte motus localis. qui est primus. et cōmissus motuum. scdo naturaliter ex parte actionis et passionis ibi. Quod autem omnino impossibile etc. Circa primum duo facit. primo premitit quasdam diuisiones. scdo prosequitur singula membra ibi. **Quod quidem igitur etc.** premitit ergo primo tres diuisiones. quarum prima est quod necesse est omne corpus aut esse finitum aut infinitum. et si quidem sit finitum: habemus propositum. si autem sit infinitum. restat secunda diuisio. s. quod aut sit totum anomerum siue homogenium: id est dissimilium partium. sicut corpus animalis. quod componitur ex carnibus ossibus et nervis. aut est omiomerum siue homogeneum. i. similium partium sicut aqua cuius quelibet pars est aqua. Si vero sit totum dissimilium partium: restat tertia diuisio. vtrum. s. species partium talis corporis sint finite numero: aut infinite. Si ergo probaretur quod non sunt infinite: neque iterum sunt infinite et quod iterum nullum corpus similium partium sit infinitum. probatum est quod nullum corpus vniuersaliter est infinitum. Deinde cum dicit.

56. **Q**uod quidem igitur non possibile est ex in-
57. finitis manifestum: si quis nobis sinat manere
primas ypotheses. Finitis. n. primis motib⁹
entibus necesse est species simplicium corporum
esse finitas: simplex quidem enim qui simplicis
corporis motus. Simples autem finiti mo-
tus sunt. Necesse autem semper motus habe-
re omne corpus physicum.

Probat singula predictorum. et circa hoc tria facit. pri-
mo ostendit quod non est possibile corporis dissimiliu⁹ par-
tium esse infinitas species partiu⁹ eius. secundo ostendit
quod non est possibile esse corpus infinitum dissimiliu⁹ par-
tium. ita quod species partiu⁹ sint finite ibi. Sed tamen siquidem
et. 3° ostendit quod corpus infinitum non potest esse similitum par-
tium ibi. Sed adhuc neque totum et. primo ostendit quod non est
possibile aliquid corpus infinitum esse si quis permittat ma-
nere in sua veritate primas ypotheses. i. suppositiones. pri-
us factas. i. quod sint sole tres species motuum simpliciu⁹. Si
enim primi motus. i. simplices sunt finiti. necesse est quod spe-
cies corporum simplicium sint finite. et hoc ideo. quia motus
ipsius corporis simplicis est simplex: ut supra habitum est:
dictum est autem supra: quod simplices motus sunt finiti. sunt
n. tres. i. motus qui est ad medium. et motus qui est a medio. et motus
qui est circa medium. Ideo autem oportet quod si motus simplices sunt finiti.
quod corpora simplicia sint finita: quia necesse est quod omne cor-
pus naturale habeat proprium motum. si autem essent in-
finite species corporum motibus existentibus finitis. oportet
teret esse aliquas species corporum que non haberent mo-
tus: quod est impossibile. sic igitur ex hoc quod motus simpli-
ces sunt finiti. sufficienter probatur. quod species corporum
simplicium sint finite. omnia. n. corpora mixta componuntur
ex simplicibus. Unde si esset aliquod totum dissimilium
partiu⁹. quod componeretur ex quocumque speciebus cor-
porum mixtorum: tamen oportet quod species primorum
componentiu⁹ sint finite. Quis etiam hoc non videat pos-
sibile quod finitorum elementorum: diversificentur comixtio-
nes in infinitum: nec tamen aliquid corpus mixtum potest
dici omnium similitum partium: quia si partes eius quantitate
sint siles specie. sicut quilibet pars lapidis est lapis. partes
tamen essentialis eiusdem sunt diverse secundum speciem. componi-
tur. n. substantia corporis mixti ex corporibus simplici-
bus. Deinde cum dicit.

Sed tamen siquidem ex finitis erit infinitum
necesse est partium unamquamque esse infinitam.
Dico autem puta aquam aut ignem: sed impos-
sibile. Ostensum est enim: quoniam neque gra-
uitas: neque leuitas est infinita.

Ostendit quod non est possibile esse corpus infinitum dis-
similiu⁹ partium. ita quod species partiu⁹ sint finite. et ad hoc
inducit quatuor rationes. quarum prima est quod si corpus dis-
similium partium infinitum existens ex partibus finitis
specie componeret: oportet quod quelibet partiu⁹ eius esset
infinita secundum magnitudinem. puta si aliquid corpus mixtum
esset infinitum. elementis existentibus finitis: oportet
aerem esse infinitum aut aquam aut ignem. Sed hoc est im-
possibile. quia cum quodlibet eorum sit graue vel leue: seque-
retur secundum premissa. quod grauitas eius vel leuitas esset infini-
ta. ostensum est autem quod nulla grauitas vel leuitas potest esse
infinita. ergo non est possibile quod corpus infinitum dissimi-
lium partium componatur ex finitis speciebus partium. po-
test autem aliquis obicere quod non sequitur hac ratione fa-
cta quod unaqueque partium sit infinita. esset. n. possibile totum
esse infinitum: una parte existente infinita secundum magnitudinem:

et alius existibus finitis. Sed hoc reprobatum est in
3° phisicorum. si. n. una pars esset infinita consumeret alias
partes finitas per excessum virtutis. potest tamen dici quod hoc po-
sito sequitur idem inconueniens. i. quod sit grauitas vel leuitas infi-
nita. et ideo de hoc Aristoteles non curauit. Sed ad rationem potest ibi.

Adhuc necessarius infinita magnitudine esse
etiam loca ipsarum. Quare et motus infinitos
esse omnium. Hoc autem impossibile: si pona-
mus veras esse primas ypotheses: et neque quod
deorsum fertur in infinitum contingere fer-
ri: neque quod sursum fertur secundum eandem
rationem. Impossibile. n. fieri quod non con-
tingit factum esse: similiter in tali et tanto et vbi.
Dico autem si impossibile est factum esse albi
aut cubitale: aut in egipto: et fieri aliquid ho-
rum impossibile. Impossibile igitur et ferri il-
luc vbi nullum quod fertur possibile peruenire.

Si. n. partes totius infiniti sunt infinite secundum ma-
gnitudinem. oportet etiam quod loca earum essent infinita secundum
magnitudinem: quia loca oportet esse equalia locatis: sed motus mensu-
ratur secundum magnitudinem loci in quem pertransit ut patet in 6.
phisicorum. ergo sequitur quod motus omnium partium harum sint infiniti.
sed hoc est impossibile si sint vera ea que supra supposuimus. i. si
quod non uenit aliquid moueri deorsum in infinitum: neque etiam
sursum: quia deorsum est determinatum cum sit medium: et eadem
ratione sursum est determinatum. Si. n. unum horum est deter-
minatum. et aliud. Et hoc etiam hic ostendit per id quod est contra omnibus
motibus: videmus. n. in transmutatione que est secundum subiecta quod impos-
sibile est id fieri. quod non potest esse factum. sicut non potest fieri affi-
nis rationalis. quia impossibile est asinum esse tale: et sile est in tali
i. in motu que est secundum locum. Si. n. impossibile est quod aliquid nigru⁹ sit
factum albu⁹: sicut coru⁹ impossibile est quod fiat albu⁹. Et si aliquid im-
possibile est quod sit formica. impossibile est quod ad hunc moueatur. et si
impossibile est quod aliquid sit in egipto: puta danubi⁹. impossibile
est quod ad id moueatur. Et huius ratio est. quia nam nihil facit frustra.
esset autem frustra si moueret ad id ad quod est impossibile pueni-
re. sic igitur impossibile est quod aliquid moueatur localiter ad illud ad
quod non potest puenire. Non est autem pertransire locum infinitum. Si igitur
loca essent infinita. nullus esset motus: quod cum sit impossibile. non
potest esse quod partes corporis infiniti dissimiliu⁹ partiu⁹. sint infinite
in magnitudine. Tertiam rationem ponit ibi.

Adhuc si et discreta sunt: nihil minus contin-
get utique ex omnibus ignem infinitum esse.

Posset. n. alius dicere quod non est unum primum infinitum. sicut quod
partes discrete. i. distincte. et non continue infinite: sicut democritus
posuit infinita corpora indiuisibilia. et sic anaxagoras posuit in-
finitas partes siles: ipse dicit quod ex hac parte nihil minus se-
quitur inconueniens: si sint infinite partes ignis non continue: ni-
hil prohibet illas oes coniungi. et sic fieri ex omnibus unum
ignem infinitum. Quartam rationem ponit ibi.

Sed corpus erit undique distensiones habens.

Itaque quomodo possibile est plura quidem
dissimilia: unumquodque autem eorum infinitum esse:
undique. n. unumquodque oportet infinitum esse.

Cum. n. aliquid dicitur esse infinitum: oportet quod infi-
nitum accipiatur secundum propriam eius rationem. puta si dica-
mus lineam esse infinitam intelligemus quod sit infinita secundum
longitudinem. superficies secundum longitudinem et latitudinem.
Corpus autem secundum longitudinem latitudinem et profunditatem
Corpus. n. distenditur ad omnem partem. quia habet omnes di-
mensiones. ut supra dictum est. Et sic si corpus dicatur in-
finitum: oportet quod sit infinitum ad omnem partem. et ita ex nul-

la parte erit aliquid extra ipsum. Non ergo est possibile. q̄ in corpore infinito sint plura dissimilia: quorum vnū quodq̄ sit infinitum: quia non est possibile esse plura infinita fm̄ predicta. Deinde cum dicit.

60. **C** Sed adhuc neq̄ totum omniomerum contingit infinitum esse. Primum quidem enim non est alius preter istos motus. Dabebit igitur vnum horum: si autem hoc accidet aut grauitatem infinitam aut leuitatem esse infinitam. Sed adhuc nō possibile corpus quod circūferatur. Impossibile enim infinitum circūferri. Nihil enim differt hoc dicere q̄ celum dicere infinitum esse. Hoc autem ostensum est quod nō est possibile.

62. **C** Sed adhuc neq̄ omnino infinitum contingit moueri: aut enim secundū naturam mouebitur: aut violentia: et siquidem violentia: est ipsi et qui secundum naturam. Quare et locus alius equalis in quem fertur: hoc autem impossibile.

Ostendit q̄ corpus infinitum non potest esse similiū partium: et hoc duabus rationibus. quarum prima est qz cuiuslibet corporis naturalis oportet esse aliquem motū localem. non est autem alius motus preter istos qui supra dicti sunt. quorum. s. vnus est circa medium. alius a medio. et tertius ad medium: sequitur ergo q̄ habeat vnum istorum motuum: sed hoc est impossibile: quia si moueatur sursum vel deorsum. erit graue vel leue. et ita accidet grauitatem et leuitatem esse infinitam: quod est impossibile fm̄ premissa supra. et nō est possibile q̄ moueatur circulariter. qz est impossibile infinitum circūferri. nihil enim differt hoc dicere q̄ si dicatur celum infinitum. quod est impossibile. vt supra ostensum est. non ergo contingit totum corpus infinitum esse omogeneū. **S**ecūda ratio nem ponit ibi. Sed adhuc neq̄ omnino rē. que sequitur ex cōmuni ratione motus localis. si. n. sit corpus similiū partium infinitum: sequitur q̄ nullo modo possit moueri. qz si moueretur aut mouebitur fm̄ naturam aut fz violentiam. Si autem sit ei aliquis motus violentus. sequitur q̄ etiam sit ei aliquis motus naturalis. qz motus violentus contrariatur motui naturali vt supra habitus est. Si autem aliquis sit ei motus naturalis. sequit̄ q̄ sit etiā aliquis locus equalis sibi. in quem naturaliter fertur. qz motus naturalis est eius quod fertur in proprium locum hoc autem est impossibile: quia sequeretur q̄ sint duo corporalia loca infinita. qd̄ est eque impossibile sicut q̄ corpus infinitum moueatur. Si ergo omne corpus naturale mouetur: sequitur q̄ nullum corpus naturale sit infinitum. Est tamen attendendum q̄ hec ratio non procedit nisi de motu recto. Nam id quod mouetur circulariter non mutat totum locum subiecto. sed solum ratione vt probatur. in. 6. phisicorum. sed q̄ corpus infinitum nō possit moueri circulariter supra multipliciter est ostensum.

63. **Q**uod autem omnino impossibile infinitū a finito pati aliquid: aut facere finitum: ex his manifestum. Sit enim infinitum in quo. a. finitum autem in quo. b. Tempus autem in quo mouit aliquid aut motum est. g. Si itaq̄ a. b. a. calefactum est: aut latum est: aut aliud aliquid passum est: aut et quodcunq̄ motum est in tempore in quo. g. Sit. d. eo quod ē. b.

minus et minus in equali tempore minus moueat. Sit autem quod in quo. e. ab eo quod. d. alteratum. Quod itaq̄ est. d. ad. b. e. erit ad finitum aliquid puta. f. **S**it itaq̄ equale quidem in equali tempore: equale alterans: minus autem in equali minus. Adhuc autem maius. Tantum autem quantum analogum erit quodcunq̄ maius ad minus. Non igitur infinitum a nullo finito mouebitur in nullo tempore. Adhuc enim aliud in equali a minori mouebitur: ad quod quidem analogum finitum erit. Infinitum enim ad finitum in nulla proportione est. **Lectio. XIII.**

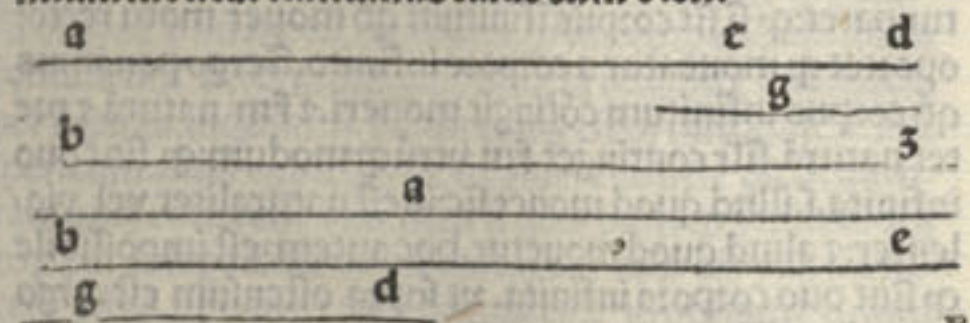
Postquam phisicus ostendit q̄ non est infinitum corpus ratione accepta ex parte motus localis. hic ostendit idem cōmuniōri ratione. que. s. accipitur a motu in cōmuni siue ex actione vel passione que concomitatur omnem motum. Et circa hoc tria facit primo proponit qd̄ intendit. 2° probat propositū ibi. Sit. n. infinitū rē. 3° excludit quādam obiectiōem ibi. Sed tñ. et quecūq̄ rē. Dicit ḡ p̄ q̄ ex his q̄ sequunt̄ manifestū est q̄ corpus infinitū nō soluz nō pot̄ moueri localiter. sed q̄ vniuersaliter non potest aut pati aut agere aliquid in corpus finitum. Deinde cum dicit. Sit. n. infinitum rē. probat nullum corpus sensibile esse infinitum tali ratione. Nullum corpus infinitum habet virtutem actiuam aut passiuā dicit vtrancq̄: sed omne corpus sensibile habet virtutem actiuam. aut passiuam. aut vtrancq̄. ergo nullum corpus sensibile est infinitū. Circa hoc ergo duo facit. primo probat maiore. 2° ponit minore. et conclusiōem ibi. Si igit̄ omne corp^o rē. Circa p̄^m duo facit. primo pponit quod intendit. et dicit manifestū esse ex his que dicentur q̄ non solum impossibile est infinitum moueri localiter. sed vniuersaliter est impossibile infinitū pati aliquid. vel etiam agere in aliq̄ corpus finitū. **S**ecundo ibi. Sit. n. infinitum rē. probat propositum et p̄mo ostendit q̄ infinitum non patitur a finito. 2° ostendit q̄ finitum non patitur ab infinito ibi. Neq̄ vtiq̄ infinitum rē. dicit ergo primo q̄ si corpus infinitum patitur a finito: sit corpus infinitum in quo est. a. corpus autem finitū in quo est. b. et quia omnis motus est in tempore. sit tempus g. in quo. b. mouit a. aut a. motū est. Si ergo ponam^o q̄ a. quod est corpus infinitum a. b. quod est corpus finitum sit alteratum. puta calefactum. aut latum id est motum secundum locum: aut aliquid passum: puta in frigidatum aut humectatum: aut quocunq̄ modo motū in tempore g. accipiamus vnam partem b. mouentis. que sit d. et nihil refert ad propositum si. d. esset quoddam aliud corpus minus q̄. b. manifestum est q̄ minus corpus mouet minus mobile in equali tempore. hoc tamen supposito q̄ in minori corpore sit minor virtus. quod oportet esse. si sit corpus similiū partium. minor autem virtus in equali tempore mouet minus mobile. sit ergo corpus. e. quod alteratur aut qualitercunq̄ mouetur a. d. in tempore. g. ita q̄ intelligamus corpus. e. esse partem totius infiniti quod est. a. sed quia rāz. d. q̄. b. est finitum. et quorumlibet duorum finitorum corporum. est aliqua proportio adinuicem. fm̄ illam proportionem quam habet. d. ad. b. accipiat̄ proportio corporis. e. ad quodcunq̄ corpus maius finitum. puta q̄ sit. f. hac igitur positione facta ponit quasdam suppositiones. quarum prima est q̄ alterans eque in magnitudine et virtute. in equali tpe alterat eque corp^o. **S**ecūda est q̄ minus corpus alterans in equali tempore al

60. 64.

terabit minus. ita. f. q. tantu erit corp^o motu min^o altero corpore moto: q^o tantu erit analogum quodcumq^o maius. g. ad minus: id est q^o tra est proportio excessus maioris cor poris mouentis ad minus. Ex premissis igitur concludit q^o infinitu a nullo finito potest moueri fm quodcumq^o tempus. qz aliquid minus q^o infinitu mouebitur in equa li tempore ab illo minori q^o sit corpus mouens infinitu. .s.e. qd est minus q^o. a. mouebitur a. d. quod est minus q^o b. fm premissa. Id autem quod est analogu ad. e. i. in ea dem proportione. se habens ad. e. sicut. b. ad. d. est quod dam finitu: no. n. potest dici q^o ipsum infinitu qd est. a. se habeat ad. e. sicut b. se habet ad d. quia infinitu ad fi nitum nullam proportionem h^o. supposito aut^o q^o aliqd finitu se habeat ad. e. sicut. b. ad. d. erit comutatim di cere. q^o sicut. d. se habet ad. e. ita. b. se habet ad illud fini tum Sed. d. mouet. e. in tempore. g. ergo. b. mouet finitu in tempore. g. sed in hoc tempore positu est. b. mouere. a. ergo finitu in tempore eodem. mouebit finitu z in finitu. Deinde cum dicit.

65. **C** Sed adhuc neq^o infinitu in nullo tempo re mouebit finitu. Sit eniz in quo. a. infini tum. b. vero finitu tempus in quo. g. Igitur d. in g. minus eo qd est b. mouebit: sit 3. Qd itaq^o est b. z 3. totum ad 3. e. sit habens eand^e proportionem ad d. mouebit igitur e. b. 3. in g. Infinitu igitur z finitu in equali tempore alterabit: sed impossibile. In minori. n. qd mi nus supponebatur: sed semper sumptum tem pus idem faciet. Quare non erit tempus: ne q^o vnum in quo mouebit.

C Probat q^o infinitu corpus non mouet corpus fini tum in aliquo tempore. z primo ostendit q^o no mouet in tempore finito. secundo q^o non mouet in tempore infini to ibi. Sed adhuc infinito z. dicit igit^o primo q^o neq^o eti am corpus infinitu mouebit corpus finitu in nullo te pore. s. determinato. Si. n. detur contrarium. sit corpus in finitu in quo est a. corpus vero finitu qd ab eo moue tur. sit. b. vt. b. 3. tempus aut^o in quo mouetur. sit g. d. aut sit quedam pars finita corporis infiniti quod est. a. Et qz minus in equali tempore minus mouet. consequens est q^o corpus finitu. in g. d. tempore moueat minus corpus eo quod est. b. z sit id minus. 3. que est pars eius: qz igitur totum. b. 3. habet aliquam proportionem a. 3. accipiatur q^o sicut totum b. 3. se habet ad. 3. ita. e. se habet ad. d. quorum vterq^o est pars finiti. ergo comutatim que est p portio. d. ad. 3. eadem est proportio. e. ad. b. 3. sed. d. mouet 3. in. g. tempore. ergo si in hoc tepore. b. 3. mouebatur ab a. corpore infinito: sequitur q^o infinitu z finitu moue ant in eodem tempore vnu; z idem mobile. sic igitur im possibile est q^o finitu moueatur ab infinito in tempore g. Et idem sequitur. quodcumq^o aliud tempus finitu su matur. nullum ergo tempus finitu est dare in quo infi nitu moueat finitu. Deinde cum dicit.

C Sed adhuc in infinito tempore non est mo uisse: neq^o motum esse: finem. n. no habet. Fa

ctio autem z passio habent.

C Ostendit q^o neq^o hoc potest esse in tempore infinito. non. n. contingit q^o in tempore infinito aliquid mouerit vel motum sit. qz tempus infinitu non habet finem: omnis autem actio vel passio habet finem. nihil eni agit vel patitur. nisi vt perueniat ad aliquem finem. Relin quitur ergo q^o infinitu non moueat finitu in tempo re infinito. Deinde cum dicit.

C Neq^o infinitu vtiq^o ab infinito contingit nihil pati: sit enim a. infinitu z b. Tempus autem in quo passum est. b. ab. a. in quo. g. d. Quod autem in quo e. infiniti pars. quia totu b. passum est non in equali tempore hoc ipsu mouetur. Supponebatur. n. in minori tevo re moueri minus. Sit. n. motu ab a. in d. Qd itaq^o d. ad g. d. est ad aliquid eius quod est. b. finitu hoc igitur necesse ab a. motum esse in g. d. tempore: ab eodem. n. supponatur in plu ri z minori tempore maius z minus pati que cuq^o proportionabiliter tempori diuisua sit.

C In nullo igitur tempore finito possibile in C5 finitu ab infinito motu esse in infinito igitur. 67. Sed infinitu tempus non habet finem. Qd autem motum est habet.

C Probat q^o infinitu non moueat infinitu. z dicit q^o infinitu non contingit aliquid pati ab infinito fm qua cunq^o speciem motus. Alioquin sit corpus infinitu ag^o in quo est a. z corpus infinitu patiens in quo est. b. tem pus autem in quo. b. passum est ab a. sit. d. g. sit autem. e. pars infiniti mobilis: quod est. b. qz ergo totum. b. passu est ab a. in toto tempore qd est d. g. manifestum est q^o. e. quod est pars eius: non mouetur in toto hoc tepore. opoz tet. n. supponere q^o ab eode mouente minus mobile mo ueatur in minori tempore. q^o to. n. mobile magis vincitur a mouente: tanto velocius mouetur ab ipso. sit ergo q^o. e. quod est minus q^o. b. moueatur ab. a. in tempore d. quod est pars totius temporis g. d. d. aut^o ad. g. d. est aliqua p portioatio cum vtrunq^o sit finitu. Accipimus autem q^o eandem proportionem habeat. e. ad aliqua partes ipsi us mobilis infiniti maiorem: q^o. f. d. habet ad g. d. sit ergo istud infinitu maius q^o. e. necesse est q^o moueatur ab a. in. g. d. tempore. oportet. n. supponere q^o ab eodem moue te moueatur maius z minus mobile in maiori z minori tempore: ita q^o sit diuisio mobilium. fm proportionem temporum: quia igitur proportio illius finiti ad. e. est si cut proportio totius temporis. g. d. ad d. oportet comuta tim dicere q^o proportio totius temporis g. d. ad illud mo bile finitu maius: sit sicut proportio temporis. d. ad mo bile. e. sed. e. mouetur ab. a. in tempore. d. ergo illud fini tum maius mouebitur ab. a. in tempore g. d. z sic in eode tempore mouebitur finitu z infinitu. quod est impos sibile. z idem inconueniens sequitur quodcumq^o tempus infinitu accipiatur: sic igitur impossibile est q^o infinitu moueatur ab infinito in tempore finito. Relinquitur igitur si moueatur. q^o moueatur in infinito tempore. sed hoc est impossibile. vt supra ostensum est: quia infinitu non habet finem. omne autem quod mouetur: habet finem quia z si rotus motus celi non haberet finem. vna tamen circulatio habet finem Sic igitur manifestum est q^o in finitu non habet virtutem actiuam neq^o passiuam. De inde cum dicit.

C5. 66.

65. **C** Si igitur omne corp⁹ sensibile habet virtu-
tem actiuā et passiuā: aut ambo: impossibile
68. corpus infinitū sensibile esse.

C Assumpta minori infert conclusiones dicēs. q^o omne
corpus sensibile habet virtutē actiuā aut passiuā. aut
vtrūq^{ue}. dicit^{ur} autē corpus sensibile ad differentias corpo-
ris mathematici: ita q^o corp⁹ sensibile dicatur omne cor-
pus naturale: quod inquantū huiusmodi: natum est mo-
uere et moueri. sic ergo concludit q^o impossibile est aliq^{uod}
corpus sensibile esse infinitum. Deinde cum dicit.

69. **C** Sed tamen et quecūq^{ue} quidē corpora in lo-
co oīa sensibilia. Non est igitur corpus infini-
tum extra celū neq^{ue} vnū: neq^{ue} simpliciter: ne-
q^{ue} scđm quid nūm. Igitur oīno corpus extra
celum nullū. Si qdem. n. intellectuale erit in
loco: si verō sensibile erit in tempore: extra. n.
et intra locū significant. Itaq^{ue} erit et sensibile.
Sensibile autē nullū nō ens in loco.

C Excludit quādā obiectiones: quia posset aliquis dice-
re q^o sit aliq^{uod} corpus extra celum intelligibile quod sit in
finitum. et dicit q^o oīa corpora que sunt in celo sunt sensi-
bilia. nō. n. sunt corpora mathematica: q^{ia} talibus non de-
betur locus nisi secundū metaphoram vt dicit^{ur} in primo
de generatione. locus. n. nō querit nisi ppter motū vt di-
citur in. 4. phicoz. non autē mouent nisi corpora sensibi-
lia et naturalia. nam mathematica sunt extra motum: sic
igitur manifestū est q^o quecūq^{ue} corpora sunt in loco: sūt
sensibilia: et ex hoc concludit q^o corpus infinitū nō sit extra
celum neq^{ue} simpliciter. s. corpus infinitum neq^{ue} fm quid
vel vsum ad aliqd. i. corp⁹ finitū. cū. n. corpus omne sit fi-
nitū vel infinitū. sequitur q^o nullū oīno corpus sit extra
celum: q^{ia} si dicat^{ur} q^o sit intellectuale: sequitur q^o sit in lo-
co. ex quo ponitur extra celum. extra. n. et intra significāt
locus: sic igitur relinquit^{ur} q^o si aliquod corpus sit extra ce-
lum finitū vel infinitum: q^o sit sensibile: eo q^o nullum sen-
sibile corpus est q^o nō sit in loco: q^{ia} etiam celum quodā
modo est in loco vt patet in. 4. phicoz. manifestū est au-
tem fm hoc vniuersaliter. q^o nullum corpus intelligibi-
le: neq^{ue} finitū neq^{ue} infinitū est extra celum: q^{ia} extra signi-
ficat locum. Nihil autē est in loco: nisi corpus sensibile.
manifestum est etiam. q^o nullum corpus infinitum sensi-
bile est extra celum. ostensum est. n. supra. q^o nullum cor-
pus sensibile est infinitum. Quā autē corpus sensibile finitū
sit extra celum: non videtur hic probari sed supponi: nisi
forte per hoc. q^o omne corpus sensibile est in loco: omnia
autem loca continentur infra celū. que determinantur
tribus motibus localib⁹ supra positis. s. qui sunt circa me-
dium: a medio et ad medium.

70. **R**ationabilius autem est conari et
sic. Neq^{ue}. n. in circuitu possibile ē
moueri infinitū omniomē ens.
Abditū quidē. n. infiniti non est.
Quod autē in circuitu circa medi-
um mouet. Sed et neq^{ue} in rectū possibile est
ferri infinitū. Oportebit. n. alterū esse tm locū
infinitum: in quē fertur scđm naturam: et aliū

Rtm: in quē preter naturā. **Lecc. XV.**
Ostēdit^{ur} phus ostēdit nullū eē corp⁹ infinitū ra-
tionibus phicis. i. que sumunt^{ur} ex principis
scientie naturalis: hic ostēdit idem rationib⁹
logicis. i. que sumunt^{ur} ex aliquibus colorib⁹

bus principis. vel aliquibus probabilibus et non necessa-
rius: et hoc est q^o dicit^{ur} est. i. contingit conari ad propositū
ostendendum rōnabilius. i. per viam logicā sic. s. fm ra-
tiones sequentes. vnde alia littera planior est que sic ha-
bet. Magis autem logice argumentari et. Sic primo au-
tem ostēdit propositū de corp⁹ in finito continuo. 2° de nō cō-
tinuo ibi. Sit autē nō continuo et. Circa p^o duo facit. primo
ostēdit q^o corpus infinitū similiū partiū exis nō pōt moue-
ri circulariter: q^o q^{uod} probat p hoc q^o infiniti nō est aliq^{uod}
mediū sicut nec extremū. motus autē circularis est circa
mediū: vt supra habitū est. ergo et. 2° ostēdit trib⁹ rōnibus
q^o nō est possibile. q^o tale corp⁹ infinitū motu recto mouea-
tur. quāz p^oma talis est. Omne corp⁹ q^o mouet^{ur} motu re-
cto: pōt moueri nāliter et p violētā. Quicqd autē mouet^{ur} p
violētā hz aliq^{uod} locū i quē mouet^{ur} violēter: et omne q^o
mouet^{ur} nāliter. hz aliq^{uod} locū in quē mouet^{ur} nāliter. loc⁹
autē oīs est eqlis locato: sic g^o sequet^{ur} q^o sint duo loca tāta:
q^{uod} est corp⁹ infinitū: in quoz vnū mouet^{ur} violēter et in
aliū nāliter. h^o autē est impossibile. s. q^o sint duo loca infinita
sicut et q^o sint duo infinita corpa: vt supra habitū est. Re-
linquit^{ur} ergo q^o nullū corp⁹ nāle sit infinitū. Uide^{re} autē
vtiq^{ue} ratio logica eē q^o pcedit ex eo q^o ptingit corpori infi-
nito inq^{uod} est infinitū. siue sit mathematicū. siue sit nāle
. s. habere mediū. et nō habere aliqd equale extra se. supra
aut posuit aliqua silia sed non tanq^{ue} principalia sed tanq^{ue}
assumpta ad manifestationē alioz. Scđaz rōnē pōt ibi.

C Adhuc siue natura habet motū eius q^o in
rectum: siue violentia mouetur. **U**troq^{ue} mo-
do oportebit infinitū esse mouentē potentiaz.
Que. n. infiniti infinita et infiniti infinita virt⁹.
Quare erit et mouens infinitū. **R**atio autem
in his que de motu q^o nullū habet infinitā vir-
tutem finitoy: neq^{ue} infinitam finitā. Si igitur
scđm naturā et preter naturā contingit mo-
ueri: erunt duo infinita: quod quidem mouēs
sic et quod mouetur.

C Ratio talis est siue dicat^{ur} q^o corpus infinitū moueat^{ur}
motu recto naturaliter: siue per violentiā siue vtroq^{ue} mo-
do: oportet dicere q^o sit potentia mouēs corpus infinitū.
ostensum est. n. in. 6. et 8. phicoz q^o omne quod moue-
tur: ab alio mouet^{ur}: non solum in his que mouentur p vio-
lentiam: de quibus magis est manifestū: sed etiam in his
que mouentur naturaliter. sicut corpora graua et leua
mouentur a generāte: vel remouente prohibens: cum au-
tem fortius nō moueat a debilioz: impossibile est q^o infi-
nitū cuius virtus infinita: moueatur a potentia finita mo-
uentis. vnde relinquit^{ur} q^o oportet potentia mouentis esse
infinitā. Manifestū est autē. q^o si potentia sit infinita erit
rei infinite et eōuerso si corpus infinitū est: oportet q^o vir-
tus sit infinita: si ergo est corpus infinitū q^o mouetur. ne-
cesse est q^o corp⁹ mouēs sit et infinitū. probatū est. n. in his
que de motu. i. in. 8. phicoz. q^o nullum finitoy hz virtutē
infinitā: nec aliq^{uod} finitoy habet virtutē finitā: sic igi-
tur patet: q^o si sit corpus infinitum q^o mouet^{ur} motu recto:
oportet q^o moueatur a corpore infinito. si ergo ponamus
q^o corpus infinitum cōtingit moueri. et fm naturā et pre-
ter naturā. s. l^o continget fm vtrūq^{ue} modum: q^o sint duo
infinita. s. illud quod mouet sic: idest naturaliter vel vio-
lenter: et aliud quod mouetur. hoc autem est impossibile
q^o sint duo corpora infinita. vt supra ostensum est. ergo
non est possibile esse corpus infinitum quod moueatur
motu recto: hec etiam ratio logica est: q^{ia} procedit ex com-
muni proprietate infiniti corporis. quod. s. non habeat ex-
tra se aliud corpus equale. potest autem ex hac ratione

concludi non solum q̄ sint duo infinita sed plura. Nam si corpus infinitū mouet̄ nāliter corpus nāliter ipsuz mo- uēs erit infinitū. q̄ q̄ 2̄tingit ipsuz moueri violēter. corp⁹ q̄d mouet ipsuz violēter erit infinitū q̄ sic erunt tria infi- nita. Rursus q̄ motus qui est violentus vni est natura- lis alteri. vt supra dictum est: sequit̄ q̄ etiā sit aliud cor- pus infinitū quod naturaliter hoc modo moueat̄ a vir- tute infinita. Terciaz rationē ponit ibi.

75. **¶** Adhuc mouens quod infinitū aliquid est: si q̄dem. n. ipsuz seipsuz: animatū erit. Hoc au- tem q̄no possibile infinituz esse animal. Si au- tem aliud aliquid mouens: duo erunt infinita q̄ mouens q̄ q̄d mouetur: differētia sc̄dm for- mam q̄ virtutem.

76. **¶** Et hec quidez ratio inducitur. ad excludendū obuia- tionem quandā ad predictā rationez. posset. n. aliquis di- cere q̄ corpus infinitū mouet̄ naturaliter nō quidez ab alio sed a seipso sicut aīalia dicunt̄ seip̄a mouere. q̄ sic nō sequit̄ esse duo corpora infinita: q̄d premissa ratio cōclu- debat: q̄ ideo proponit q̄ necesse est dicere si sit corp⁹ in- finitū: q̄ mouēs ipsuz sit aliqd aliud: q̄ si moueret seip̄z eēt aīatum. hoc. n. est propriū animalū q̄ seip̄a moueat̄ si ergo corp⁹ infinitum sit mouens seipsuz: sequitur q̄ sit animal infinitū: sed hoc nō videtur esse possibile: q̄ omne animal habet determinatā figurā q̄ determinatā propo- tionem partiū ad totū q̄ nō cōpetit infinito: sic igitur nō pōt dici q̄ infinitū moueat̄ seipsum. Si autē dicatur q̄ aliquid aliud moueat̄ ipsuz: sequit̄ q̄ sint duo infinita. s. mouens. q̄ quod mouet̄. q̄ ex hoc sequit̄ q̄ differunt fm̄ speciē. q̄ virtutez q̄ mouens cōparatur ad mobile. sicut actus ad potentiam. hoc autem est impossibile sicut prius dictum est. Deinde cum dicit.

77. **¶** Si autem non 2̄tinuū totuz: sed quēadmo- duz dicit democritus q̄ leucippus determina- tum vacuo: vnū necessariū esse omnīū motuz. Determinata sunt q̄dez igitur figuris. Naturā autē esse dicunt ipsoz vnā: quēadmodū si aurum vnūquodq̄ sit segregatū. Hoz autēz quēadmodū dicimus necessariū esse eundem motum. Vbi. n. vnus bolus: q̄ tota terra fert̄: q̄ totus q̄dez ignis q̄ scintilla in eundē locum. Quare neq̄ leue simpliciter nullū erit corp⁹z si omnia habēt grauitatem. Si autē leuitatez graue nullum erit.

¶ Ostendit nō esse infinitū nō cōtinuū sed distinctuz p̄ interpositionē vacui. sicut posuerunt democritus q̄ leu- cippus. Et hoc ostēdit trib⁹ rōnib⁹: circa quaz primā dicit. q̄ si infinitū nō sit vnū totuz 2̄tinuū: sed sicut dicunt de- mocritus q̄ leucipp⁹ q̄ distinguat̄ vacuo intermedio. po- nebāt. n. q̄ corpora indiuisibilia nō pōt inuicem coniun- gi. nisi vacuo mediante s̄z aut hoz pōnē sequit̄ q̄ nece- sse sit oīuz eē vnū motū. dicebāt. n. q̄ ista corpa indiuisibilia infinita sint determinata. i. distincta adinuicē solūmodo per figuras: inq̄tum. s. vnum eozuz est pyramidale: aliud s̄pericum aliud cubicū. q̄ sic de alijs. q̄ tamen dicūt natu- ram oīuz eozuz esse vnā: sicut si quis dicat q̄ vnūquodq̄ eoz per se sepatū sit de nā auri: si autē eoz est vna nā: ne- cesse est q̄ sit vnus q̄dez motus eoz nō obstante q̄ sunt minime partes corp⁹z: q̄ ideo est motus totius q̄ partis sicut totius terre. q̄ vnus boli. i. vnus particule: q̄ totius ignis: q̄ vnus scintille. Si ergo oīa sunt eiusdem nature: q̄ habent eundem motum: aut oīa mouentur deorsum.

quasi habentia grauitatem: q̄ sic nullum corpus erit sim- pliciter leue: cū oīa corpora dicant̄ esse ex his composita aut oīa mouent̄ sursuz quasi hñtia leuitatez. q̄ sic nullum corp⁹ erit graue: q̄d est impossibile. Sc̄dm rōnē ponit ibi.

78. **¶** Adhuc si grauitatem habet aut leuitatem: erit aut extremū aliqd totius: aut mediū. Hoc autēz impossibile: infinito ente. Totaliterq̄z vbi nō est mediū: neq̄ extremū: neq̄ hoc q̄dem sursum: hoc autē deorsuz. Nullusq̄ locus erit corporibus latēis. Hoc autē non existente: mo- tus nō erit. Necesse. n. moueri aut secundū na- turā aut p̄ter naturā. Hec autē determinata sunt locis proprijs q̄ alienis.

¶ Et hec talis est. omne corp⁹ graue mouet̄ ad mediū: omne autem corpus leue mouet̄ ad extremum. si ergo aliqd vel quodlibet predictoz indiuisibiliū corporuz ha- beret grauitatem aut leuitatem: sequeret̄ q̄ totius spa- cy cōtenti ex indiuisibilib⁹ corporibus: q̄ vacuis interme- dy sit aliqd extremū aut mediū: sed hoc est impos- sibile cum totum istud spacium sit infinitum. Relinquit̄ tur ergo hanc positionē esse impossibilez. Et q̄ hec ratio valet ad destruenduz infinitum qualitercūq̄ infinitum ponat̄. siue sicut continuū siue sicut non cōtinuum. Ideo hanc eandē vltērius ponit cū subdit. Totaliterq̄z. q̄ dicit q̄ vniuersaliter possumus dicere. q̄ vbi nō est mediū q̄ extremum. ibi nō est sursuz: q̄d est extremū neq̄ deor- sum quod est mediū: q̄b⁹ subiectis nullus locus erit quo corpora ferant̄ motu recto. ferunt̄. n. sursuz. vel deorsuz sublato autem loco nullus erit motus. q̄ omne q̄d moue- tur necesse est moueri aut fm̄ naturā aut p̄ter naturā. q̄d quidē determinat̄ per loca pp̄ia q̄ aliena. Nam mo- tus naturales dicunt̄ q̄bus corpora mouent̄ ad loca pro- pria. motus autē violenti dicunt̄: quibus mouent̄ ad loca aliena. hoc autem est impossibile q̄ motus auferat̄ a cor- porib⁹. q̄ impossibile ē ponere infinitū. Tercia rōnē pōit ibi.

79. **¶** Adhuc si vbi p̄ter naturāz aliquid manet̄ aut fert̄: necesse cuiusdā esse alterius hunc mo- tum secundū naturā. Hoc autē credibile ex idu- ctione. Necesse igit̄ neq̄ oīa grauitatē habere aut leuitatē: sed hoc q̄dez: hoc autē nō. Quod q̄dem igit̄ non est corpus omnino infinitum: ex his manifestum.

¶ Dicit q̄ motus ad quē mouet̄ aliquid p̄ter naturāz vlt̄ in quo quiescit p̄ter naturā: necesse est q̄ sit cuiusdā alterius fm̄ naturā ad quē. s. naturaliter mouet̄. q̄ in quo naturaliter quiescat. q̄ hoc credibile fit ex inductiōe. Nā terra mouet̄ sursuz p̄ter nām: ignis vero s̄z nāz. q̄ ecōuer- so ignis deorsuz p̄ter naturā: terra vero fm̄ naturā: vide- mus autē quedā moueri deorsum. q̄ quedā sursum: si autē ista que mouentur sursum. mouēt̄ p̄ter naturā: opoz- tebit dicere aliqua alia esse que mouent̄ sursum fm̄ natu- ram: similiter si ponatur q̄ ea que mouent̄ deorsum: mo- uent̄ p̄ter naturā: necesse est ponere alia que mouent̄ deorsum fm̄ naturā. Unde non oīa habent grauitatem. neq̄ oīa hñt leuitatē fm̄ positionem predictā: sed hec q̄- dem habent grauitatez q̄ naturaliter mouent̄ deorsum. hec autē non que naturaliter mouent̄ sursuz. **¶** Ultimo autē epilogando cōcludit manifestuz esse ex predictis. q̄ oīno nō est corpus infinitum. s. infinitum continuum: ne- q̄ infinitum distinctum per interpositionem vacui. dicit̄ tur autem he vlt̄ime rationes logice: q̄ procedunt ex q̄- busdam probabilibus nondum plene probatis.

L6.
76.

Quia autem neque plures possibile est esse celos dicimus. Hoc enim dicebamus intendendum: si quis non putat uniuersaliter ostensus esse de corporibus quod impossibile est esse extra mundum, scilicet de quocumque corpore: sed solum in infinito positus dicta esse ratione.

Quod philosophus ostendit quod uniuersus non est infinitum magnitudine: hic ostendit quod non sunt plures mundi numero neque quod sint infiniti, et primo dicit de quo est intentio, et exequitur propositum ibi. Dicit enim et manet et dicit ergo primo: quod quod ostensus est quod corpus totius uniuersi non est infinitum: restat dicendum quod non est possibile esse plures celos, id est plures mundos. Ita enim supra diximus quod de hoc erat intendendum. Est autem considerandum quod supra philosophus fecit mentionem quod extra celum non est aliquid corpus neque finitum neque infinitum, ex quo sequitur quod non est alius mundus preter istum, et non aliquid corpus extra celum, et ideo si sufficiens esset supra probatum quod extra celum non sit aliquid corpus neque finitum neque infinitum: nihil restaret probandum: sed si quis non putat quod in superioribus sit ostensum uniuersaliter de corporibus: quod impossibile sit quodcumque corpus esse extra mundum: sed solum quod ratio supra sit inducta de corporibus que ponuntur esse infinita. secundum hoc adhuc restat videndum an sit possibile esse plures celos siue plures mundos. Deinde cum dicit.

Omnia enim et manent et moventur secundum naturam et violentiam: et secundum naturam quidem in quo manent non violentiam: et feruntur: et in quibus feruntur et manent. In quo autem violentiam et feruntur violentiam et in quem violentiam feruntur: violentiam et manent. Adhuc si violentiam ista latio contraria secundum naturam.

L6.
77.

Probat propositum: et primo ostendit quod tamen est unus mundus et inquit an possibile sit esse plures mundos ibi. Quod autem non solum unus, circa primum duo facit: primo ostendit esse tamen unum mundum ratione supra ex inferioribus corporibus ex quibus omnes ponebant mundum existere, et ostendit idem conueniens esse ex utrisque corporibus: tam inferioribus quam celestibus ibi. Adhuc autem et per eas et. Circa primum duo facit: primo inducit rationes ad propositum ostendendum, et probat quoddam quod supponerat ibi. Quod autem est aliquid et. Circa primum ponit tres rationes, secunda incipit ibi. Adhuc necesse et, tertia ibi. Sed adhuc et. Circa primum duo facit, primo premitit tres suppositiones: quarum prima est: quod omnia corpora quiescunt et moventur tam secundum naturam quam etiam secundum violentiam quod quidem habet veritatem in corporibus inferioribus, que cum sint generabilia et corruptibilia: sic per vim fortioris agentis possunt mutari a sua specie: ita etiam possunt remoueri a suo loco per motum violentum et quietem. In corporibus autem celestibus nihil potest esse violentum et extra naturam cum sint incorruptibilia. Secunda suppositio est: quod in quocumque loco aliqua corpora manent secundum naturam, et non per violentiam: in illis locis per naturam feruntur: et in quocumque loco e converso aliquid per naturam feruntur: in illo loco naturaliter quiescunt: et idem dicendum est circa violentiam: quod in quo loco aliqua quiescunt per violentiam: in illis locis feruntur per violentiam, et e converso si ad aliquem locum feruntur per violentiam: in illo loco per violentiam quiescunt: et huius suppositionis ratio est: quod cum quies in loco sit finis motus localis: oportet motum proportionari quieti sicut finis proportionatur his que sunt ad finem. Tertia suppositio est: quod si aliqua loci mutatio sit per violentiam alicui corpori contraria est ei secundum naturam sicut patet ex his que supra dicta sunt. Secunda ibi.

Ad medium itaque quod hic si infertur terra: in de hinc feretur illuc secundum naturam.

Ex predictis suppositionibus arguit ad propositum, primo quidem ex parte motus: si enim sunt duo mundi: oportet esse in utroque aliquam terram, terra ergo que est in alio mundo aut feretur ad medium huius mundi per naturam: aut per violentiam: si per violentiam: oportebit dicere secundum tertiam suppositionem quod contraria loci: mutatio que est ab isto mundo in medio illius mundi: sit ei secundum naturam: et hoc patet esse falsum: quod a medio istius mundi nunquam terra mouetur secundum naturam, ergo et primum est falsum, scilicet quod sint plures mundi. Secundo ibi.

Et si manet hic: inde non violentiam: et feretur secundum naturam huc. Una enim que secundum naturam.

Arguit ad idem ex parte quietis: sicut enim manifestum est: quod natura terre non patitur quod moueatur secundum naturam a medio huius mundi: ita etiam terre natura hoc habet quod hic in medio huius mundi quiescat naturaliter, si ergo inde huc delata terra manet hic non per violentiam: sed per naturam: sequitur per secundam suppositionem quod ab illo medio feretur huc, secundum naturam: et hoc ideo: quod unus est motus vel una loci mutatio terre secundum naturam. Unde non potest esse quod uterque motus sit terrenalis, scilicet ab illo medio ad istud, et ab isto ad illud. Deum cum dicit.

Adhuc necesse omnes mundos ex eisdem esse corporibus: sicut quidem existentes secundum naturam.

Sed adhuc necesse et corporum unum quodque necessarium eandem habere virtutem: ut puta dico ignem et terram et intermedium eorum. Si enim equoca hec et non secundum eandem ideam dicuntur que ibi his que apud nos: et totus equivoce utique dicitur mundus: palam igitur quod hoc quidem a medio ferri naturam est: hoc autem ad medium ipsorum: siquidem dem omnis eiusdem speciei ignis igni et aliorum unum quodque: quemadmodum et que in hoc parte ignis.

Ponit secundam rationem que excludit quedam defectum que posset aliquis imponere prime rationi, posset enim aliquis ad primam rationem respondere quod terra que est in illo mundo: est alterius nature quam terra que est in hoc mundo, primo ergo Aristoteles hoc excludit, secundo ex hoc arguit ad propositum ibi. Nante sunt igitur ferri et. Tertio excludit quadam obiectionem ibi. Dignificare autem et, ostendit autem primo terram que est in alio mundo esse eiusdem nature cum terra que est in hoc mundo, primo quidem ratione accepta ex parte mundi, secundo ratione accepta ex parte motus ibi. Quod autem necesse sit et, dicit ergo primo, quod si plures mundi qui ponuntur: sint similis nature: necesse est quod sint ex eisdem corporibus, et adhuc ulterius necesse est quod unum quodque illorum corporum habeat eandem virtutem cum corpore quod est in hoc mundo, sic oportet ignem et terram esse eiusdem virtutis in quolibet illorum mundo, et eadem ratio est de intermediis corporibus que sunt aer, et aqua: quod si corpora que sunt ibi in alio mundo dicantur equivoce cum corporibus que sunt apud nos et in hoc mundo, et non secundum eandem ydeam, id est non secundum eandem speciem: consequens erit quod etiam ipsum totum constans ex huiusmodi partibus equivoce dicatur mundus. Ex partibus enim diuersis in specie necesse est et totum diuersum in specie componi: hoc autem non videntur intendere qui ponunt plures mundos, sed uniuersaliter utuntur nomine mundi, Unde sequitur secundum eorum intentionem, quod corpora que sunt in diuersis mundis, habeant eandem virtutem: et ita manifestum est quod etiam in aliis mundis sicut et in isto aliquid ipsorum corporum: ex quibus constituitur mundus natus sit ferri a medio: quod competit igni: aliud autem ad medium quod competit terre, si hoc verum est quod omnis ignis omni igni est eiusdem speciei: in quocumque mundo sit ignis

L6.
79L6.
78.L6.
80.L6.
81.

sicut et diuersae partes ignis in hoc mundo existentis: sunt
vnius speciei: et eadem est ratio de alijs corporibus. **C** De
inde cum dicit.

Quod autem necesse sit habere ex his que
circa motus suppositionibus manifestus. mo-
tus enim finiti. Et vnumquodque elementorum
dicitur secundum vnum quendam motuum.

79. **Q**uare siquidem et motus idem: et elemen-
ta: necesse est esse vbiq; eadem.

Ostendit idem ratione accepta ex parte motus. et di-
cit manifestum esse qd necesse sit sic se habere: sicut dictum
est de vniuersitate corporum que sunt in diuersis mundis.
hoc ex suppositionibus que accipiuntur circa motus. vo-
cat aut suppositiones ea quibus utitur ad propositum osten-
dendum: propter hoc. qd hec supponuntur sicut principia: licet
quedam eorum supra fuerint probata. Est autem vna supposi-
tio qd motus sint finiti. i. determinati secundum species: non enim
sunt infinite species motuum simplicium: sed tres tantum: vt su-
pra probatum est: scilicet suppositio est qd quodlibet elemen-
torum dicitur secundum qd habet naturam ad aliquem vnum mo-
tum sicut terra dicitur grauis propter habitudinem ad mo-
tum deorsum. ignis dicitur leuis propter aptitudinem ad
motum sursum. qd igitur sunt determinate species motus:
necesse est qd sint determinata loca. vnde motus secundum spe-
ciem in quolibet mundo: et qd vnumquodque elementorum
dicitur secundum aliquem motuum: necesse est ulterius qd elemē-
ta sint eadem secundum speciem: vbiq; i. in quolibet mun-
do. **C** Deinde cum dicit.

Nate sunt igitur ferri: et ad hoc quidem me-
dium: que in alio mundo terre partes: et ad hoc
quidem extremum: qui ibi ignis: sed impossi-
bile. si enim hoc acciderit: necesse est ferri sur-
sum quidem terram in proprio mundo: ignem
autem ad medium. Similiter autem et ea que
hic terram a medio ferri secundum naturam
latam ad id quod ibi medium propter mundos
sic ponit adinuicem. **C** Aut enim non ponen-
dum eandem esse naturam simplicium corpo-
rum in pluribus celis: aut dicentes sic medium
vnum necesse est facere extremum. **C** Hoc
si autem existente in consequenti: impossibile est
esse mundos plures vno.

Ex premisis arguit ad propositum. si enim corpora que
sunt in quolibet mundo: sunt eiusdem speciei. videmus au-
tem qd omnes partes terre que sunt in hoc mundo feruntur
ad hoc medium huius mundi. et omnis ignis ad extremum huius
consequens erit: qd etiam omnes partes terre que sunt in quocun-
q; alio mundo: feruntur ad medium huius mundi. et omnes partes
ignis que sunt in quocunq; alio mundo: feruntur ad extremum
huius mundi: sed hoc est impossibile. si enim hoc accideret: ne-
cesse esset qd terra que est in alio mundo ferretur sursum in
proprio suo mundo. et qd ignis in illo mundo ferretur ad medium.
et simili ratione. terra que est in hoc mundo ferretur secundum natu-
ram a medio huius mundi in medium illius mundi: et hoc ne-
cesse est sequi propter dispositionem mundorum: qui tale situm
habent: vt medium vnius mundi sit distans a medio alteri.
et sic non potest terra ad medium alterius mundi moueri nisi
recedat a medio sui mundi mota versus extremum. quod est
moueri sursum. simili: qd extrema diuersorum mundorum ha-
bent diuersum situm: necesse est qd si ignis debeat ferri ad
extremum alterius mundi: qd recedat ab extremo proprio
mundi quod est moueri deorsum in proprio mundo. Nec autem

sunt inconuenientia. qd aut ponendum est: qd non sit ea-
dem natura simplicium corporum in pluribus mundis: quod su-
pra improbatum est: aut si dicamus esse eandem naturam. et veli-
mus vitare predicta inconuenientia: que sequuntur ex diuersita-
te mediorum et extremorum: necesse est ponere vnum solum me-
dium: ad quod feruntur omnia grauia vbiq; sint. et vnum
extremum: ad quod feruntur omnia leuia vbiq; sint: quo posi-
to impossibile est esse plures mundos. qd ad vnitatem medij.
et extremi: sequitur vnitatis circuli: seu sphaere. **C** Deinde
cum dicit.

Significare autem aliam esse naturam sim-
plicium corporum: si distent minus vel plus
a proprijs locis: irrationabile. Quid enim dif-
fert. tanta quidem dicere longitudine distare:
aut tanta. Differt enim secundum rationem
quanto plus magis: species autem eadem.

Excludit quaedam obiectionem qua posset aliquis dicere qd
corpora que sunt in alio mundo non mouentur ad medium:
et extremum huius mundi propter distantiam: sed ipse hoc exclu-
des dicit qd irrationabile est dignum reputare: qd sit alia natu-
ra simplicium corporum propter hoc qd distat plus vel minus
a proprijs locis: ita. i. qd ad propria loca moueantur de propin-
quo: et non de remoto. non enim videtur differre quantum ad naturam
corporis: qd per tantam longitudinem distet a suo loco. vel per
maiorē. qd differentia mediorum mathematica non diuersifi-
cat naturam. est enim secundum rationem: qd quanto plus corpus appro-
pinquat ad suum locum: tanto magis velociter moueatur. ita
tamen qd species sit eadem et motus et mobilis: differen-
tia enim velocitatis est secundum quantitatem. non secundum speciem: si-
cut et differentia longitudinis.

Sed adhuc necesse esse aliquem motum ipso-
rum. Quod quidem enim mouentur manife-
stum: vtrum igitur vi omnibus dicemus mo-
ueri etiam contrarijs: sed quod non natum est
omnino moueri impossibile hoc moueri vio-
lencia: si igitur est aliquis motus ipsorum se-
cundum naturam. necesse est eorum que simi-
lis speciei: et singulorum ad vnum numero lo-
cum existere motum. **P**uta ad hoc aliquod medium
et ad hoc aliquod extremum. **C** Lec. XVII.

Remissis duabus rationibus ad ostendendum vni-
tatem mundi. hic Aristoteles ponit tertiam rationem ad
idem. que quidem. s. addit quoddam aliud quod vide-
bat deficere ad primam rationem: posset enim aliquis
dicere qd corporibus non inest moueri natu-
raliter ad aliqua loca determinata: vel si ad aliqua loca
determinata mouentur ea que sunt vnius speciei: et diuersa
secundum numerum: mouentur ad loca diuersa secundum numerum que con-
ueniunt in specie: non autem ad eundem locum secundum numerum: sicut
prima ratio supponebat. Ad hec igitur certificanda philosophus indu-
cit tertiam rationem. circa quam tria facit. primo ponit ratio-
nem. scilicet excludit quaedam obiectionem ibi. Si autem ad
speciem eandem referretur. tertio infert principalem conclusionem ibi.
Itaque necessarium est. Dicit ergo primo necessarium esse qd
sit aliquis motus predictorum corporum: manifestum est autem
qd mouentur. Quod quidem apparet et per sensum et per ra-
tionem: qd huiusmodi sunt corpora naturalia: quibus compe-
tit moueri: potest ergo dubitatio permanere. vtrum sit dicen-
dum qd corpora naturalia moueantur per violentiam omni-
bus moribus quibus mouentur: etiam si sint contrarij. puta qd
ignis inducat sursum et deorsum per violentiam: sed hoc est im-
possibile. qd quod non est omnino natum moueri. i. quod nullum mo-
tum habet ex sua natura: impossibile est qd moueatur per violentiam.

Co.
82.

hoc enim dicimus per violentiam pati: quod p̄ superioris agentis naturā remouetur a propria inclinatione: si igitur corporibus nō inesset aliqua naturalis inclinatio ad quosdā motus: violentia in eis locū nō haberet: sicut si animal nō esset natū videre: nō attribueret ei cecitas: oportet igitur dicere q̄ istoz corporoz q̄ sunt partes mūdi: sint aliq̄ motus s̄m naturaz. eoz ergo quoz est vna natura: est vnus motus: vnus aut̄ motus dicit̄ qui est ad vnū terminū: vt p̄ in physicis. necesse est ergo q̄ mot⁹ singuloz que sunt vnus speciei sit ad vnū locū numero: videlicet si sint grauiā ad medium huius mundi. et si sint leuiā ad hoc extremum huius mundi. et ad hoc sequitur esse vnū mūdum. ¶ Deinde cum dicit.

85. **C** Si autem ad specie eadez: plura autem: qz et singularia plura quidem: specie aut̄ vnū quodqz indifferens: non huic quidez: huic autem non: tale erit partium: sed similiter omnibus: similiter enim omnia secundum speciem indifferentia abinuicem. Numero autem alterum quodcunqz a quocunqz.

84. **C** Bico autem hic quoniam partes que hic adinuicem: et que in altero mundo: similiter se habent. Súptuz igitur hinc nihil differt per comparationez ad aliquid earum: que in alio aliquo mundo partium: et respectu earum que in hoc ipso: sed similiter. Differunt eniz nihil specie abinuicē.

¶ Excludit quandā obiectionē: posset .n. aliquis dicere q̄ oīa corpora que habēt eūdem motū naturalē mouentur ad loca que sunt eadē specie: sed plura numero. quia ipsa singularia .i. singule partes vnus corporis naturalis: puta terre vel aque sunt plura numero: s̄ nō differūt specie. Non videtur aut̄ plura regere vnitas nature mobiliū que sunt vnus speciei: q̄ q̄ eoz motus sit vnus s̄m specie: ad qd̄ videt̄ sufficere q̄ loca ad que terminantur: sint similia in specie. S̄ ipse ad hoc excludēduz dicit q̄ tale .s. accidēs .s. moueri ad eadē loca s̄m specie: nō videt̄ puenire huic partiū. huic aut̄ nō .s. q̄ q̄daz partes similes specie moueant̄ ad eūdem locū numero: q̄daz vero ad eūdem locū s̄m spēm: sed similiter opz q̄ pueniāt oibus: vt .s. vel omnes partes similes specie moueant̄ ad vnū locū s̄m numez: vel oēs huiusmodi partes moueant̄ ad locū similit̄ specie: numero tñ differentē. qz oēs huiusmodi similiter se habēt q̄tū ad hoc q̄ nō differūt specie adinuicē: sed vnū quodqz differt ab altero s̄m numez. hoc autē ideo dicit. qz partes alicuius corporis. puta terre que sunt in hoc mūdo: similr se habēt adinuicē: et cū partibus terre que sunt in alio mūdo. ex quo terra hic et ibi est eiusdē speciei. si ergo hinc .i. ex isto mūdo: sumat̄ aliqua pars: puta terre nihil differt si comparet̄ ad aliquā partiū que sunt in alio mūdo: s̄ similit̄ est comparatio ad vtrasqz. qz nō differūt specie adinuicē partes terre: q̄ sunt in hoc mūdo et q̄ sunt in alio mūdo. et eadē ratio est de alijs corporib⁹. videm⁹ aut̄ q̄ oēs partes terre q̄ sunt in hoc mūdo mouentur ad vnū numero locū: et simile est in alijs corporib⁹. ergo oēs partes terre in quocūqz mūdo sint: naturaliter mouent̄ ad hoc mediū hui⁹ mūdi. Ipsa igitur naturalis inclinatio oīum corporoz grauiū ad vnū numero medium: et oīum leuiū corporoz ad vnū numero extremū. manifestat vnitatē mūdi. nō .n. pōt dicit̄ q̄ in pluribus mūdis ordinent̄ corpora s̄m diuersa media et extrema: sicut et in pluribus hoībus sunt media: et extrema diuersa numero s̄ in eadē specie. qz natura mēbroz hoīs: vel eniū libet aīalis nō determinat̄ s̄m ordinē ad aliquē locū: s̄ magis

s̄m ordinē ad aliquem actum: talis autem situs partium animalis: congruit decentie operationis mēbroz. Sed natura grauiū et leuiū determinat̄ ad certa loca. ita .s. q̄ oīa que habēt eadē naturā ad vnū numero locū. vnū numero habent naturalem inclinationem. ¶ Deinde cum dicit.

85. **C** Itaqz necessarium: aut amonere has suppositiones: aut medium vnum esse: et extremū. Hoc autem ente necesse est et celum vnum solum esse et non plures eiusdē bis argumentis: et eiusdem necessitatibus.

¶ Infert p̄ncipalē conclusionē: cū .n. conclusio s̄m formaz debitā infertur ex p̄missis: necesse est vel conclusionē concedere: vel p̄missas negare: cōcludit ergo q̄ aut est necesse amouere .i. negare has suppositiones .i. p̄ncipia ex qb⁹ cōcludit p̄positū: aut necesse est p̄cedere conclusionē .s. q̄ vnū mediū ad qd̄ ferunt̄ grauiā: ferunt̄ oīa grauiā. et vnū extremū ad qd̄ ferunt̄ leuiā: ferunt̄ omnia leuiā quo existēte: necesse est ex p̄sequēti: q̄ sit vnū celū .i. vnus mūdus. et non plures. et hoc per argumenta .i. signa predicta. et per necessitates .i. necessarias rationes predictas. ¶ Deinde cum dicit.

86. **C** Quod aut̄ est aliquid quo nata est terra ferri et aqua: palā est ex alijs.

¶ Ostēdit quoddā quod supposuerat .s. q̄ corpora naturalia habēt loca determinata ad q̄ naturaliter ferunt̄. et p̄mo ostēdit p̄positū. sc̄do destruit opinionē contrariam Ibi. S̄ adhuc neqz ab alio rē. Circa p̄mū duo facit. p̄mo ostēdit p̄positū per rōnem naturalē. sc̄do per signū ibi. Argumentum aut̄ rē. Circa p̄mū tria facit. p̄mo p̄ponit qd̄ itēdit et dicit. manifestū esset ex alijs rōnibus: q̄ ex p̄missis: vel ēt ex alijs motibus: q̄ est aliqz locus determinatus quo naturaliter terra fertur. et similiter dicendum est de aqua. et de quolibet aliorum corporum. Secundo Ibi.

¶ Omnino enim quod mouetur ex quodam in quiddam transmutatur: et hoc ex quo: et in quod specie differunt. Omnis enim finita transmutatio: puta quod sanatur ex infirmitate in sanitatem: et quod augmentatur ex paruitate in magnitudinem: et quod fertur: igitur et eniz hoc fit vnde quo. Oportet igitur specie differre ex quo: et in quod natum est ferri: quemadmodum quod sanatur: non vbi contingit: neqz vbi vult mouens. et ignis igitur. et terra nō ad infinitū feruntur: sed in opposita. opponitur autem secundum locum sursum: ei quod deorsum. Quare ista erunt termini lationis.

¶ Ponit rōnē dicēs oīo hoc vniuersaliter esse vey q̄ oē qd̄ mouet̄: trāsmutat̄ ex quodā determinato in quoddā determinatū. dicit̄ .n. in p̄mo physicoz: q̄ albū sit nō ex quolibet non albo: s̄ ex nigro: hec aut̄ duo .s. ex quo mot⁹ p̄cedit: et in qd̄ determinat̄: differunt specie. sunt .n. contraria: vt p̄ in .s. physicoz: cōtrarietas aut̄ est differentia s̄m formā: vt dicit̄ in .io. metaphysice: hoc aut̄ qd̄ p̄dictū est: p̄bat p̄ hoc q̄ oīs trāsmutatio est finita: vt p̄bat̄ i. 6. physicoz. et etiā per ea q̄ supra dicta sunt .s. q̄ nihil mouet̄ ad id ad qd̄ nō pōt puenire: nihil at̄ pōt puenire ad infinitū: vñ oī oēs mutatoez ēē finitā. si at̄ nō ēēt aliq̄d determinatū i qd̄ tēdit mot⁹ differēs spē ab eo a quo mot⁹ icipit: oportet teret motū esse infinitū: nulla .n. rō esset: quare magis mo

85.

86.

86.

88.

tus. terminaretur hic q̄ alibi: sed eadem ratione qua incepit illic moueri incipiet moueri et hic. Manifestat etiā p̄ exemplū qd̄ dictū est. Illud. n. qd̄ sanā: mouet̄ ex infirmitate in sanitate. et illud qd̄ auget̄: mouet̄ ex paruitate in magnitudine. o3̄ igit̄ etiā illud qd̄ fertur. i. qd̄ mouet̄ fm̄ locū: moueri a quodā determinato in quoddā determinatū. et hec sunt loca: vnde incipit motus et locus quo tēdit. Sic igit̄ opz̄ q̄ specie differat locus in quo aliqd̄ mouet̄ localiter. et in quē naturaliter fert̄: sicut id qd̄ sanā: nō intendit vbiq̄: p̄tingit quasi a casu: neq̄ ex sola volūtate mouentis: s3̄ ad aliqd̄ determinatū ad qd̄ natura inclinat̄. sic igit̄ et ignis et terra et alia corpora naturalia nō ferunt̄ ad infinitū. i. ad aliqd̄ ideterminatū: sicut posuit Democritus: s3̄ ferunt̄ in loca appposita locis in quibus prius erant: contrariā aut̄ sursum fm̄ locū ei qd̄ est deorsum. sequit̄ ergo qd̄ sursum et deorsum sunt termini naturalium motuum corporum simplicium. Tertio ibi.

86. Quoniam autem et qui circum habet aliquam qualiter opposita ea que secundum diametrum totius autem non est contrarium: neq̄ vnū: quare et his modo aliquo motus in opposita et finita. Necessesse igitur esse aliquem finem: et non in infinitum ferri.

87. Excludit quādā obuiationē qua posset aliq̄ obuiare ex motu circulari: qui non videt̄ eē ex opposito in oppositum: s3̄ magis ex eodē in idē: ipse dicit qd̄ etiam motus circularis aliquat̄ h3̄ oppositū in termino. dicit aut̄ aliquat̄ liter p̄pter duo. Primo qd̄. q̄ non inuenitur oppositio in motu circulari fm̄ aliqua p̄cta in circulo designata. put̄ sunt p̄cta ipsius circuli: s3̄ solū. put̄ sunt extrema dyametri fm̄ quā mēsurat̄ magna distātia in circulo. vt supra dictū est: vnde subdit. Ea q̄ s3̄ dyamet̄. i. extrema opposita sunt. Secūdo qd̄ sicut totū corpus sphericum nō mutat locū subiecto: s3̄ solū rōne: partes aut̄ eius variāt locū: etiā subiecto. ita si accipiat̄ totus motus circularis nō inuenitur aliqua oppositio in terminis: nisi fm̄ rōnē. put̄. i. idēz a quo et in qd̄ motus circularis accipit̄ vt p̄ncipiū. et vt finis: s3̄ accipiēdo partes motus circularis: accipit̄ ibi oppositio fm̄ lineā rectā: vt supra dictū est. et idē subdit qd̄ toti circulationi. nō est aliqd̄ cōtrariū. Si ergo p3̄ qd̄ et in his que circulariter ferunt̄: mutatio est aliquo modo in opposita. i. finita. et sic vniuersaliter concludit qd̄ itēdit. i. qd̄ necesse est eē aliq̄ finē motus localis: nō aut̄ in infinitū fertur corpus naturale. i. ad aliquod indeterminatum: sicut posuit Democritus motū at̄ homoz̄. Deinde cū dicit.

88. Argumentum autem est eius quod non in finitum ferri: et terra quidem q̄to vtiq̄ propinquior fit medio velocius ferri. Ignem autem q̄to vtiq̄ ei quod est sursum: si autem infinitum esset infinita itaq̄ velocitas. Si autem velocitas et grauitas et leuitas: vt enim amplius descendente velocitate alterum grauitate vtiq̄ erat velocius: sic si infinita erat huiusmodi additio: et velocitatis additio infinita vtiq̄ esset.

Probat idē p̄ signū quā qd̄ p̄ba tionē vocat argumētum eo qd̄ talis probatio est quasi p̄iecturalis. et dicit qd̄ argumētū eius qd̄ corpus naturale nō ferat̄ in infinitū: sed ad aliqd̄ certum est qd̄ terra q̄to magis appropinquat ad mediū velocius fert̄ qd̄ potuit deprehēdi ex maiori eius impulsu: put̄. i. a graui cadēte fortius ipellit̄ aliqd̄ iuxta terminū sui mot̄. et eadē rō est de igne qd̄ motus ei in tanto est velocior: q̄to magis appropinquat ad locum sursum.

Si ergo in infinitū ferret̄ terra vel ignis. in infinitū posset velocitas eius augeri: et etiam grauitas: vel leuitas corporis naturalis. sic. n. velocitas corporis grauis ē maior q̄to graue corpus amplius descendit: qd̄ qd̄ corpus graue est velocius p̄ suā grauitatē: sic etiā ita poterit esse additio infinita ad velocitatē: si sit additio infinita ad grauitatē: vel leuitatē: ostēsum est aut̄ supra qd̄ nō pōt eē grauitas vel leuitas infinita. et qd̄ non pōt aliqd̄ moueri ad id ad qd̄ nō potest p̄tingere. Sic igit̄ additio grauitatis nō pōt esse infinita. et p̄sequens: nec additio velocitatis: vnde nec motus corporum naturalium pōt eē in infinitū. Sciēdum est aut̄ qd̄ cām huius accidētis qd̄ terra velocius mouet̄ quāto magis descendit: yparcus assignauit ex parte mouentis p̄ violentiam. q̄ q̄to elongatur motus: tāto minus remanet de virtute mouētis. et sic motus fit tardior: vnde motus violentus in p̄ncipio qd̄ itēdit. In fine aut̄ remittit̄ intantum qd̄ finaliter graue nō pōt plus sursum ferri: s3̄ incipit moueri deorsum p̄ paruitatē eius qd̄ remāserat de virtute motoris violenti: que q̄to magis minorat̄: motus contrarius fit velocior. S3̄ ista ratio est particularis solū in his que mouent̄ naturalr̄ post motū violentū. nō aut̄ h3̄ locū in his que mouent̄ naturalr̄: eo qd̄ generant̄ extra propria loca. Alij assignauerūt huius cām ex q̄titate medij per qd̄ fit motus: puta aeris qd̄ minus resistit q̄to plus p̄cedit in motu naturali. Et idē minus pōt impedire motū naturalē. s3̄ et hec rō nō minus p̄tereret in motib̄ violentis q̄ naturalibus in quibus tñ contrariuz accidit: vt infra dicit̄. Et idē dōm est cū Arist. qd̄ cām huius accidētis est qd̄ q̄to corp̄ graue magis descendit: tāto magis p̄fortat̄ grauitas eius p̄pter p̄pingtatē ad p̄p̄riū locū. et ideo argumētat̄ qd̄ si cresceret in infinitum velocitas qd̄ cresceret etiam in infinitum grauitas. Et eadem est ratio de leuitate.

Sed adhuc neq̄ ab alio fertur ipsorum hoc qd̄ sursum. hoc aut̄ deorsum. Neq̄ vi que ad modū quādā aiunt extrusione. Lec. XVIII.

Ostēdit ostendit p̄hs qd̄ corpora naturalia mouent̄ naturalr̄ ad determinata loca. hic excludit opinionē contrariā. et p̄mo p̄ponit qd̄ in tēdit. sc̄do p̄bat p̄positū ibi. Tardius. n. et. Quia vō per hoc qd̄ falsitas excludit̄: veritas p̄probat̄. Inducit hic p̄hs exclusionē erroris quasi quādā veritatis demōstrationē dicēs qd̄ adhuc etiā qd̄ dictū est manifestat̄ per hoc qd̄ corpora naturalia nō feruntur sursum et deorsum: neq̄ sicut ab alio exteriori motu p̄ qd̄ qd̄ itelligēdū est: qd̄ remouet̄ exteriorē motorem qui huiusmodi corpora moueat: postq̄ sunt formā specificā sortita: mouent̄. n. leuia quidē sursum: grauia aut̄ deorsum a generāte inq̄tū dat eis formā quā seq̄ tal̄ mot̄ a remouēte p̄hibēs per accidēs: et nō p̄ se. Quidā vō posuerūt qd̄ postq̄ sp̄z̄ sunt adepta huiusmodi corpora: idigēt ab aliquo extrinseco moueri p̄ se: qd̄ hic p̄hs remouet̄. Neq̄ et dōm est qd̄ huiusmodi corpora moueant̄ per violentiā: sic qd̄ dixerūt qd̄ mouent̄ per quādā extrusionē inq̄tuz̄. i. vniū corpus trudit̄ ab alio fortiori: ponebāt. n. qd̄ oīum corporum erat naturaliter vnus motus: sed dum quedā eoz̄ ab alijs impellunt̄: fit qd̄ qd̄ eoz̄ mouentur sursum: quādam aut̄ deorsum. Deinde cum dicit.

Tardius enim vtiq̄ moueretur maior ignis sursum. et maior terra deorsum. nunc autem contrarium semper maior ignis velocius fertur. et maior terra in eum qui ipsorum locum.

Probat p̄positū tribus rōnibus: quaz̄ p̄ma p̄ncipalr̄ iducit̄ ad ostēdēdum qd̄ huiusmodi corpora in suis naturalib̄ motibus: nō mouent̄ ab exterioribus motib̄. ma

nifestus est enim q̄ tanto tardior est motus: q̄to mouēs minus vincit super mobile: eadem autem virtus mouentis minus vincit maius mobile q̄ min⁹. si ergo huiusmodi corpora mouerentur ab aliquo exteriori mouente: tardius moueretur maior ignis sursum: et maior terra deorsum. Nunc autē contrariū accidit q̄ maior ignis: et maior terra velocius feruntur in propria loca: per q̄d dā intelligi: q̄ huiusmodi corpora habēt intrinsecus p̄ncipiū sui mot⁹: quoz virtutes motiue tanto sunt maiores: q̄to corpora fuerint maiora. et idē velocius feruntur. sic ergo p̄ q̄ huiusmodi corpora suis motib⁹ naturalibus mouentur: nō per virtutē exteriorē: sed p̄ virtutē intrinsecā: quā acceperūt a generāte.

Secundam rationem ponit ibi.

Neq̄ velocius vtiq̄ in fine ferretur. si vi extrusione. Omnia enim a vim inferente longius facta tardius feruntur.

Que quidē p̄ncipalr ad hoc iducit q̄ motus hoz corporoz: nō est per violētiam. videm⁹. n. q̄ oīa q̄ per violētiam mouentur: tāto tardius feruntur: q̄to magis elongantur a motore q̄ vim itulit: sicut p̄ in his que prouciuntur: q̄ eorum motus in fine est remissior: et tādē totalr deficit. Si ergo corpora grauiā et leuiā mouerentur p̄ violētiam: quasi mutuo se truderēt: sequerēt q̄ eoz motus ad propria loca nō esset velocior in fine: s̄ magis tardior: cuius contrarium ad sensum apparet. Tertiam rationem ponit ibi.

Et vnde vi illuc feruntur non vi. Itaq̄ ex his speculantibus est accipere fidem de dictis sufficienter.

Que pōt respicere ad vtrūq̄. q̄ videm⁹ q̄ nullū corp⁹ illic fertur p̄ violētiam: vnde p̄ violētiam remouet: ex hoc enim aliq̄ corpus a loco aliquo per violētiam remouet. q̄ natū est ibi eē: vñ illuc naturaliter et nō per violētiam fertur. si ergo ponat q̄ motus aliq̄ corporoz grauiū et leuiūz q̄bus ab aliquib⁹ locis remoueantur sint violēti: nō pōt dici q̄ motus contrariū q̄bus ad illa loca feruntur sint violēti. et ita non est vtz: q̄ oēs motus hoz corporoz sint ab alio. et per violentiam. Concludit autem ex dictis epilogando: q̄ per speculationez hoz attingit accipere fidē de his que dicta sunt. Deinde cum dicit.

Adhuc autem et per eas que ex prima philosophia rationes ostēderur vtiq̄. et ex eo qui in circuitu motu: quam necessarium sempiternum: similiter et hic esse et in alijs mundis.

Ostēdit vnitatē mundi per corpora superiora q̄ circulariter feruntur. et p̄mo specialr per corpora superiora. sc̄do cōmūniter p̄ superiora et inferiora. Ibi. Palaz autē vtiq̄ et c. Dicit ergo p̄mo q̄ adhuc ostēdi pōt q̄ sit solū vnus mūdus p̄ rōnes sumptas: ex p̄mo. i. per ea que determinata sunt in metaphysica: et p̄ hoc q̄ ostēsum est in. 8. physico: rū q̄ motus circularis est sempiternus. Qd̄ qdē h̄z naturalē necessitatē. et in hoc: et in alijs mūdīs. Concludit enim p̄ h̄z sempiternitatē motus celi in. 8. physicoz p̄ ordinem mobiliū et mouentiū: q̄d qdēz necesse est s̄ se habere in quolibz mūdo: si mūdus vniuoce dicat. si autē motus celi sit sempiternus: ōz q̄ moueat a virtute ifinita: q̄ non sit virtus in magnitudine: vt p̄bat in. 8. physicoz. talis autē virtus est imaterialis: et per se quēs vna numero: cuz sit tātum forma et species: multiplicatio autē idiuiduoz eius dē sp̄ci est p̄ materiā. et sic ōz q̄ virtus que mouet celum sit vna numero: vnde ōz q̄ et celum sit vnū numero. et per se quēs totus mūdus. Potest autē aliq̄s dicere hāc rationez: nō ex necessitate cludere. p̄mū. n. mouēs mouet celum: sicut desideratum: vt dicit in. 12. metaphysice: nihil

autē phibet idem a pluribus desiderari. et ita videt q̄ ex vnitatē p̄mi mouentis: non possit ex necessitate concludi vnitatis celi. Sed dicendum est q̄ multa possunt vnū desiderare: non qdē quasi de pari. eo q̄ vni p̄mo non immediate adiungit absoluta multitudo. sed s̄m quendam ordinem possint multa desiderare vnū: quedam p̄p̄n quius: et quedam remotius. quoz consideratione in ordine ad vnū vltimum facit vnitatē mundi. Deinde cum dicit.

Palam autem vtiq̄ sic fiet intendentibus: quoniam necesse vnū esse celum. Trib⁹ enim entibus corporalib⁹ elementis tria erunt et loca elementorum: vnus quidem qui subsistentis qui circa medium. Alius autē qui circularis: qui quidē est extremus. Tertius autem qui medius horum: qui medij corporis. Necesse enim in hoc esse quod superfertur. si enim non in hoc: extra erit. Sed impossibile extra hoc. quidem enim sine gravitate. Hoc autem habens gravitatem. Adagis deorsum autem q̄ gravitatez habentis corporis locus non est: siquidem qui apud medium grauis. Sed et neq̄ preter naturam. Alij enim erat secundum naturam. alijs autem non erat. Necesse igitur in intermedio esse: huius autē ipsius que sunt differentie posterius dicemus. De corporeis quidem igitur elementis: que quidem sunt: et quot: et quis vnus cuiusq̄ locus: adhuc autem vniuersaliter: quot secundum multitudinem loca: palam nobis ex dictis.

Probat p̄positū rōne sumpta cōmūniter ex corporibus superioribus et inferioribus: et dicit q̄ et sic intendendo sicut dicit: necesse est esse vnū celū. i. vnū mūdū ad quod p̄bādū assumit: q̄ sicut tria sūt corporalia elementa. s. celū et terra et mediū: ita sunt et tria loca eis correspondētia: vñ vnus qdē locus est qui est circa mediū q̄ est corporis subsistentis. i. corporis grauiissimi quod substat oibus. s. terre: alius autē locus q̄ est extremus in altitudine: q̄ ē corporis qd̄ circulariter mouet. tertius autē locus q̄ est intermedi⁹ hoz q̄ est medij corporis. Circa que qdēz naturalia p̄mo considerādū est q̄ etiā celū iter elementa p̄putat: cū tamē elementū sit. ex quo p̄ponit res: vt dicit in. 5. metaphysice celū autē et si non veniat in p̄positionē corporis mixti: venit tñ in p̄positionē totius vniuersi: quasi quedā pars eius: vel elementa large nominat q̄cunq̄ simplicia corpora: q̄ qdē vocat corporalia elementa ad differentiaz materie p̄me: q̄ est elementū. nō tñ corporale: s̄ absq̄ omni forma: put in se considerat. Sc̄do autē considerādū est de hoc q̄ dicit tria eē loca cū autē locus sit terminus corporis cōtinētis: vt dicit in. 4. physicoz: satis pōt esse manifestum qd̄ sit locus medij elementū. q̄ superficies sup̄mi corporis cōtinētis ip̄m. de p̄mo autē corpore quo modo sit in loco ostēsum est in. 4. sed quomodo mediū quod nō h̄z rōnem cōtinētis: sed cōtēti sit locus corporis grauis: videtur dubitationē habere. Sed dicēdū est: q̄ sicut dictum est in. 4. physicoz: superficies corporis cōtinētis nō habet rōnem loci s̄m q̄ est superficies talis corporis: sed s̄m ordinem situs: quem habet ad p̄mū cōtinēs: put. s. magis et minus ei appropinquat. corpus autem graue in sua natura est maxime elongatum a corpore celesti p̄pter eius

26
91

26
90

26
92

materialitatem. et ideo debetur ei locus remotissimus a primo continetur qui est propinquissimus medio. et ita superficies continetur corpore grane dicitur locus eius secundum propinquitatem ad medium. Unde signanter dicitur quod locus qui est circa medium est corporis subsistentia. Ex his autem que probata sunt: procedit ad propositum ostendendum ex corpore leui: sicut supra processerat ex corpore grani. necesse est. non corpus quod superferret esse in hoc loco medio. quia cum omne corpus sit in aliquo loco: si corpus leue non esset in hoc loco medio: esset extra ipsum quod est possibile est. quia extra hunc locum medium ex vna parte est corpus celeste: quod est sine gravitate et leuitate. ex alia parte est corpus terrestre quod habet gravitatem. non potest autem dici quod sit aliquis locus magis deorsum quam locus qui est corporis habentis gravitatem. quia locus qui est apud medium: est propinquus ei. Ex hoc autem patet quod impossibile est esse alium mundum. quia oporteret ibi esse aliquod corpus leue. et sic si mundus ille esset supra hunc mundum: corpus leue esset supra locum celi. si autem esset infra hunc mundum: corpus leue esset infra locum corporis gravis: quod est impossibile. **C**um huic rationi posset aliquis obuiare dicendo quod corpus leue est extra hunc locum medium: non secundum naturam sed propter naturam: sed ad hoc excludendum subditur quod neque est propter naturam possibile est corpus leue esse extra hunc medium locum. quia omnis locus qui est alicuius corporis propter naturam est alicuius corporis secundum naturam. non enim deus vel natura fecit aliquem locum frustra: in quo. scilicet non sit natura esse aliquod corpus non autem inuenitur in re ipsa natura aliquod aliud corpus preter ista tria: quibus tria loca deputantur: ut ex dictis patet: vnde neque secundum naturam: neque propter naturam potest esse corpus leue extra hunc medium locum: et sic impossibile est esse multos mundos. Quia volutus fuerat de medio elemento: quasi de vno quodam corpore subiungit quod posterius. scilicet in tertio et quarto dicitur que sunt differentie istius medii. diuiditur. scilicet in ignem: aerem et aquam: que etiam est leuis per respectum ad terram. Ultimo epilogo dicitur quod ex dictis manifestum est de corporeis elementis: que et quot sint: et quis sit locus cuiuslibet eorum. et si militer quot sint loca corporalia.

Quod autem non solum vnus est: sed et impossibile fieri plures. Adhuc autem quod sempiternus incorruptibilis existens et ingenitus dicimus primum dubitantes de ipso. **Lectio. XIX.**

Quod quia philosophus ostendit quod est vnus solus mundus. hic ostendit quod impossibile est esse plures. et hoc necessarium fuit ostendere. quia nihil prohibet aliquid esse falsum. quod tamen contingit esse verum. Circa hoc autem tria facit. primo ponit objectionem ex qua videtur ostendi quod impossibile sit esse plures mundos. secundo soluit eam ibi. Considerandum autem iterum est. Tertio probat quod in solutione supposuerat ibi. Hoc ipsum igitur restat ostendere est. Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio: et quo ordine sit agendum. secundo incipit exequi propositum ibi. Videbitur. non vti que est. Dicit ergo quod post predicta restat ostendendum quod non solum sit vnus mundus: sed quod est impossibile sit esse plures. et vltimum quod mundus sit sempiternus. ita. scilicet quod sit incorruptibilis tanquam nunquam desinens esse et ingenitus tanquam nunquam esse incipiens secundum suam opinionem. et hoc adiungit. quia videtur prima consideratio aliqualem dependere ex secunda: scilicet non esset mundus generabilis et corruptibilis per compositionem et dissolutionem secundum amicitiam et litteram: ut empedocles posuit: possibile est esse multos mundos: ita. scilicet quod vno corrupto: alius potest generari: sicut ipse empedocles posuit. Et quia tunc vere cognoscitur veritas quam dubitationes sunt solute que videntur esse contra veritatem. ideo prius oportet ponere dubitationes circa hoc ipsum: ex quibus. scilicet videtur quod sint vel possint esse plures mundi. huius enim solutio est confirmatio veritatis.

Deinde cum dicit.
Videbitur enim vti que sic intendentibus impossibile vnum et solum esse ipsum. In omnibus enim bis que natura: et bis que ab arte constantibus et generatis alterum est ipsa secundum seipsam forma et mixta cum materia. puta spera. Alterum species et aurea: et creta spera: et iterum circuli altera forma. et cretus et ligneus circulus. Quod quid enim erat esse dicentes spera: aut circuli: non dicemus in ratione aurea: aut cretum tanquam non existentibus his de substantia: si cretam: aut auream dicamus: et si non possumus intelligere: neque sumere aliud aliud preter singulare. Quandoque enim nihil prohibet hoc accidere: puta si solum assumatur circulus: nihil enim minus aliud erit circulo esse et huic quidem circulo. et hec quidem species hec autem species in materia et singulari.

Ponit rationem ex qua aliquis posset dubitare estimans possibile esse quod sint plures mundi: vnde permittit quod sic intenditur. scilicet secundum rationem que sequitur: videbitur esse impossibile ipsum. scilicet mundum esse vnum. et solum subintelligendum est ex necessitate. non enim sequens ratio probat quod necesse sit esse plures mundos: quod egpollet ei quod est impossibile esse vnum solum mundum: sed probat quod possibile est esse plures mundos: quod egpollet ei quod est non necesse esse vnum solum mundum. Ad hoc autem ostendendum inducit rationem que continet duos sillogismos. quorum primum primo ponit. scilicet secundo ibi. Quorum autem est forma quedam est. primum sillogismus talis est. In omnibus sensibilibus que fiunt ab arte: vel a natura. alia est consideratio forme secundum se considerate. alia est consideratio forme: puta est in materia: sed celum est quoddam sensibile habens formam in materia. ergo alia est consideratio absoluta forme ipsius: puta considerat in vniuersali. et alia est consideratio forme ipsius in materia. puta considerat in particulari. primo ergo ponit maiorem. secundo minorem ibi. Quoniam igitur est celum est. Tertio infert conclusionem ibi. **S**i autem singularium est. Dicit ergo primo quod in omnibus existentibus. et generatis. scilicet factis: vel a natura. vel ab arte: alter est secundum nostram considerationem ipsa forma secundum seipsam considerata. et alter est ipsa forma mixta cum materia: secundum quod accipitur: puta est coniuncta cum materia. et hoc primo manifestat per exemplum in mathematicis in quibus est magis manifestum eo quod in ratione eorum non ponitur materia sensibilis: alter est. non secundum considerationem nostram ipsa species spera. et alter forma spera in materia sensibili: puta significat. cum dicitur aurea vel creta spera. et si aliud est ipsa forma circuli: et aliud est quod dicitur ereus. aut ligneus circulus. et hoc manifestat. quia cum dicimus quod quod erat esse. id est diffinitiuam rationem spera: aut circuli non ponimus in eius ratione aureum et cretum: tanquam hoc quod dicimus aureum. aut cretum non sint de eorum subiecta: quia. scilicet significat diffinitio. Sed videtur hoc magis esse dubium in rebus naturalibus: quia forme non possunt esse nec intelligi sine materia sensibili: sicut symus non potest esse nec intelligi sine naso: sed tamen forme naturales quamuis non possint intelligi sine materia sensibili in communi: potest tamen intelligi sine materia sensibili signata: que indiuiduationis et singularitatis est principium: sicut pes non potest intelligi sine carnibus et ossibus: potest tamen intelligi sine his carnibus: et his ossibus. Et ideo subdit quod si non possumus intelligere: neque sumere in nostra consideratione aliquid aliud preter singulare. id est preter materiam que includitur ratione singularis. scilicet puta est signata. quia quandoque nihil prohibet hoc accidere ut. scilicet non possit forma intelligi sine mate-

ria sensibili: sicut si intelligamus circulum sine materia sensibili: nihilominus tamen in naturalibus in quibus hoc accidit quod non intelligitur forma sine materia: alia est ratio rei in communi accipiente. et in singulari: sicut hominis et huiusmodi hominis: puta si dicamus quod aliud est esse circulo. et huiusmodi circulo. id est alia est ratio diffinitiva utriusque. et hoc quidem. scilicet ratio rei in communi: est species. id est ipsa ratio speciei hoc autem. scilicet ratio rei in particulari significat rationem speciei in materia determinata. et est de numero singularium.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam igitur est celum sensibile: singularium utique erit: sensibile enim omne in materia existit.

¶ Ponit minorem sillogismi inducti. et dicit quod cum celum. id est mundus sit quoddam sensibile: necesse est quod sit de numero singularium. et hoc idem. quod omne sensibile habet esse in materia. id autem quod est forma non in materia. non est sensibile: sed intelligibile tantum: qualitates enim sensibiles sunt dispositiones materie. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem singularium: altera utique erit huiusmodi quidem celo esse: et celo simpliciter. Alterum igitur hoc celum: et celum simpliciter: et hoc quidem ut species et forma: hoc autem ut materie mixtum.

¶ Ponit conclusionem. et dicit quod si celum. id est mundus est de numero singularium: ut ostensum est: altera erit esse huiusmodi celo singulariter dicto. et celo simpliciter. id est uniuersaliter sumpto. id est alia erit ratio utriusque. et sic sequitur quod alterum sit secundum considerationem. hoc celum singulariter dictum. et celum uniuersaliter sumptum. ita. scilicet quod hoc celum uniuersaliter sumptum: sit forma communcta materie: quod non est sic intelligendum. quod in ratione rei naturalis uniuersaliter sumpte: nullo modo cadat materia: sed quod non cadit in eius ratione materia signata.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Quorum autem est forma quedam: et species: aut sunt: aut contingit plura facta esse singularia.

¶ Ponit 2° sillogismum qui talis est: quorumcumque est forma in materia: aut sunt: aut contingit esse plura indiuidua unius speciei: sed hoc celum significat formam in materia: ut dictum est. ergo aut sunt: aut possunt esse plures celi. Circa hoc autem primo ponit maiorem. 2° manifestat eam ibi. Siue enim sunt species 2^e. 3° infert conclusionem ibi. Itaque aut sunt 2^e. Minorem supponit ex premissis sillogismo. dicit ergo primo quod omnia illa quorum est forma quedam species. id est que non sunt ipsa forma et species: aut sunt plura singularia unius speciei: aut contingit fieri plura. illa vero que ipsamet sunt forme et species subsistentes: sunt sube separate: et non possunt esse plura unius speciei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sine enim sint species: quemadmodum dicunt quidam necesse hoc accidere: sine etiam separatim nullum talium nihil minus. In omnibus enim sic videmus quorumcumque substantia in materia est plura et infinita entia que eiusdem speciei.

¶ Manifestat predictam propositionem tam secundum opinionem platonice: quam secundum opinionem propriam: et dicit. siue sint species. id est ydee separate sicut platonici dicunt: necesse est hoc accidere. scilicet quod sint plura indiuidua unius speciei. quod species separata ponitur sicut exemplar rei sensibilis: possibile est autem ad unum exemplar fieri multa exemplata: siue etiam nullum talium. id est nulla specierum separatim existat: nihilominus plura indiuidua pos-

sunt esse unius speciei. videmus enim in omnibus sic accidere: quorum substantia. id est essentia. quam significat definitio est in materia signata: quod sunt plura numero indiuidua unius speciei. et huius ratio est. quod cum materia signata non sit de ratione speciei: ratio speciei potest indifferenter saluari in hac materia signata: et in illa: et ita plura possunt esse indiuidua unius speciei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Itaque aut sunt plures celi: aut contingit esse plures. Ex his quidem igitur suspicabitur utique aliquis et esse: et quod contingit plures celos esse.

¶ Infert conclusionem intentam scilicet quod aut sunt plures celi: aut contingit esse factos plures celos. Ultimo autem epilogat quod ex premissis possit aliquis suspicari quod vel sint: vel possint esse plures mundi. Sed videtur hic esse contrarietas inter Aristotelem et Platonem: nam Plato in thymeo ex unitate exemplaris probauit unitatem mundi. hic autem Aristoteles ex unitate speciei separate concludit possibile esse quod sint plures mundi. Et potest dupliciter responderi. vno modo ex parte ipsius exemplaris. quod quidem si sic sit unum quod unitas sit esse: et natura eius: necesse est exemplatum etiam imitari exemplar in sua unitate. Et tale est primum exemplar separatum. Unde et mundum quod est primum exemplatum: necesse est esse unum: et secundum hoc procedit probatio Platonis. si vero unitas non sit esse natura exemplaris: sed sit propter essentiam eius. et sic exemplatum poterat assimilari exemplari: in eo quod pertinet ad eius speciem: puta in ratione hominis vel equi: non autem quantum ad ipsam unitatem. et hoc modo procedit hic ratio Aristotelis. Alio modo potest solui ex parte exemplari: quod tanto est perfectius: quanto magis assimilatur exemplari. alia ergo exemplata assimilantur exemplari unius secundum unitatem speciei. non secundum unitatem numeralem materialem: sed celus quod est perfectum exemplatum assimilatur suo exemplari secundum unitatem numeralem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Considerandum autem iterum quid horum dicitur bene: et quid non bene. Alteram quidem igitur esse rationem eamque sine materia: et eaque in materia forme bene quidem dicitur: et sit hoc verum: sed nihilominus: neque vna necessitas propter hoc plures esse mundos: neque contingit factos esse plures: si quidem iste ex tota est materia: quemadmodum est.

¶ Soluit obiectionem predictam. et primo ponit solutionem. secundo manifestat eam ibi. Sic autem forte 2^e. Dicit ergo primo quod oportet iterum ad soluendum dubitationem predictam considerare quid dicatur bene: et quid non bene. si enim omnia premissa sint vera: necesse est conclusionem esse veram: dicit igitur quod bene dictum est: quod altera sit ratio forme: ea. scilicet que est sine materia: et ea que est cum materia. et hoc concedatur tamquam verum. et sic concedatur conclusio primi sillogismi que est minor secundi: sed non sequitur ex necessitate propter hoc quod sint multi mundi: vel quod possint esse plures: si verum sit quod iste mundus sit ex tota sua materia: sicuti est verum: et infra probabitur. maior enim propositio sillogismi scilicet quod illa que habet formam in materia: possint esse multa numero unius speciei: non habet veritatem nisi in illis que non constant ex tota sua materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sic autem forte magis quod dicitur: erit manifestum. Si enim est simitas curuitas in naso: aut

Co. 95.

Co. 95.

Co. 94.

carne: et est materia similitati caro: si ex omnibus
carnibus una fiat caro: et existat in hac simum
nihil utique aliud erit simum: neque continget fa-
ctum esse. Similiter autem et si homini sunt
materia carnes et ossa: si ex omni carne et omni-
bus ossibus homo fiat: impossibilibus existen-
tibus dissoluta esse: non utique continget esse
alium hominem: similiter autem et in alijs.
Omnino enim quorumcumque est substantia
in subiecta quadam materia: horum nihil con-
tingit factum esse: non existente quadam ma-
teria.

Manifestat quod dixerat per exemplum. et primo po-
nit exempla. secundo adaptat ad propositum ibi. Celum autem est quod
singularium est. primo ergo ponit exempla illius quod dictum est:
similitas. n. est curvitas in naso: aut in carne: et ita caro est
materia similitatis. si ergo ex omnibus carnibus fieret una ca-
ro. s. unius nasi. et in hac esset similitas: nihil aliquod aliud
esset simum: neque posset esse. Et eadem ratio est de homine
cum carnes et ossa sint materia hominis. si ex omnibus carnibus et
ossibus fieret unus homo. ita. s. quod nullo modo possent dissol-
ui: non posset esse alius homo quam unus: si vero possent dis-
solvii possibile esset illo homine corrupto alium hominem esse: sicut
dissoluta archa. ex eisdem lignis fit alia archa: et ita etiam est
in alijs. et huius ratione assignat. quod nihil eorum: quorum forma est
in materia potest fieri si non affuerit propria materia: sicut do-
mus non posset fieri si non sint lapides et ligna: et ita si non
sint alie carnes et ossa preter ea ex quibus componitur unus
homo: non poterit fieri alius homo preter illum. De-
inde cum dicit.

25. Celum autem quidem singularium: et eo-
rum que ex materia: sed si non ex parte ipsius
constat: sed ex omni: esse quidem ipsi celo: et
huic celo alterum est. Non tamen neque utique
erit aliud: neque utique continget factos esse plu-
res propter omnem materiam comprehen-
sam esse.

Adaptat ad propositum. et dicit verum esse: celum esse de nume-
ro singularium: et eorum que ex materia constituntur: non tamen ex
parte sue materie: sed ex tota sua materia. et id quod quis sit alia ratio
celi: et huiusmodi celi: non tamen potest esse aliud celum propter hoc quod tota ma-
teria celi apprehensa est sub hoc celo. Sciendum est autem quod quodam
alijs modis probatur possibile esse plures celos. Uno modo
sic. mundus factus est a deo: sed potentia dei cum sit infinita: non
determinat ad istum solum mundum. ergo non est rationabile quod
non possit facere etiam alios mundos. Et ad hoc ordinem est quod
si deus faceret alios mundos: aut faceret eos similes huic
mundo: aut dissimiles. si omnino similes essent frustra: quod non con-
petit sapientie ipsius: si autem dissimiles: nullus eorum apprehen-
deret in se omnem naturam corporis sensibilis. et ita nullus eor-
um esset perfectus: sed ex omnibus constitueretur unus mundus per-
fectus. Alio modo potest argui sic: quanto aliquid est nobilior: tan-
to eius species est magis virtuosa. mundus autem est nobilior qua-
libet re naturali hic existente. igitur cum species rei naturalis hic
existens: puta equus: aut bonus possit perficere plura individua
multo magis species totius mundi potest plura individua perfice-
re. Sed ad hoc ordinem est: quod maioris virtutis est facere unum
perfectum: quam facere multa imperfecta. singula autem individua
re naturali que sunt hic sunt imperfecta. quod nullum eorum con-
prehendit in se totum quod pertinet ad suam speciem: sed mundus hoc
modo perfectus est: unde ex hoc ipso eius species ostendit magis

virtuosa. Tertio obicit sic: melius est multiplicari opti-
ma quam ea que sunt minus bona: sed mundus est optimus. ergo
melius est esse plures mundos: quam plura animalia: aut plu-
res plantas. Et ad hoc ordinem quod hoc ipsum pertinet ad boni-
tatem mundi: quod sit unus. quod unum habet rationem boni. videmus. n. quod
per divisionem: aliqua decidunt a propria bonitate.

Hoc ipsum igitur restat ostendere: quod ex omni naturali et sensibili constat corpore. 26.

Scimus autem primum: quid dici-
mus esse celum: et quotiens: ut ma-
gis nobis manifestum fiat: quod que-
ritur. Lectio. XX.

Postea solutione inducitur. hic philosophus probat quod sup-
posuerat. s. quod mundus consistet ex tota sua materia. et
primo dicit de quo est intentio. et quo ordine sit pro-
cedendum dicens quod hoc ipsum restat ostendere ad
implementum promissae solutionis quod mundus consistet ex omni corpo-
re naturali et sensibili. quod est materia eius: sed antequam hoc osten-
damus: oportet primo dicere quod significet per hoc nomen celus: et
quot modis dicatur: ut id quod queritur magis possit ma-
nifestari. Secundo ibi.

Uno quidem igitur modo celum dicimus
substantiam extreme totius circulationis: aut
corpus naturale: quod est in extrema circunfe-
rentia totius. Consuevimus enim extremum
et quod sursum maxime vocare celum: in quo
et divinum omne locatum esse dicimus. Alio
autem rursus modo continuum corpus extre-
me circunferentie totius: in quo luna et sol: et
quedam astrozum: et enim hec in celo esse di-
cimus. Adhuc autem aliter dicimus celum con-
tentum corpus ad extrema circunferentia: totum
enim et omne consuevimus dicere celum.

Exequitur propositum. et primo ostendit quot modis dicatur ce-
lum. secundo ostendit principale propositum ibi. Triplex autem est. Cir-
ca primum ponit tres significaciones celi. Uno. n. modo dicitur ce-
lum suba quadam que est extrema circulationis totius. i. que in to-
to universo est extrema: et circulariter movetur. Et quod expo-
suerat significacionem nominis per subam: cuius ratio trascendit con-
sideracionem naturalem cum pertineat ad considerationem metaphy-
sice adhibet aliam expositionem. in eadem tamen significacione di-
cens quod celum est corpus naturale: quod est in extrema circunfe-
rentia totius. Et hec expositio est magis propria scientie naturali pro-
bat autem hanc significacionem ex consuetudine loquendi. quod nomi-
bus est utendum: ut plures: sicut dicit in. 2. topicorum. Consue-
verunt. n. homines vocare celum id quod est extremum totius mundi.
et quod est maxime sursum. non quod est sursum accipitur in
scientia naturali: put. s. est terminus motus levium. sic. n. nihil magis
est sursum quam locus in quem fertur ignis: sed sumitur hic sursum
per eundem modum loquendi: put id quod est remotum a medio
vocatur sursum. Consuevit et vocari sursum. id quod est locus
omnium divinum: ut dicuntur corpora celestia que non omnia sunt in
suprema sphaera. Sed sciendum quod divina dicuntur sube immate-
riales et incorporee. dictum est. n. supra quod omnes homines locum que
sursum attribuunt deo. Secundo modo dicitur celum non solum sup-
rema sphaera: sed totum corpus quod continetur cum extrema circunfe-
rentia totius universi. i. omnes sphaere celestium corporum: in quibus
sunt luna et sol: et quaedam stellae. s. alij quique planetae: nam stelle
fixe sunt in suprema sphaera per opinionem Aristotelis. quod non posuit
aliam sphaeram esse stellarum fixarum. Hanc et significacionem probat per
eundem usum loquendi. dicimus. n. solem et lunam. et alios planetas

eē in celo. videntur autē hec corpora continuari cū sup̄ma spe-
ra: pp̄ueniētiā in natura. qz. s. sunt incorruptibilia: ⁊ cir-
culariter mobilia: nō autē ita q̄ ex oibus sit vnū corp⁹ con-
tinuū. qz sic eoz non possunt eē similes ⁊ diuersi mot⁹. con-
tinuū est. n. cuius motus est vnus: vt dicit in. 5. metaphy-
sice. 3. dicit celū totum corpus qd̄ continet̄ ab extrema
circūferētia. i. a sup̄ma spera. ⁊ hoc pbat̄ ēt ex vsu loquen-
di. qz d̄neum totū mūdū. ⁊ oē. i. vniuersum vocare celū
Est autē d̄siderādū q̄ celū his tribus modis dicit̄ nō equi-
uocē: s̄ analogice. s. p̄ respectū ad vnū p̄mū. Primo enī
⁊ p̄ncipalr̄ dicit̄ celū sup̄ma spera. Sc̄do autē alie spere
celestes ex continuitate quā habēt ad sup̄mā sperā. Ter-
tio modo vniuersitas corporum fm̄ q̄ cōtinetur ab vlti-
ma spera. **C** Deinde cum dicit.

97. **C** Tripliciter autē dicit̄ celo: totū ab extrema
circūferētia p̄tenti ex oī necesse p̄stare natura-
li ⁊ sensibili corpore: p̄pter neqz eē nullū extra
celū corpus: neqz p̄tingere factuz esse.

C Ostēdit p̄positū. ⁊ p̄mo ostēdit q̄ non est aliqd̄ corp⁹
sensibile extra celū tertio modo dictū. i. extra hūc mūdū
sc̄do ostēdit q̄ non est extra ip̄m aliqd̄ eoz que sequunt̄
ad corpora nālia ibi. Silr̄ autē manifestū rē. Circa p̄mū
tria facit. p̄mo p̄ponit qd̄ itēdit. sc̄do pbat̄ p̄positum ibi.
Si. n. est rē. 3. d̄cludit p̄ncipale itētū ibi. Manifestū igit̄
ex dictis rē. Dicit ergo p̄mo: q̄ cuz triplr̄ dicit̄ celū: nunc
intendimus de celo tertio modo dicto secundum q̄ celū
dicitur totum quod continetur ab extrema circūferen-
tia. ⁊ hoc celum necesse est q̄ p̄stet ex oī corpore sensibili
⁊ naturali qd̄ est eius mā. ⁊ sic cōstat ex tota sua materia
pp̄ hoc q̄ extra hoc celum nullum corpus est: nec contin-
tingit esse. **C** Deinde cum dicit.

C Si. n. est extra extremā periferiā corp⁹ phy-
sici: necesse ip̄z aut simpliciū esse corporū: aut
compositorum: aut secundum nāz: aut preter
naturam habere.

C Probat p̄positum. ⁊ p̄mo ostēdit q̄ nulluz corpus est
extra celū. sc̄do q̄ nullū potest esse ibi. S̄z ēt neqz factuz
esse rē. Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄mittit quādā diui-
sionem per quam manifestat p̄positum. sc̄do excludit sin-
gula membra diuisionis ibi. Simpliciuū quidē igitur rē.
Ostēdit ergo primo q̄ si est aliquod corpus physicū
idest naturale extraperiferiā. i. circūferentiā: ne-
cesse est q̄ id corpus: aut sit de numero simplicium cor-
porum: aut de numero compositorum. Item necesse est:
vel q̄ sit ibi secundum naturam vel preter naturam.

C Deinde cum dicit.

C Simpliciuū quidē igit̄ nulluz vtiqz erit. Qd̄
enī circūferē: ostensuz est: qm̄ nō p̄tingit p̄mu-
tare sui ipsius locū: sed ⁊ neqz qd̄ a medio pos-
sibile: neqz qd̄ in medio substans: sc̄dm natu-
ram quidem enim non vtiqz erit. Alia enī ip̄so-
rum propria loca.

C Excludit singula membra diuisionis. ⁊ primo ostēdit
q̄ extra extremā speram nō est aliqd̄ corpus simplex fm̄
naturā. Quia corporū simpliciuū quoddā est circulariter
motū. quoddā est qd̄ mouet̄ a medio: quoddā qd̄ mouet̄
ad medium. ⁊ in medio subsistit oibus alijs: vt supra ha-
bitum est. Nullum autē hoz pōt̄ eē extra extremā cir-
cūferentiā: ostensum est. n. supra in. 6. physicoz q̄ cor-
pus qd̄ circulariter fertur: non p̄mittat p̄prium locū fm̄
totū: nisi solum rōne. sic igit̄ nō est possibile q̄ corpus qd̄
circulariter fertur trāfferat̄ ad aliqū locum extra eum

in quo est. Hoc autē sequeretur si eēt aliqd̄ corpus circula-
riter motum extra huius circūferentiā: sicut in suo loco
naturali. ⁊ per quam rationem esset naturalis illi corpori
circulariter moto: per eandē rationē esset naturalis huius
corpori qd̄ in hoc mūdo circulariter fertur. Omne autē
corpus naturalr̄ fertur ad suum locū naturalē. sequeret̄
ergo q̄ illud corpus circulariter motum trāfferet̄ ad lo-
cum suum: qd̄ est impossibile. Similr̄ etiā non est possibile
esse extra extremā circūferētiā. Corpus leue qd̄ mouet̄
tur a medio: neqz etiā corpus graue qd̄ subst̄t alijs cor-
poribus in medio. Si. n. dicit̄ q̄ sit extra extremāz circū-
ferentiā naturaliter hoc esse non pōt̄. qz habent alia loca
naturalia. s. infra extremā circūferētiā toti. ostēsiuz est au-
tem supra q̄ oīum grauiū est vnus numero locus. ⁊ simi-
liter oīum leuiū. Unde non est possibile q̄ ista corpora
sint naturaliter extra extremā circūferentiāz totius.
Et est sciendum q̄ ista ratio. ⁊ in quantum ad corpus cir-
culariter motum. ⁊ in quantum ad corpus quod mouetur
motu recto: habet necessitatem. ex eo q̄ supra probatuz
est: q̄ tantum vnus est extremum: ⁊ vnus medium.

C Secundo ibi.

C Preter nāz autē si qd̄dem sunt: alij cui dā erit
sc̄dm naturā q̄ extra locus. Euz. n. q̄ hūc p̄ter
naturā: necessariū alij eē sc̄dm naturā. sed non
erat aliud corpus preter hoc. Non igitur est
nullum possibile simplicium extra celum esse
corpus.

C Ostēdit q̄ nullū corpus est extra celum preter natu-
ram. qz ille locus alicui corpori eēt naturalis. locus. n. qui
est vni corpori p̄ter naturā: necesse est q̄ sit alicui corpori
fm̄ naturā. qz si alicui loco deesset p̄prium corpus: locus
ille esset frustra: s̄ non pōt̄ eē q̄ ille locus sit naturalis ali-
cui corpori. non. n. est naturalis: neqz corpori circulariter
moto: neqz corpori leui: aut graui: ostensum est aut supra
q̄ nullum aliud corpus est p̄ter ista. Sic igitur p̄z q̄ nul-
lum corpus simplex est extra celum: neqz fm̄ naturā: ne-
qz preter naturam. Tertio ibi.

C Si autē non simpliciuū neqz mixtoz. necesse
enī esse simplicia: mixto existente.

C Probat q̄ non sit ibi aliquod corpus mixtum. quia si
non est ibi aliquod simplicium corporum: sequitur q̄ nō
sit ibi etiam aliquod corpus mixtum: vbiqz enim est
corpus mixtum: necesse est ibi esse corpora simplicia que
sint in mixto. ⁊ mixtum sortitur locum naturalem secun-
dum corpus simplex. quod in eo dominatur. **C** Deinde
cum dicit.

C Sed ⁊ neqz factū eē possibile: aut enī sc̄dm
nāz erit: aut p̄ter nām: ⁊ aut simplex: aut mix-
tum. Quare iterum idēz veniet sermo. Nihil
enī differt considerare si est: aut si factum eē
possibile.

C Ostēdit q̄ etiam extra celum non contingit esse ali-
quod corpus: vnde dicit q̄ non est possibile fieri aliquod
corpus extra celum. quia aut esset ibi secundum naturāz
aut preter naturam. ⁊ iterum: aut esset simplex: aut mi-
xtum. ⁊ quicquid hozum detur: erit eadem ratio: que est
supra. quia non differt secundum rationes p̄missas: an
sit aliquod corpus extra celum: vel possit ibi fieri. quia ra-
tiones p̄missę vtrūqz concludunt. ⁊ quia in sempiter-
nis non differt esse ⁊ posse: vt dicitur in. 3. physicoz.

C Deinde cum dicit.

C Manifestum igitur ex dictis: quia neqz est

Co.
99

Co.
100

Co.
98.

extra: neq; contingit factam esse corporis mo-
lem nullius: ex omni enim est propria materia
totus mundus. Materia enim erat ipsi corp^o
naturale sensibile. Itaq; neq; nūc sunt plures
celi: neq; fuerunt: neq; cōtingit fieri plures: s;
vnum 7 solum 7 perfectum est istud celum.

¶ Concludit cōclusionē principaliter intēta: 7 dicit mani-
festū eē ex dictis. q; extra celū neq; ē aliq; moles cuiuscū-
q; corpis neq; cōtingit ibi tale aliqd fieri. q; tot^o mūdus ē
ex tota mā sua ppria. māle aut mūdi est corp^o nāle sensi-
bile. nec est itelligēdū q; velit pbare nullū corp^o sensibi-
le eē extra celū pp hoc q; est ex tota sua mā. s; potius cō-
uerso. vtrū aut illo mō loquēdi pp hoc q; ista duo iūicē cō-
uertunt. cōcludit igit q; neq; sunt in pnti plures celi: neq;
fuerūt in pterito. neq; vnq; poterūt fieri i futuro. s; istud
celum est vnum: 7 solū 7 perfectū. vtpote constans ex oi-
bus suis partibus. siue ex tota sua materia.

¶ Simul aut manifestus: q; neq; locus: neq;
vacuum: neq; tempus est extra celum.

26.

99.

¶ Lectio. XXI.

Alter p̄sus oñdit q; extra celū nō est aliqd
corp^o sensibile nec pōt eē. hic oñdit q; extra
celū nō est aliqd eoz q; cōsequunt ad corpora
sensibilia. 7 primo oñdit ppositū. 2° oñdit q;
lia sint q; extra celū nata sunt eē ibi. Propter
qd̄ qdē neq; in loco 7c. Circa p̄m̄ tria facit. p̄mo p̄pōit qd̄
intēdit. 2° p̄bat p̄pōitū ibi. In oi. n. loco 7c. 3° infert
cōclusionē intēta ibi. Manifestū igit 7c. Dicit ḡ p̄mo. q;
sicut cū hoc qd̄ p̄batū est extra celū nō esse corp^o sensibile
manifestū est q; extra celū neq; ē locus neq; vacuū: neq;
t̄ps. de his n. trib^o determinat in q̄rto p̄hicoz sicut de q;
busdā cōsequētibus corpora nālia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In omni. n. loco possibile existere corpus.
Vacuum autem esse dicunt: in quo nō existit
corpus: possibile autem factum esse. Est au-
tem tempus numerus motus. Adotus autez
sine physico corpore non est. ¶ Extra celū au-
tem ostensum est: q; neq; est: neq; cōtingit fie-
ri corpus. Manifestus igitur q; neq; locus ne-
q; vacuum neq; tempus est exterius.

26.
100.

¶ Probat p̄pōitū. primo qdē q̄stū ad locū. in oi. n. loco
possibile ē existere corp^o: aliogn loc^o eēt frustra. sed extra
celū nō est possibile existere aliqd corp^o vt p̄batū est. ḡ ex-
tra celū nō est vacuū. illi. n. ḡ ponūt vacuū. diffiniūt vacu-
um eē locū in quo nō existit corp^o. s; ipossibile est sic eē. ḡ
extra celū nō est vacuū. Est aut̄ sciēdū q; stoici posuerūt
vacuū infinitū: i cui^o qdā pte est mūdus. 7 ita relinquit s;
eos q; extra extremā circūferētiā sit vacuū. Qd̄ qdē tali
ymaginatioē pbare volebāt. si. n. eēt aliqs in extrema cir-
cūferētiā celi: aut posset extrēdere manū suā. aut nō. si nō
posset: ḡ impediret ab aliquo extrinseco ex̄te. 7 redibit ea-
dez q̄stio de illo extrinseco. si in extremo eius aliqs ex̄ns
posset vltra manū porrigere. 7 ita vel pcederet in infinitū
vel veniet ad extremū corp^o vltra qd̄ hō ibi ex̄ns nō pos-
set manū porrigere. quo dato: sequit q; extra id possit eē
corp^o. 7 cū nō sit: extra erit vacuū. Ad hoc aut̄ r̄ndet ale-
xander dicēs positionē eē ipossibile. cū. n. corp^o celi sit im-
passibile nō est receptiuū alicui^o extranei. vñ si ex hac im-
possibili pōne sequit aliqd incōueniēs nō est curādū. sed
ratio nō videt eē sufficiens. q; ipossibilitas hui^o pōnis non
est ex pte hui^o qd̄ est extra celū s; ex pte ipsi^o celi. nūc aut̄
agit de eo qd̄ est extra celū. vñ eadē ratio ē si totū vniuer-

sum eēt terra in cui^o extremo posset eē hō: 7 ideo o; aliter
dicere sic ipse etiaz dicit. q; manū suā extra extrēdere non
posset hō in extrema circūferētiā cōstitut^o. nō pp extrinse-
cus ipediēs s; q; de nā oiūz corp^o nāliū est q; cōtineant̄
in fra extremā circūferētiā celi. aliogn celū nō eēt vniuer-
sum. vñ si eēt aliqd corp^o qd̄ nō deberet a corpe celi sic cō-
tineri: id nihil p̄hiberet eē extra celū sicut sube spūales.
vt infra dicit. Qd̄ aut̄ nō sit vacuū extra celum: p̄bat
alexander: q; aut illud vacuū erit finitū aut infinitū. si fini-
tū: o; q; alicubi terminet̄ 7 redibit eadē q̄stio. vtrū extra
id possit aliqs manū extrēdere: si aut̄ sit infinitū: aut ḡ ista
potētia vacui erit frustra: aut oportebit ponere corp^o infi-
nitū qd̄ possit recipi in infinito vacuo. Itē si sit vacuū ex-
tra mūdū. silr se h; mundus ad aliā partē vacui sicut ad
istā in q̄ est mūdus. ergo ista nō ē pprie locus ei^o. nulla er-
go est cā q̄re in hac pte vacui maneat: si aut̄ mūdus nō fe-
rat̄ magis ad vnā pte q̄ ad aliā. q; in vacuo non est d̄ria:
ferē ergo ad oēz pte. 7 ita mūd^o destruet̄. ¶ Tertio ibi.
Est aut̄ t̄pus 7c. p̄bat q; extra celū nō sit t̄pus: t̄pus. n. est
numer^o mot^o vt p; in q̄rto p̄hicoz. mot^o aut̄ nō pōt eē si-
ne corpe nāli. corp^o aut̄ nec est nec pōt eē extra celū. vt p̄-
batū ē. ergo extra celū nō pōt esse nec tempus nec mot^o.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod quidez neq; in loco que ibi
apta nata sunt. Neq; tempus ipa facit senesce-
re. Neq; etiaz nullius: neq; vna transmutatio
eorum que super eam: que maxime extra ordi-
natam lationem.

¶ Oñdit q̄lia sunt ea q; sūt extra mūdū: 7 circa hoc duo
facit. primo cōcludit ex p̄missis eoz q̄litate. scdo oñdit ex
his idē qd̄ cōiter dicit̄ ibi. Et. n. que admōz 7c. Circa p̄mū
duo facit. p̄mo remouet ab eis cōditōez eoz q; sunt hic. 2°
oñdit p̄p̄riā cōditōne eoz ibi. Sed inalterabilia 7c. dicit
ergo p̄mo. q; q; extra celū nō est loc^o: sequit q; ea q; ibi sūt
nata eē: nō sint in loco: 7 hoc qdē alexander dicit posse itel-
ligi de ipso celo qd̄ qdē nō ē in loco s; m̄ totū s; s; ptes vt
p̄bat̄ in q̄rto p̄hicoz. Itē q; t̄pus nō est extra celū: seq̄t̄
q; nō sit in tpe. 7 ita t̄pus nō facit ea senescere. qd̄ etiā dicit̄
alexander posse celo cōuenire: qd̄ qdē nō est in tpe. s; q; eē
in tpe est qdā pte t̄pis mēsurari. vt dicit̄ in q̄rto p̄hicoz.
7 nō solū talia nō senescūt in tpe. sed neq; est aliq; trāsmu-
tatio eoz q; sunt sup illā lationē q; est maxie extra ordina-
ta. i. sup motū localez corp^o leuiū. motū. n. rectum. s; ue-
nit vocare lationē: sed hoc nō videtur eē veruz. q; corpo-
rus celestiuū non sit aliqua transmutatio cuz moueantur
localiter nisi forte exponamus de trāsmutatioē que est
in substantia: sed hec videt̄ extorta expositio. cū p̄sus vni-
uersaliter omnē mutationez excludat. similiter etiā non
pōt dici pprie q; celū sit ibi. i. extra celū: 7 ideo cōuenien-
tius est q; hoc intelligatur de deo. 7 de substantijs separa-
tis. q; maxime neq; in tpe neq; in loco cōtinentur. cū sint
separate ab omni magnitudine 7 motu: huiusmodi autē
substantie dicuntur esse ibi. i. extra celum non sicut in lo-
co: sed sicut non contenta nec inclusa sub continentia cor-
poralium rerum. Sed totam corporalem naturam exce-
dentia: 7 his conuenit quod dicitur. q; eoz nulla sit trāsmu-
tatio. q; superexcedunt supremāz lationem. i. vltime
spere que ordinatur sicut extrinseca 7 contentina omnis
mutationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed inalterabilia 7 impassibilia optimam
habentia vitam 7 per se sufficientissimam per-
ficiunt toto eterno.

¶ Oñdit qualia sunt h; entia. 7 primo ostendit eozum
conditionem. 2° exponit quoddaz nomen quo vsus fue-

fat ibi. Et. n. hoc nomen $\alpha\epsilon$. 3° ostendit influentiam eorum in alia ibi. Unde et alys $\alpha\epsilon$. dicit ergo primo. q^d illa entia q^{ae} sunt extra celum sunt inalterabilia et penitus impassibilia h^{ab}entia optimam vitam: inq^{ui}ntu. s. eoz vita noⁿ est materie p^{er}mixta sicut vita corporaliu reru. h^{ab}ent etia vitam per se sufficientissima inq^{ui}ntu noⁿ indiget aliquo. vel ad p^{er}servationem suae vite: vel ad executione opuz vite: h^{ab}ent etia vitam noⁿ t^{em}pales sed in toto eterno: hoz aut q^{ui} hic dicunt quedam possunt attribui corporib^{us} celestibus: puta q^{ui} sint impassibilia et inalterabilia: sed alia duo noⁿ possunt eis p^{er}venire. Etia si sint a^{er}ata. non. n. h^{ab}ent optimam vitam: cuz eoz vita sit ex unione a^{er}e ad corpus celeste: nec etia h^{ab}ent vitam p^{er} se sufficientissima cu^m p^{er} motu suu bonum cosequatur. vt dicitur in scdo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim hoc nomen diuine enunciatur est ab antiq^{uis}. Finis. n. p^{er}tinens id q^{uod} vnusculuq^{ue} vite t^{em}p^{or}is: cuius nihil est extra s^{ed} n^{on} eternu vniuscuiusq^{ue} vocatum est. Secundum eandem autem rationem et totius celi finis et omne t^{em}p^{or}is et infinitate p^{er}tinens p^{er}fectio: eternu est a semp^{er} esse sumens denotatione immortalis et diuin^o.

¶ Exponit nomeⁿ eterni. quo vsus fuerat. et dicit q^{uod} antiq^{ui} p^{ro}nunciauerunt hoc nomen diuine: hoc est p^{ro}uenieter rebus diuinis. hoc. n. nomeⁿ dupliciter accipit. Vno quidez modo s^{ec}undum q^{uod} d. s. est eternu vel seculu rei vnius. id e. n. apud grecos significat. dicit ergo q^{uod} eternu vel seculu vniuscuiusq^{ue} rei vocat^{ur} finis. i. m^{er}itura q^{uod}da terminas: q^{uod} p^{er}tinet t^{em}p^{or}is vite cuiuslibet rei. ita q^{uod} nihil de t^{em}p^{or}e vite q^{uod} est alicui^{us} rei s^{ec}undum natura est extra illu sine vel m^{er}itura. sicut si dicamus q^{uod} spaciū c^{er}uz annoz est seculu. vel eternum hois. Alio modo dicit^{ur} eternu simpliciter. q^{uod} comprehendit: et p^{er}tinet omne duratione. et hoc est q^{uod} dicit. q^{uod} s^{ec}undum eandem r^{ati}onem: eternu dicit^{ur} finis totius celi. i. spaciū p^{er}tinens totam duratione celi. q^{uod} est spaciū toti^{us} t^{em}p^{or}is. Et secundū hoc dicit^{ur} eternum p^{er}fectio quedam que p^{er}tinet omne temp^{or}is et omne infinitatem durationis noⁿ quide sic q^{uod} ipsuz celu distendatur s^{ec}undum successionē p^{re}teriti et futuri sicut spaciū t^{em}p^{or}is q^{uod} t^{em}p^{or}is sit. q^{uod} talis successio sequitur motuz: ista aut sunt p^{er}nitius imobilia: que dicit^{ur} habere vitam in eterno: sed eternu totu simul existens cōprehendit omne t^{em}p^{or}is. et omne infinitate: et deriuat^{ur} in greco ab hoc q^{uod} est semp^{er} esse. et talis finis qui eternu dicit^{ur} est immortalis. q^{uod} vita illa non determinatur morte et diuinus q^{uod} excedit omne materia q^{uod} t^{em}p^{or}is et motu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde et alijs cōicatur est his quidem clarus. His autem obscurius: esse et viuere.

¶ Ostendit influentia eorum in alia: est autem manifestu q^{uod} ab eo quod est perfectissimu sit deriuatio ad alia que sunt minus perfecta. sicut calidum deriuatur ab igne ad alia que sunt minus calida. vt dicit^{ur} in scdo meta. vnde cum ista entia habeat vitam optimam. et per se sufficientissimam. et esse perfectu. sequens est q^{uod} inde cōmunicet alijs esse et viuere. et noⁿ tamē equaliter oibus. sed his quidem clarus. i. euidentius. et perfectius. s. his que sunt sempiterna: eadem numero existentia. et his que habent vitam rationalem. his aut obscurius. i. debilius. et imperfectius sicut his que sunt sempiterna noⁿ s^{ec}undum idem numero sed s^{ed} s^{ed} idem specie. et que habent vitam sensibilem. vel nutritiuam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim quemadmodum in enchiridys philosophis circa diuina multotiens declaratur est rationibus: q^{uod} diuinus intransmutabile necessarium esse omne primuz et sumuz: q^{uod}

sic habens testificatur dictis.

¶ Manifestat quod dixerat de cōditione predictorum entium. que sunt extra celuz: et primo proponit quod intendit. scdo inducit rationes ibi. Neq^{ue}. n. aliud $\alpha\epsilon$. Circa primum cōsiderandum est q^{uod} apud phos erant duo genera dogmatum: quedam. n. erant que a principio s^{ec}undum ordinez doctrine multitudini apponebant^{ur}. que quidem vocabantur enkydia. quedam autem erant magis subtilia que proponebant^{ur} auditoribus iam p^{ro}uectis. que vocabant^{ur} s^{yn}tagmatica. i. coordinalia vel akuamatica. i. audit ionalia. dogmata autem phozū dicuntur philosophimata. dicit ergo q^{uod} in huiusmodi enkydys philosophis matib^{us} circa res diuinis multotiens phi rationibus manifestabat^{ur}. q^{uod} necesse est omne diuinu esse intransmutabile. quasi noⁿ subiectum motui. et primu quasi noⁿ subiectum t^{em}p^{or}is. et sumum quasi noⁿ cōtentu loco: diuinu aut dicebant omne substantiam separataz. et hoc attestatur bis que dicta sunt de h^{is} entibus. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Neq^{ue}. n. aliud melius est quod mouebit. Illud. n. vtiq^{ue} erit diuinu. ¶ Neq^{ue} habet prauū nihil: neq^{ue} indigens eorum que ipsius bonoz nullum est.

¶ Ponit rationes ad ostendendū quod dixerat. s. q^{uod} primu et supremu sit intransmutabile. et primo ostendit p^{ro}positum. scdo infert q^{uod}da conclusionē ex dictis ibi. Et incessabili itaq^{ue} $\alpha\epsilon$. Circa primu ponit duas rationes: quarum prima talis est. semp^{er} mouens et agens est melius moto et passo. sed non est aliquid melius primo et sumo diuino. quod possit ipsum mouere. q^{uod} id adhuc esset diuinus. primum ergo diuinum non mouetur: q^{uod} omne quod mouetur: necesse est ab alio moueri. vt probatur. in. 7. et. 8. philosophorum. ¶ Secunda ratione ponit ibi. Neq^{ue} habet prauū nihil $\alpha\epsilon$. que talis est. omne quod mouet^{ur} aut ad hoc mouetur vt fugiat aliquod malū. aut ad hoc q^{uod} acquirat aliquod bonū: sed primu non h^{ab}et aliquod malū quod possit euadere. neq^{ue} indiget aliquo bono q^{uod} possit acquirere. q^{uod} est perfectissimu. ergo primuz noⁿ mouetur: potest autem et sic formari ratio. omne quod mouetur: aut mouetur ad melius: aut ad deterius. sed neutruz potest deo cōuenire secundū ea que hic dicuntur. ergo deus nullo modo mouetur: et est attendendū q^{uod} hec scda ratio potest induci ad hoc q^{uod} non mouetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et incessabili itaq^{ue} motu mouet rationabiliter. Omnia enim quiescunt: que mouentur: quando venerint in proprium locum: eius autem tem quod circum corporis idem locum vnde incepit: et in quez consumat.

¶ Infert cōclusionē ex dictis. et dicit rationabiliter. i. p^{ro}babiliter sequi q^{uod} istud primuz imobile moueat motu incessabili. quecunq^{ue} eniz mota quiescunt: tunc quiescunt quando perueniunt ad proprium locuz sicut patet in grauib^{us} et leuib^{us}. sed hoc non potest dici s^{ec}undum primo mobili: quod circulariter mouetur. q^{uod} idē est vnde incipit motus eius. et in quod terminatur. ergo primum mobile mouetur a primo motore motu incessabili. et est attendendū q^{uod} hec ratio non ex necessitate concludit. potest. n. dici q^{uod} motus celi non cessat. non p^{ro}pter naturam loci sed p^{ro}pter voluntatez mouentis. et ideo non inducit eam tanq^{ue} necessariam sed tanq^{ue} probabilem.

¶ Is autem determinatis dicamus post hoc: vtrum ingenitus aut genitus: et vtruz incorruptibilis aut corruptibilis pertrāscentes prius alio:

rum suppositiones.

Lectio. XXII.

Istas phis ostendit qd corp^o tot^o mundi no est
ifinitu. 7 qd no e mltiplex nuero. hic igit vtz
sit ifinitu duratiōis eternitate. 7 pponit opi
niōes alioz. 2° determinat ppositu fz pprā
opinionē ibi. Primū aut diuidēdū rē. Circa
p^m tria facit. p^o dicit de quo ē itētiō. 2° ponit opinōes ibi.
Genitū qdē igit rē. 3° iprobat eas ibi. Factū esse qdē rē.
Circa p^m duo facit. p^o dicit de quo ē itētiō. 7 quo ordine sit
agēdū. 7 dicit qd post determinationē pmissoz dōz ē postea
vtz mūdus sit igenit^o. i. vtz p generatōez icēpit eē a quo
daz pⁿ tps aut nō. 7 vtz sit incorruptibilis aut corrupti
bilis. i. vtrū p corruptōez post aliqd tps eē desinat vlnō.
pus tñ qd hec ptractem^o fm nřaz opinionē. debem^o ptrafi
re 7 breuiter dicere suspitiōes alioz. i. opinōes aliozum
phoz. qd suspitiōes hic notat: qz ex leuib^o rōnib^o ad hec
dicēda mouebant difficile ad hoc iducere efficaces rōes
vnde 7 ipe Arif. dicit in p^o topicoz. qd qdā pblemata sūt de
qb^o rōes nō habem^o: vt vtrū mūd^o sit etern^o vlnō. 2° ibi.

Contrarioz n. demonstrationes dubita
tiones de contrarijs sunt.

Assignat rōes tres qre hic 7 alibi alioz opinōes ptra
ctet: qru pma est: qz demonstratiōes. i. pbatōes hrioz. i.
hriaz opinioū: sūt dubitatiōes de hrijs. s. opinioib^o. i. sūt
obiectiōes ad hrias opinōes: expedit aut ei q vult cogno
scere aliqz veritatē soluere dubitatiōes: qz solutio dubita
toz est iuetiō veritatis. vt dī in 3° metha. 7 ita ad sciēdū
veritatē: multum valēt rōnes cōtrariarum opinionum.

Secundam rationem ponit ibi.

Simul autem 7 magis vtiqz erunt credibi
lia dicenda pze audientibus dubitatorum ser
monum certificationes.

Et dicit qd sil cū pdicta rōe est alia rō: qz ea q dicenda
sūt magis creduntur credibilia apud illos q audiūt certifi
catiōes sermonū ex qbus dubitatio emergit: qz qd diu hō
dubitat anteqz ei^o dubitatio soluat: ē mēs ei^o silis ligato:
q nō pōt ire. **T**ertiā rationē ponit ibi.

Gratias n. condemnare videri minus itaqz
nobis existet. Etenim oportet disquisitores s3
non inimicos esse iudicatuos vtz sufficiēter.

Et dicit qd qn nos posuerim^o opinōes alioz. 7 iduxe
rim^o eoz rōes 7 soluerim^o eas. 7 posuerim^o rōes in hriū:
ierit nobis q nō videamur dēnare dicta alioz gratis. i.
sine debita rōne sic q reprobat dicta alioz solo odio: qd
nō uenit phis q pfitent^o se ingstozes eē veritatis: o3. n.
eos q volūt sufficiēter iudicare de veritate. q nō exhibe
ant seipos sic inimicos eoz de quoz dictis ē iudicādū. s3
sic arbitros 7 disqstozes p vtracqz pte. **D**einde cū dicit.

Genitum quidem igitur omnes esse dicūt:
sed genitum hi quidem sempiternum: hi autē
corruptibilem: quemadmodum quodcunqz
constitutorum. Hi autem vicissim quandoqz
quidem sic: quandoqz autem aliter habere cor
ruptū: 7 hoc sp^o pficere sic: quemadmodū Em
pedocles agrigentinus 7 eraclitus ephesius.
Ponit opinōes alioz. 7 pmo pōit i quo oēs ueniūt: 7
dicit qd oēs q fuerūt an eū dixerūt qd mūdus sit genit^o. i. a
quodā pⁿ tps eē icēpiēs p generatōez. **S**cdō ibi. S3
genituz rē. ponit i quo differāt: 7 tāgit tres opinōes: qdā
n. dicebāt qd quis icēpit eē ab aliquo pⁿ tps: tñ i sempi
ternū durabit sic pmo dixerūt qdā poete vt orfeus. 7 yfi
dor^o q dicit sūt theologi. qz res diuinas poetice 7 fabulari

ter ediderūt. quos i hac pōne secut^o ē plato. q pōnit mū
dū generatū: s3 idissolubile. Scda opinio fuit quozūdam
alioz. q posuerūt mūdū corruptibile eē: eo mō quo qdli
bet aliō generatoz q dstituit ex mltis. ita. s. q mūdus
post corruptōez nūqz repabit: sic sortes post corruptōez
nūqz repat p nāz. 7 hec fuit positio dōmocriti: q posuit mū
dū generari cāu p rursū athomoz sp^o mobiliū. 7 ita p eo
rū segregatōez qnqz eē dissoluēdū. **T**ertia opinio ē dīcen
tium. q mūdus qnqz vicissim generat: 7 qnqz corrupit. 7
ista vicissitudo sp^o durauit 7 durabit: 7 h^o dicit empedocles
agrigētīn^o. posuit. n. q amicitia dgregāte elemta: 7 lite dis
soluēte ea. mūd^o generabat: 7 corrupebat: hoc ēt posuit
eraclit^o ephesi^o. q posuit qd qnqz tot^o mūd^o exurere^o per
ignē. 7 post certos decursus tpoz itez tot^o mūd^o genere^o
pignē que pōebat eē pⁿ oīuz rep. Dicit aut qdā. q isti
poete 7 phi: 7 pēpue plato nō sic itellexerūt s3 q sonat s3
supficiē vboz: s3 suā sapiāz volebāt qbusdā fabul^o 7 enig
maticis locutiōib^o occultare. 7 q Arif. cōsuetudo fuit in
plīb^o nō obycere d intellectū eoz q erat san^o: s3 d vba eoz
ne aliqs ex tali mō loqndi errozē icurreret: sic dicit simpli
ci^o i cōmēto. Alexander tñ voluit qd plato 7 alij antig phi
h^o itellexerūt: qd vba eoz exteri^o sonāt. 7 sic Arif. nō solū
d vba: s3 d intellectū eoz conat^o ē argumētari: qd qd ar bo
rū sit: nō ē nob mltū curādū. qz studiū phie nō ē ad h^o q
sciat qd hoies senserūt. s3 qliter se habeat veritas rerum.
Deinde cum dicit.

Factum esse quidem igitur: sempiternūqz
tamen esse dicere impossibile. Sola. n. hec
ponendum rationabiliter quecunqz in multis
aut omnibus videmus existentia. De hoc au
tem accidit contrarium. Omnia. n. que gene
rantur. 7 corrumpi videntur.

Improbat rōes pdictas. 7 pmo pma. 2° tertiā ibi. Vi
cissim aut rē. 3° secūdā ibi. Totalr aut factū rē. 2°. n. opi
nio min^o h3 rōis. Circa p^m duo facit. pmo iprobat pōez 2°
excludit quādā excusatōez ibi. Auxiliuz aut rē. Circa p^m
duo facit. pmo pōit duas rōes. circa qru pma dicit. q im
possibile ē mūdū eē factū vl genitū ex quodā pⁿ tps. 7
q postmodū in sēpiternū duret: cū. n. aliq volum^o sume
re rōnabiliter. i. pbabilr absqz demōstratōe: talia o3 pōe
re: q vide^o eē vā in oib^o aut i mltis. h^o. n. ē de rōne pbabi
lis: s3 in pposito accidit hriū: qz oia q generant: videmus
corrupi. nō g ē ponēdū qd mūdus sit generatus. 7 q sit in
corruptibilis. **S**cdam rationē ponit ibi.

Adhuc autem non habeamus principium
eius qd est sic se habere: sed impossibile aliter
habere prius per omnia secula: impossibile trās
mutari. Erit. n. aliqua cā: que si extitit pri^o pos
sibile vtiqz erit aliter habere: impossibile aliter
habere. Si autem prius. ex aliter habentib^o cō
sistit mundus. Si quidez semper sic habentib^o
7 ipossibilibus aliter habere: non vtiqz fieret.
Si autem factus est: necesse. s. 7 illa possibilia
esse aliter se habere: 7 nō semper sic se habere.
Itaqz constantia dissoluentur: 7 dissoluta cō
stiterunt prius: 7 hoc infinites: aut sic se non
habebat: aut possibile erat. Si autem hec non
vtiqz erit incorruptibilis: neqz si aliter habebat
aliquādo: neqz si possibile aliter habere.

Et inducit primo quoddam principium. 7 dicit. qd si ali

Lō.
103.

quid est qđ non hz in se potentia; qđ sit principiu eius qđ est sic & aliter se habere: sed impossibile sit qđ aliter se habeat prius per oia secula: impossibile est qđ talis res transmutet. & hoc probat inducendo ad impossibile: qđ si talis res transmutat. erit quando transmutat: aliqua causa faciens eam transmutari. s. sua potentia ad transmutatione. que si prius fuisset: possibile erat illa rem aliter se habere qđ tñ ponebatur impossibile se aliter habere. & postea hz eam. hoc ipsum est transmutari illa rem. & sic etiā anteqđ haberet potentia transmutandi erat potens transmutari ad hoc. s. qđ acciperet potentia transmutandi. Ex his autem sic arguit ad propositum. si mundus constitutus est ex quibusdam rebus que priusqđ mundus fieret aliter se habebant: si ita sit qđ illa ex qbus constitutus est mundus semper sic se haberent. sicut prius se habebant. & impossibile sit aliter ea se habere non fieret mundus ex eis. si ergo factus est mundus ex eis: necesse est qđ illa ex quibus factus est mundus sint possibilis aliter se habere. & qđ non semper eodem modo se habeat. unde sequit qđ etiam constantia. i. postqđ fuerint adunata ad constitutione mundi. iterum possint dissolui: & qđ erant dissoluta. prius fuerunt composita & qđ infinites vicissim hec sic se habebat: aut possibile erat sic se habere. & si hoc est verum: sequit qđ mundus non sit incorruptibilis. neq; vnqđ erit incorruptibilis. si ea ex quibus constat mundus. aliter se habebant. neq; etiā si possibile erat qđ aliter se haberent: qđ ex vtroq; sequit. qđ etiam non possibile sit ea aliter se habere.

104. **C**oncilium autem quod quidam conantur ferre sibypsis dicentium incorruptibilem quidem esse: factum autem non est verum. Similiter. n. dicunt his qui descriptiones scribunt: & seipso dixisse de generatione non tanqđ generato aliquādo sed doctrine gratia tanqđ magis instruente velut descriptionem genitus aspicientes. **C**ec. XXIII.

Remissis rationibus contra opinionem platonis. hic phus excludit quandam excusationez predictae opiniois qđ xenocrates. & alij platonici asserbant. Et circa hoc duo facit. primo proponit excusatione. scđo excludit eam ibi. Hoc autem quemadmodum est dicimus rē. dicit ergo primo. qđ non est verum illud auxiliū. i. illa excusatio quā quidam platonicozum faciebant: dicentium mundū esse incorruptibilem. sed tñ factum. vel genitus conantur ferre. sed ipsi vt nō irrationabiliter posuisse videantur: dicūt se dixisse de generatione mundi: ad similitudinem eorū qui describūt figuras geometricas. qui primo describūt quasdam partes figure puta trianguli postea alias nō qđ prius fuerint hō partes antequā alia figura ex hō partib⁹ constitueretur: sed vt magis explicite demonstrēt ea que ad figuram requirunt. & sicut dicunt platonem dixisse mundum factū esse ex elementis: non tanqđ aliquo tpe determinato mundus sit generatus. sed cā doctrine vt facili⁹ instruerentur aliqui de natura mundi duz prius demonstrant partes mundi. & qđ habeant hō partes: ex ipsis postea demonstrāt eis compositione quam hnt a causa mundi: que deus est: ita aspiciunt. i. considerant mundum esse genitum ad modum descriptionis: qua vtunt geometre in descriptione figurarum. **C** Deinde cum dicit.

105. **C** hoc autem est quemadmodū dicimus nō idem. In factione quidem. n. descriptionū positus omnibus esse simul idem accidit. In demonstrationibus autem horum non idem: sed

impossibile. Que. n. accipiuntur prius & posterioribus sub contraria sunt. **C** Ex inordinatis quidem. n. ordinata facta esse dicunt. Simul autem idem inordinatum esse: & ordinatum impossibile: sed necesse generationem esse separantē & tempus: in descriptionibus autem nihil tempore segregatum est. Quod quidem igitur impossibile ipsum sempiternum esse & factū esse manifestum.

C Improbatur qđ dictū est. & dicit qđ nō eodē mō se hz qđ ipsi dicūt circa generatione mundi. & qđ geometre dicunt circa descriptiones figurarū. sic manifestabit per ea qđ nūc dicem⁹: qđ in descriptionib⁹ geometricalib⁹ idē accidit si oēs partes figure sit accipiant vt constituat figurā: & si nō accipiantur sit. Quia qđ nō accipiuntur sit nihil aliud dē de eis. nisi qđ sint linee vlt anguli. & hō etiā saluat in eis qđ accipiunt oia sit in figura constituta ex eis. Sed in demonstrationib⁹ eorū qđ ponūt generatione mundi: nō idē accipiūt cū sit sit & cū nō sunt sit: s; impossibile ē qđ idē ex vtraq; parte accipiat. sic impossibile ē opposita eē sit: illa autē qđ accipiunt prius. s. an constitutione mundi & posteriori. s. mudo iaz constituto. sūt subcontraria. i. hnt quādā adiuctā & latētē contrarietatem. dicit. n. qđ ex elementis inordinatis. facta sūt ordinata. deo. s. reducēte inordinatione elementorū ad ordinē vt plato in thimeo dicit. geometre at nō dicūt qđ ex lineis diuisis componat triangulus s; simplr qđ ex lineis. Et eēt sile: si isti solū dicerent qđ mundus sit ex elementis. s; dicūt qđ mundus ordinat⁹ sit ex elementis inordinatis. Nō ē autē possibile qđ aliqd sit sit ordinatū & inordinatū: s; necesse ē dare aliquā generationez p quā vnū eorū ab altero separet. vt. s. an generatōez. sit inordinatū. post generatione vō ordinatū. & p nō necesse ē dare aliqd tps distinguēs vtrūq;: s; in descriptionib⁹ figurarū nō requit aliqđ distinctio tps. nō. n. o; qđ linea & triangulus tpe distinguant sic ordinatū & inordinatū: voluit autē qđ ad huc excusare platonē qđ si nō posuerit qđ aliqđ inordinatio prius tpe fuerit in elementis mundi & posteriori aliquo tpe inceperint ordinarī: s; qđ inordinatio sp qđ ad aliqd adiucta ē elementis mundi s; qđ ad aliqd ordinatū. sic ēt ipse Aris. pōit qđ māe sp adiūgit pūatio. qđuis & sp sit s; aliqd formata. pōt etiā itelligi. platonē dedisse itelligere qđ elementa ex se inordinatione hēret si nō eēt ordinata a deo. nō qđ prius tpe fuerit inordinata: s; qđ qđ plato itellegerit: Aris. sic dcm ē obiciebat qđ id qđ vba platonis exprmūt. Cōcludit g ex pmissis qđ impossibile sit mundū factū eē p generationez & tñ euz in sempiternū durare. **C** Deinde cum dicit.

C Vicissim autem constare & dissolui nihil aliud facere est qđ astruere ipsum sempiternum quidem sed transmutantem formas: quemadmodum si quis ex puero virum factus: & ex viro puerum: quandoq; n. corrumpi quandoq; esse putet. **P**alam. n. qđ & adiuices continētibus elementis non contingens ordo sit & constitutio sed eadem. Aliterq; & secundum eos qđ dixerunt hunc sermonē: qui dispositionis vtriusq; causant contrarium. **I**taq; si totus corp⁹ continuum ens quandoq; quidem sic: quandoq; autem illo modo disponitur & aptatur: totus autem consistentia mundus & celum: non vtriusq; mundus generabitur & corrumpetur: sed dispositiones ipsius.

106

108

109

107